

UUDISTUJA SUOMI

1936

7 JAANIKUUL

ÜLI PILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA
XX AASTAKÄIK

*J*ÕUDU SULLE, VABA EESTI,
PÕLLUMEHE PÕLISMAA!
PÜSI NÜÜD JA IGAVESTI
IGAVESTI VABANA!

*J*ÕUDU RAHVA KAITSEVÄELE!
JÕUDU, MAA- JA LINNAMEES!
JÕUDU VALITSUSE KÄELE!
MEIE TULEVIK ON EES!

*PEAD EI LASE PAENUTADA
IIAL ENAM ISAMAA.
KÄIVAD UUESTSÜNNI RADA
ENDISPÕLVED MEIEGA.*

VILMAR ADAMS.

Võidupühal

Võidupühal mälestame oma ajaloolisi võitlusi ja võite. Sel päeval koondub kogu rahva tähelepanu nagu määratu helgihaitja Eesti lähematele ning kaugematele heitlustele; selle valgustusel näeme, et eestlased on andnud kõrge proovi oma iseloomu omadustest ka raskeimatel katsumistundidel.

Võidupüha õhtul põlevad vanadel linnustel tuled, mis peavad meelde tuletama, et need rohtunud künkad olid omal ajal kohtadeks, kus Eesti mehed vapralt võitlesid oma kodumaa eest. Niiviisi seotakse kaug mineviku sündmuste katkenud lõng kaas-aegsete asjade käigu uue, tugeva lõnga külge.

Eesti rahvas on omale suurte pingutuste ja raskete heitluste abil rajanud ilusa kodu. Võidupüha tuletagu jälle kord meelde, et selle ainsa ja kauni kodu heaolu ja kosumise kaitsel peavad kuuluma kõik meie jõud.

H. Oidermaa

Võidupüha

on eestluse võitude püha

See on igivana komme paljudel rahvastel, et looduse pööripäeval, mil päikeseketas meid lähimaks ajaks maha jätab, teda tuledega tervitatakse. Jaanioöl, sel kõige lähemal ööl, süüdatakse kõikjal tuled ja pühitsetakse valguse võitu pimeduse üle.

On õige sümboolne, et just jaanilaupäeval saavutati meie Vabadussõja tähtsaim ja otsustavaim võit — võideti Võnnu lahing. Ja jaanilaupäeval ei süüta meie nüüd tuled mitte ainult päikese tervituseks, vaid veel enam oma suurima võidu — vabaduse tervituseks.

Võnnu lahingu tähtsust meie Vabadussõja ajaloos hindavad sõjastrateegid suurelt. Ja on õige üllas ja julgustav teada, et see kaaluv võit saavutati meie rahvavägede poolt arvuliselt kui ka varustuselt suures ülekaalus oleva Landeswehri vägede üle. Uhkusega võime mälestada Võnnu lahingut ja sellisena on ta väärne meie Vabadussõja sangartegude meenutamiseks ja pühitsemi-

seks. Võidupühal meie meenutame tänumeeles ja harduses neid kangelastegusid ja jutustame järeltulevatele põlvedele nende võitlejate suurest vabadusinnust, mida eelnenud rusuvad aastasadade read ei olnud suutnud meie rahva hingest hävitada.

Vabadussõja võiduga pandi vundament Eesti riiklikule ehitisele. Vabadussõja võit ei olnud aga juhuslikuks puhanguks eestluse endamaksmapanemise tungis, vaid see oli pidev lüli aastakümneid ja sadu kestnud pingutuste ahelikus, mil pinda valmistati eestluse hoone rajamiseks. Võidupüha on ka nende võitude püha, millised juba enne Vabadussõda saavutati eestluse vabastamiseks käsualuse osast. Neid pingutusi, ja võite on kümneid, sadandeid ja tuhandeidki. Enne kui Vabadussõjas Eesti pind võideti vabaks, tuli see mõisnikelt osta vabaks. Siin ei olnud sõda ega lahinguid, võitluseks võib seda aga siiski nimetada. Aastakümneid kestis see

sitke heitlus, mil eesti talupoeg oma maapinda tükk-tüki haaval paruneilt tagasi kiskus pärisomanduseks. Meie vanaisad -emad mäletavad veel neid võitlusaegu ja jutustavad meile sellest, kuidas siis aganast leiba süües öösel ainult mõned tunnid tukatades mõisas teol käidi ja visalt kopikas kopika kõrvale koguti, et endale maalapikest omandada. Kui sellel võitlusrindel mõnigi kants vallutatud oli, siis ei mõeldud ometi seisma jääda, vaid õlg õla kõrval nihutati vallale seda rasket riivi, mis sulges eesti rahvale vabaduse päikese. Päikesetõusust hilisööni rühiti jälle, et enda elatamiskuludest säästa rahanatukest ja sellega poegi linna küüditada, et need valitsejailt omandaksid relvadekäsituse väärseks võitlemiseks nendega — hariduse.

Võidupüha on ka nende võitude püha, mida tööst kühmuvajunud eitede-taatide virgad käed kokku on kandnud eestluse hoone vundamendi ehitamiseks.

Neile niiöelda käsitsi võitlejaile, kes rakuskäsi haarasid peremehe õiguste poole, seltsis ikka juurde uusi innustunud võitlejaid, kes aga juba olid varustatud vahedamate relvadega. Hallist talutarest võrsunud maarahva poeg õppis juba tarvitama ka sõna ja kirjatähe võimu. Võitlusviisid ja vahendid täienesid ja juhtkondki hakkas kujunema. Isegi seesuguseid suuri väejuhte, kes kartmatult sõjatrummi põristasid. „Ega ma enne järele ei anna, kunni kaks kätt rinna peale olen pannud“ — nii sõnas C. R. Jakobson.

Nõnda aastast aastasse viljeleti pinda, kuhu eestluse iseseisvuse seeme võiks kord juurduma hakata. Ei osatud veel kavatsedagi, mil sinna vabaduse külvi teostada saab ja ainult laulik julgus unistada: „Kas aastatuhanded mingi, siis vast see haiget ei tee, et suurte rahvaste kõrval on vaba ka väikene. ... Ükskord — kui terve mõte — ükskord on Eesti riik“.

Lauliku unistused on täitunud. Nende väsimatute võitlejate saavutusi, kes töökoorma all küüru vajasid ja nende isamaapoegade pingutusi, kes verehinnaga pidid lunastama meile vabaduse, kroonib suurim eestluse võit — vaba iseseisev Eesti.

Riikliku iseseisvuse saavutamiseks ei tohi aga piirduda eestluse võidukälg. Riikliku oleluvormi omamine tähistab alles neid soodustatud võima-

Riigivanem K. PÄTS, eestluse juht Vabadussõja päevil ja nüüd.

lusi, mille kaudu rahvus tõestab oma eluõigust inimkonna kultuuritöös. Vaba rahvana on eestlastel alles avanenud võimalus kaasa võistelda rahvaste võiduareenil. Sellel kultuurilisel sõrajal tuleb eestlusel edaspidigi liikuda hoopis kiirendatud rühil, kui ta tahab lähemale jõuda juba sadandeid kultuuritähiseid läbistanud rahvaile. Enam kui kunagi varem vajab nüüd vaba Eesti võitlejaid, töökangelasi, kes teostavad rahva loomingu.

Meie maa-ala on ahas, rahvaarv väike ja looduski oma varadega ei ole olnud meie vastu liiga helde. Esivanemad on meile aga pärandanud sitke võitlustahte ja kuigi saagiahnete suurrahvaste pilgud meid peaks seirama, sõname nagu suur võitleja C. R. Jakobson „Ega ma enne järele ei anna, kuni kaks kätt rinna peale olen pannud“. Ja kui meie neis kitsasteski oludes oleme saavutanud mõndagi tunnustusväärset, siis on see suur võit. Ja suur on see rahvas, kel on seesuguseid võite.

Soome-Ugri kongressiks

KARL PÄRIL — Eesti Üliõplk. esimees.

Aastate järele korraldame omal kodumaal soome-ugri rahvaste ühisettevõtet — kultuurkongressi, kus võime nii arvukalt näha koos meie hõimlasi. Eeloleval suurel kogumisel paljud hõimud jäävad eemale, sest nii ajaloolise möödunu jooksul kui ka olevikus saatuse tahe ei ole ühesuguselt armuline kõikide soome-ugri rahvaste vastu. Praegu on iseseisvad ainult kolm soome-ugri rahvast, nendest tuleb Ungari lei-naja rahvana — rahvana, kes on sajandite jooksul maitsnud vabadust, siis seda kaotanud, jäädes siiski sisemiselt tugevaks, mõjustamatuks ja vabadustihkavaks. Hiljem tagasivõidetud vabadus ei toonud aga rahuldust täiel määral, kuna osa rahva ja maa-ala ärakiskumisega riivati sügavalt rahva enesetunnet.

Eesti ja Soome rahvaste elukäik läbi ajaloo-liste sündmuste oli raske, teatud ajajärkudel isegi lootustriisuv. Ka sangarliku vabaduse saavutamise järele tuli teha suuri pingutusi, et üles ehitada seda, mida omal ajal pidurdas valitsevate rahvaste surve, et leida üldist tunnustust. Saavutatud iseseisvus tähistas uut ajajärku hõimutöös, võimaldades vabamat ja tagajärjekamat hõimurahvaste lähenemist.

Meie hõimuliikumise algus on otsekohe-selt seotud meie haritlaskonna tekkimisega, sest juba

esimesed eesti soost üliõpilased üritasid läbikäimise alustamist üle lahe.

On ju arusaadav, miks hõimuliikumine suundus eeskätt üle lahe Soome poole; piiratud võimalused ja ebasoodsad olukorrad takistasid kaugemate ülesannete üritamist. See suund kestis pikki aastaid, kui mitte arvestada ettevõtteid ja algatusi mõningate väikehõimude huvides.

Kitsamast ringkonnast tärkand hõimuidee tõmbas varsti kaasa laiemaid hulki ja suutis näidata liikumise reaalsel väärtust, sest kui kord kõige otsustavamal hetkel oli tarvis teha ülimald pingutusi vabaduse saavutamiseks, siis hõimuaate vaimustusel tõtati üksteisele abiks ja siin leidis hõimuidee oma õilsama väljenduse.

Ungari on alati olnud meile lähedane, ehkki meid on lahutand geograafiline paratamatus, asend ja loodus on tingind suuri erinevusi ja ka raske on rääkida rassilisest sugulusest — kuid kas on üldse veel voolamas puhast soome-ugri verd. Lähikäimine Ungariga veel hiljuti oli sarnasel astmel nagu Soomega aastakümnete eest, kuid viimaste aastate hõimutöö tulemused tõendavad, et on jõutud juba kaugetele üksteise tundmaõppimises.

Hõimuliikumine ainult reaalse liikumisena on tulemusterikas, avades tühjaks ammutamatuid, avaraid tegevusvälju. Hõimuidee, ehkki algatatud üksikuist isikuist, haarates laiu hulki, muutub eluliseks ja väärtuslikuks. Mõte kandub üksikutest paljudele ja kui kõik generatsioonid on saanud teadlikuks, milleks on tarvilik sugulusrahvaste lähenemine, milleks on tarvilik üksteise tundmaõppimine ja üksteise hindamine, siis muutub liikumine eluliseks.

Meile kõigile hõimuidee on saanud väga lähedaseks, kuid vaatamata hinnatavatele saavutustele tuleviku ülesandeks jääb tuua veelgi rohkem teadlikkust. Teiste kõrval see on tänuväärt alaks nooremale põlvele, eriti akadeemilisele noorusele, sest noorus on alati vabam eelarvamiste siduvaist köidikuist, egoistlikest kaalutlusist — päälegi me teame, et nooruses loodud sidemed on seda väärtuslikumad küpsenemisel.

Soomlase mõtteid Eesti iseseisvusest

Eesti riiklik iseseisvumine 18 aasta eest oli soome hõimu ajaloo suursündmus; ja on täiesti arusaadav, et me, elu karmi poolega harjunud rahvas, oskame tänulikena rõõmu tunda sellest suurest õnnest. Kuigi teame, et on olnud ja on edaspidigi kuivamõistuslikke küünikuid, kes väidavad, et on küsitav, kas see on kogu inimsoo seisukohalt mingi rõõmu põhjus, kui ühe-, kahe- või kolmemiljonilised väikerahvad loovad „iseisvaid“ riike oma valitsuste, välisesinduste ja sõjavägedega; ning kas ei oleks ökonoomsem, kui niisugused rahvakillud sulaksid mõnesse suuremasse rahva- või riigi-tervikusse. Kuid teame ka, et elu ise on andnud ja ikka annab tõestusi neile küünilisele teoretikuile teooria hallusest ja tõelise elu iginoorest rohelisusest. Samuti kui üksikisikute keskel elujõuliste mõtete, uute ideede ja leiutiste avastajad ainelise kui vaimse kultuuri alal just nagu pressivad kuivast maast välja elu, oma mõtete värskusega äratades ja kutsudes esile peituvaid jõude, samuti ühiskondade elus rahvusaade, ilmalikest aateist ürgjõulisim, vabalt arenema päästes purskub esile ja vabastab rahvais peituvad, n. ö. ilma selle idee tuulutamiseta tegevusetult seisvad jõud looma inimkonna kultuurisalve u u s i v ä ä r t u s i. Ning vaimu valitsust ainemaailma üle näitab seegi, et arvult väikesed rahvad on just oma riikliku iseseisvuse varjus viljakaks muutunud ja vabanenud rahvustunde tõttu endi varem uinunud võimetega inimkonna kultuuri-arengut rikastanud suhteliselt enam kui vastavad hulgad suurematesse rahvustesse kuuluvaid inimrühmi.

Siin ei ole võimalust ega tarvet hakata loendama, missugusel viisil Eesti riik on viimase 18

aasta jooksul näidanud oma riikliku iseseisvuse õigustust. Võimalust ei ole meil seetõttu, et neid tõestusi oleks liiga palju, et need mahuksid lühikesse kõneste, ja tarvet nende loendamiseks ei ole sel põhjusel, et need tõestused on üldiselt tuntud ja kogu haritud maailma poolt tunnustatud. Lubatagu siiski vähemalt vihjata ühele niisugusele tõestusele.

Selle järele kui Tartu ülikool eestistus, on muuseas soome hõimu rahvuslikumad teadusharud, soome-ugri keelte-, rahva-, rahvaluule-, muinasteadus saanud uut elujõudu Emajõe linnast. Kui tähtis ja teretunud see jõulisa on, seda tunneme, kui võtame arvesse nende meie rahvuslike teaduste rinde pikkuse: Läänemere rannalt Karpaatidele ja säält Uurali taga Siberi kõrve- maile, uurida 13. üksikut soome-ugri rahvast ja keelt, rääkimatagi meie keelkonna kaugeist sugulasist ja teisist selle uurimuse piiridesse vältimata kuuluvaist rahvaist ja kultuurest. See rinde ahelik on määratu pikk, aga kartma panevalt hõre. Seda oleme saanud kord-korralt viimaste aastate jooksul tõdeda, saates hauda selle kõrgeväärtusliku aheliku soomlasiseist liikmeid, viimati lapi keele uurija prof. Frans Äimä. Aga just sellised kurvadki sündmused meie silme ees, annavad suurema väärtuse sellele tõsiasjase, et ajalookäigu õnnelik pööre on teinud eesti rahvale võimalikuks endisest aktiivsemini osa võtta sellest samuti rahvuslikust ja ka rahvusvahelisest kultuuritööst. See rõõmu põhjus virgutab, julgustab meeli, eriti nüüd neil suureulatuslikel hõimupäevil. See on samuti tõestuseks, et ka meie hõimu ajaloo käik osutab tõusvat suunda.

Lauri Hakulinen.

Ainult isiklikud kokkupuuted viivad hõimutöö reaalsele alusele, sest tutvunemine kaugusest, kasustades kaudseid teid, ei anna küllaldasi tulemusi. Meie eneste kogemused tõendavad, et isiklikud kehtvad kokkupuuted teevad paljugi lähedamaks, võimaldades läheneda uutele aladele niisuguselt nagu tingib igäühe isikupärasus. Tutvunetakse selle juures teiste nõrkustega ja varjukülgedega ja see tõendab, et hõimuliikumine ei põhine pettepeiltidele. Ühtlasi olgu märgitsetud, et lähenedes võõrastele aladele peab vabanema

isiklikkudest eelarvamistest, sest sageli paljugi, mis on esialgu võõras, näib ka vastuvõtmatusena.

Meie alatiseks püüdeks jääb tihendada kultuurilisi, poliitilisi ja majanduslikke kokkupuuteid, et ei hävineks meie eelkäijate poolt rasketel aegadel loodud algatus.

Ja nii teatud ajavahemikkude järele koguvad hõimurahvaste esindajad ühissetevõttele, et veelgi süvendada lähenemist ja kodumaale tagasi minnes kaasa viia uut elustavat vaimustust.

K. Pärl.

Ungari kultuurilised sidemed Eesti ja Soomega

Kirjutanud dr. Iván Nagy, (Ungari Haridusminist. osakonna direktor)

Dr. Iván Nagy.

Juba mõnda aastat toimuvad kõigis Ungari keskkoolides oktoobrikuu kolmandal laupäeval südamlikud ja pidulikud koosviibimised: meie noored austavad soome-ugri hõimurahvaid. Suuremate või vähemate pidustuste raamides mõtleme sellele, et kui palju meid õieti on, kes me oleme, mis teeme, meie võrdlemisi üksikutena ja vaestena tuntud ja kõneldud väiksed soome-ugri rahvad.

Õigus, et väga kaugel asume üksteisest. Meie teadlaste järgi pidi meie algkodu olema kuskil Volga keskjooksul, kust ugrilased, nende hulgas ka meie, ungarlased, rändasime esiteks läbi Uurali ürgmetsade ida poole, siis võimsa, sajandilise, ajaloolise käänakuga algasime teed lääne poole. Soomesugu rahvad tõmbusid oma algkodust Läänemere poole, teised aga sinna jäädes lahkusid üksteisest Volga, Kaama ja Petšoorra ning Ob'i kallastel. Paljude sm-ugri rahvaste hulgast meie oleme kõige suuremad, madjarid, meid on ümmarguselt 12,5 miljonit. Meile järgnevad soomlased ja neist lahutatud hõimlased, kellede arv Soomes endas ja mujal kokku tõuseb neljale miljonile. Eestis elab umbes 1 miljon meie venda, kuid peale nende elab üle maailma laialipillatult 160.000 eestlast. Lätimaal, Kuuramaa rannal elab 12-nes väikses kalurikülas üks tilluke sugurahvas, liivi rahvas, kokku 1800

hinge. Jäämere kaldal, Norra ja Rootsi mägede ja tundrate keskel elab 30.000-hingeline lapi rahvas, kes ei ole mitmete arvates küll meie tõuvend, kuid kelle keel igal juhul on sugukeel, välja kasvanud soome-ugri kännust.

Seal, kus kunagi asenes meie algkodu, elavad kõige kaugemad hõimlased: mordvalased, neist põhjapool tšeremissid (marid). Nende kõrval ida poole on votjakkide asukoht, sellest ülespoole aga Petšoorra kaldal elavad sūrjänlased, või nagu nad ise oma keeles nimetavad endid, komid. Uurali mäestiku ürgmetsades elab väike rahvas, vogulid ning Ob'i jõe mõlemal kaldal kasvatavad oma põtru ostjakid. Meie sm-ugri hõimurahvaste arv tõuseb umbes 7.800.000-le, ühtekokku on meid vähemalt 20 miljonit, nii siis polegi meid nii vähe, polegi nii kehvad, ainult oleme ajalisel ja ruumilisel määratusse kaugusse kisatud üks-teisest.

Kaua me ei teadnud üksteisest midagi. Teadlane Sajnovics'ist saadik, sellevastu on palju töötatud vennasrahvaste vaheliste ühiste keeleliste sugemete selgitamisel, nii et tänapäev on juba kahtlematult kindlaks tehtud, et ungarlaste rassi algelemendid ja keele kõige ürgsemad sõnad on sm-ugri algupära, et meie ka seal kalastasime ja metsastasime 2500 a. eest koos nimetatud väikeste rahvastega laial Volga tasandikul ja uurali metsade sügavuses, kuni lõuna poole jõudes, türgi-bulgaari rahvastega segunedes, rahvaid ja riike hirmuleajava tugeva ratsutaja rahvana jõudsime alla Karpaatide madalikule a. 896 p. Kr.

Selle 20-miljonilise sm-ugri rahva ühtekuuluvust pühitsevad põhjas ja meie juures iga oktoobri kolmandal laupäeval meie noored.

Hõimupäevade puhul kolme riigi haridusministrid vahetavad omavahel tervitustelegramme. Haridusminister B. Hóman saatis näiteks 1934. a. järgmise telegrammi eesti Haridus- ja sotsiaalministrile ja Soome Õpetusministrile:

„Sel puhul, et meie sm-ugri vennasrahvad täna oma hõimupäeva pühitseme, on mul õnn Teid ja Teie rahvuslikku ülikooli, eriti aga Teie noorsugu erilise austuse ja vennaarmastusega tervitada. Täna mõtleme kõigis ungari koolides oma soome ja eesti vendadele. Nii istutame noorte ungari generatsiooni hinge teadmise, et ega me päris ilma vendadeta olegi Karpaatide jalal, võoraste rahvaste vahel elavad ungarlased. Väga rõõmustaksin, kui Teie rahvas ka tunneks,

et ungarlased Doonau ääres tõsise hõimutundega mõtlevad Teile."

Teame, et meie eesti ja soome vennad hästi tunnevad meie kõige suuremaid kirjanikke: ungari kirjanduse kõige ilusamaid saavutusi leiame nende juures häis tõlgetes. Need enamasti on tehtud saksa keele vahendusel, kuna Josef Szimyl juba a. 1884 koostas soome-ungari sõnaraamatu ja samuti tema koos soome teadlase Antti Jalavaga andis välja ungari keeleõpetuse soomlastele. Arany'i Toldi't ja Petöfi kõige ilusamaid luuletusi on tõlkinud Manninen; nende keele on tõlgitud A. Berczik'i, L. Biro, G. Gárdonyi, J. Tarkas', S. Móricz'i, V. Rákosi, N. Surányi, E. Szigligeti, C. Tormay, E. Tóth'i, L. Zilahy' jne., ühe-kahe tõlke kõrval Franz Herczeg'i 12, M. Jokai 23, K. Mikszáth 10 romaani ja S. Petöfi luuletused mitmes eri kogus on päevaalgust näind. Ilmund on kaheksateistkümmend ainult Ungarit käsitlevat ajaloolist ja geograafilist käidet. Ka tunnevad nad Ungari laule, mil lede seast mitte üks, nagu näiteks „Csak egy kislány van a világon... (Ainult üks tütarlaps on maailmas...) on saand peaaegu juba rahvalauluks, nii läbi on löönd üldsuse teadvuses. Ka näitelavadel esineb väga palju ungari tükke. Kõige enam ettekantud tükke hulka kuuluvad: F. Herczeg: „Gyorkovicsleányok“ ja „Kék róka“ nimelised näidendid.

Kahjuks Ungari poolt ei tunta nii väga üksikasjaliselt põhjas asuvate vendade kirjandust. Eesti keelest Bán Aladár tegi esimesi tõlkeid. Aino Kalda novellikogu „Võõras veri“ anti välja 1922. a. Ka see on juba läbi müüdnud.

Vikári tõlkega võistleb Bán'ilt tehtud Kalevi poja meloodiline ja musikaalne tõlge. Lõpuks prof. dr. Csekey'le võime olla tänulikud, et võisid ilmuda E. Virányi ja A. Báni heas tõlkes kuus trükitehniliselt ka ilusasti valmistatud köidet, milledest hoovub nagu kevadine puhang Eesti omapärane õhk, hoopis teine, kuid siiski sarnane maailm, eesti talumehe ja meie põlluharijate vahel. Need köited on järgmised: August Gailit: Meri, Albert Kivikas: Sookaelad, Mait Metsanurk: Elu murrab sisse, A. H. Tammsaare: Kõrboja peremees, Friedebert Tuglas: Saatus, Eduard Vilde: Mäeküla piimamees.

Meie maailmasõja-eelsed sidemed olid esijoones peaaegu puhtalt teaduslikud ja peamiselt meie keeleteadlased viljelesid neid, pärast sõda selle vastu ikka enam laienesid ja ühiskondlikeks aktsioonideks paisusid, kuigi nende alus ikka samuti jäi teaduslikuks sidemeks. Nii Soomes kahe riigi vahelised kultuurilised sidemed saadis orgaanilisse ühendusse Helsingi ülikooli juures asutatud Ungari Instituut, milline arendab oma tegevust Ungari valitsuse toetusel ja 1926. a. saadik seal toimiva lektor dr. Julius

Weöres'i juhatusel. Instituudi raamatukogu on avatud külastamiseks ja raamatute laenutamiseks mitte ainult üliõpilastele, vaid ka laiemale üldsusele.

Raamatuid on seal enam kui 2000 köidet, 800 mitmesugust teaduslikku tööd, äratõmbeid ja väitekirju ja 450 ajakirja köidet. Eraldi on veel Hungarica-kogu, Ungari üle ilmunud soomekeelsete tööde ja ilukirjanduslike tõlgete üle.

Teaduslike sidemete ülalpidamist teenivate soome organisatsioonide seast on kõige suurem ehitus „Soome-Ugri Selts, asutatud a. 1883. Kahe aasta eest pühtises oma 50-aastast juubelit, millal meie praegune haridusminister B. Höman ka valiti selle liikmeks. See selts on oma olemasolu jooksul välja andnud 139 köidet hõimurahvaid puudutavate uurimuste tulemustest. Väljaanded: Mémoires de en Société Finno-Ougrienne ja Journal de la Société Finno-Ougrienne, samuti ajakiri Finnisch-Ugrische Forschungen, tema sõnaraamatud ja teised käsiraamatud on tuntud üle kogu maailma teaduslikes ringides.

Enam kui 50 eriteadlast on saadetud välja ekspeditsiooniga Permi ja Tobolski kubermangu aladele, Siberi ja Vene Turkestani mitmesugustesse punktidesse, isegi Mongooliasse ja Hiinasse, et saadaks uurida kohapeal hõimurahva kildude olustikku. Viimase poole sajandi jooksul on Soome töötand rohkem sm-ugri kasuks kui peale tema kogu maailm.

Väljaspool teaduslikke organisatsioone tegelevad Soomes veel sugurahvaste vaheliste sidemete viljelemisega 1928. a. asutatud ja kuni viimase ajani, kadund prof. Emil Setälä juhatusel töötav Soome-Ungari Selts (Suomalais-Unkarilainen Seura, samuti Soomluse Liit (Suomalaisuuden Liitto), milline asutati a. 1906. ja 1923. a. saadik on sellel eriline hõimu osakond, samuti 1921. a. üliõpilaste ringis asutatud Akadeemiline Hõimuklubi (Akadeeminen Heimoklubi) ja Akadeemiline Karjala Selts (Akateeminen Karjalaseura). Viimasel on oma eri ajakirigi, milles arvukad artiklid käsitlevad hõimuküsimusi, paljud neist puudutavad Ungarit. Eriti elavad on sellesuunalised harrastused soome üliõpilaste keskel.

Üliõpilaste vahetus, et nad õpiksid teineteist paremini tundma, toimus senini ainult Soome ja Eesti vahel. Möödunud suvel ühinesid üliõpilaste keskel Ungari Rahvuslik Noorsooliit (Magyar Nemzeti Diákszövetség), keskkooli õpilaste keskel aga Turani Selts (Turáni Társaság) Harid.-ministeeriumi käsul ühiseks aktsiooniks ja viisid tagajärjekalt hästiõnnestunult läbi esimese õpilasvahetuse Soomega. Erilist tähelepanu väärrib see, et Jyväskylä suveülikoolis juba

pikemat aega hoolitsetakse ka ungari keele õpetuse eest ja seal on kombeks korraldada muude pidustuste kõrval ungari muusika ja mõningate Petöfi luuletuste ettekandeid.

Ungaris kahjuks ei ole õnnestunud elus hoida Ungari-Eesti-Soome Noorsoo Ühingut (Magyar-Eszt-Finn Ifjusági Egyesület), millise noore üliõpilasena asutasin koos E. Virányi'ga, kellest sai hiljem ungari keele lektor Eestis. Kuid mõni aasta peale meie lahkumist ülikoolist lõpetas selts oma tegevuse. Tegelikult on aga noorsoo vahelised sidemed väga vanad. 1636. a. oli kaks teoloogi-ungarlast Tartu ülikooli nimekirjas, 1643-ni jällegi kolm ungarlast jõudis siia ning 1692—1710 vahel jällegi üheksa ungarlast otsisid üles kuulsaks saand Tartu ülikooli. Eesti üliõpilastest, kes enne sõda käisid Ungaris, teame kahte: Julius Mark ja Villem Ernits käisid meie juures 1912. a.

On täiesti juhuslikult, kuid ei ole siiski paljas ajajärgu tujukas mäng, et kõigi kolme hõimurahva ülikoolid asutati mitte ainult samal sajandil, vaid samal aastakümnel: Tartusse 1632., Ungari esimene ülik. 1635 ja Helsingisse 1640. Neis ülikoolides paljud suurepärased teadusmehed tegelesid möödunud sajandil soome-ugri keelesuguluse probleemidega.

Uuesti tööle asund Eesti ülikool kutsus 1923. a. õigusteaduskonna administratiivõiguse õppetoolile ungari teadusemehe dr. István Csekey. Geograafia õppetoolile sai kutse kaheks aastaks prof. dr. M. Haltenberg; ungari keele lektoriks oli 1923. a. kevadest dr. E. Virányi.

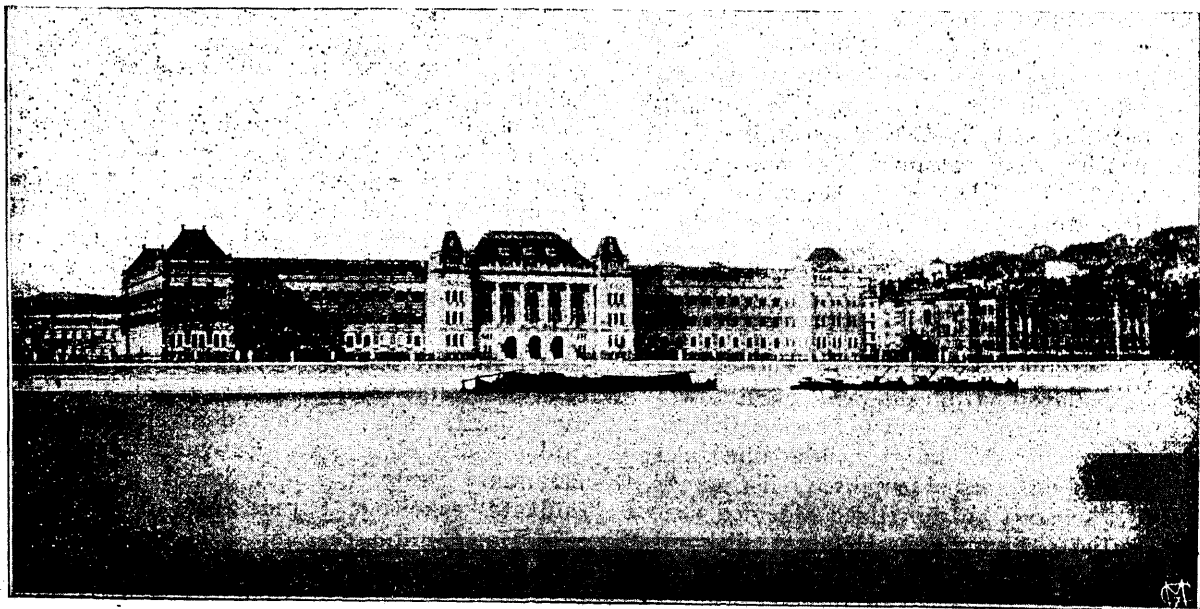
Intensiivse teadusliku töö kõrval asutas I. Csekey Tartu ülikooli juurde Ungari Instituudi,

mille juhatajaks ta ise oli kuni Ungarisse siirdumiseni. Csekey järel võttis üle Instituudi juhtimise uus ungari keele lektor József Györke.

Graf K. Klebelsberg oma 1930. a. kevadel ettevõetud õppereisiga ühenduses tegi teoks Soome ja Eestiga noorte teadlaste ja üliõpilaste vahetuse. Soomest tuleb kaks, Eestist üks uuri-aastas meie juurde. Ungarist aga läheb Eestisse ja Soome kummassegi üks. Eestist käisid seni Ungaris keeleteadlased A. Reisman-Raun, V. Noot, üliõpilased Gustav Must, Leela Topmann, ning praegu Velix Oinas. Käesoleval aastal töötas meie juures ka prof. Saareste. Eestis on käind järgmised ungarlased: J. Györke, György Lakó, J. Fazekas, B. Kálmán ja tänavu Magda Herger.

Uut indu ja hoogu töid meie suhetesse Soome-Ugri Kultuurkongressid, millised 1921. a. saadik kolme, hiljem viie aasta tagant olid vaheldumisi üksteise pealinnades. 1921. a. Helsingis, millest ainult mõni ungarlane võttis osa, 1924. a. oli Tallinnas juba suurem saatkond ungarlasi esindatud ning a. 1928 enam kui 600 soome ja 450 eesti venda külastasid meid. Nende kongresside tähtsust näitab seegi, et 1931. a. ungari valitsuse ametlikku esindust juhtis riigisekretär K. Szily.

Sajnovics'i Lapimatkast saadik oli väga pikk arengutee, mis viis 1931. a. sadandeid ungarlasi läbi Eesti Soome. Tuhandeid aastaid lahutatud üksteisest — nüüd võisime jälle üksteist tundma õppida. Kuid usun, et nende teadlaste, kirjanike ja luuletajate vaev pole olnud ilmaeagu, kes vennatule Ungarile otsisid suure teadusliku hardumusega vendi Läänemere kaldailt.

Budapesti Polütehnikumi keskhoone.

Tänapäeva Ungari noorus

Dr. ISTVAN CSEKEY,

Tartu Ülikooli audoktor, Szegedi Ülikooli professor

Enne Maailmasõda elas ungari noorus välis- ja sisepoliitilises kindluses. Ei olnud rikas, kuid elas korralikes majanduslikes olukorras, mis avaldus juba selleski, et võis laenudega lõpetada õpinguid. See oli liberaalse individualismi aeg, mis aetas indiviidi maailma-troonile ja ootas kõike isiku initsiatiivist ja piiramatust vabadusest. Läänud sajandi poliitikud tahtsid riigi vahelesegamist niivõrt piirata, et see oleks ainult sise- mise korra ja välise kindluse valvur.

Ses individualismi ajajärgus, milles veel meiegi kasvasime, näis kõik püsivana ja igavesti maksvana. Riigivorm, õiguslik kord, majanduslik seisund ja üldse kogu maailmapilt. Noorusse imbus vabaduste austus, eraomanduse püha- dus ja rahvasuveräänsuse põhimõttele rajanev demokraatia. Kasvatuse tõttu uskus see raha püsivusse, laenude (sõjalaenude mõiste oli veel tundmata!) ja elukindlustustega riskeerimatusse, samuti vaba võistluse vaimesse ja majanduslikku jõusse, mis tähendas edu.

Selle järgu noorus võis seista ainult rahvus- likul alusel, sest rahvuslik kindlus näis talle endastmõistetav. Rahvusliku kindlusega sidus teda juba üldine sõjaväeteenistuse kohustuski. Kuid kodanlike nooruse jaoks, kes täitis oma kohuseid riigi vastu, olid sõjaeelses Ungaris avatud ka kodanlikud ametkohad. Kõigest sellest järeldub seegi, et sõjaeelne noorus ei politiseerinud, sest rahvusliku eksistentsi põhialuste eest, mis näisid kõikumatud olevat, polnud tarviski võidelda. Sel ajal ei võinud noorusel päale õppimise muud ülesannet ollagi.

Siis tuli sõda, mis muutis kõik ühe hoobiga ümber. Oli ilmne, et ainult organiseerimine ja ühendus võib viia võidule. Ses ühiskonna gigant- ses võitluses leidsid kõik, et pole enam indivi- duaalset vabadust, vaid et igäühe saatus on tu- hande niidikesega seotud suure üldsuse omaga, millega ühes elab ja sureb ka üksiku indivi- duaalne olemasolu. Nii sündis vastandina sõjaeelse individualismi ideoloogiale teine äärmus — uni- versalism ehk kollektivismi dogma.

Kujunes välja veene, et mitte riik pole üksik- isiku võimalikult täieliku hüvangu vahend, vaid just vastupidi: ühiskond on siht, üksik aga abi- nõu, kes oleleb ühiskonna pärast. Miljonid riigi pärast. Kutsutagu seda uut stiili riigisotsialis- miks, etatismiks või diktatuuriks ja leidugu ses nii vastandlikud suunad kui fašism, hitlerism või

bolševism: selles ühinevad nad kõik, et demokra- tismi asemel on vaja tugevat keskendatud võimu, mis peab teostuma ka vabaduste vastu ja andma majanduselu juhtimise ainult riigi kätte.

Üheltpoolt siis rahvusvahelise ala- nand riigi- sotsialism ja diktatuur, teiselt poolt aga metsi- kum rahvuslikkus, kui seda liberalismi ajalgi oleksime võinud kujutleda. Üheltpoolt autori- teedi ja usalduse kriis, mis tekkis siis, kui riik ei suutnud täita oma lubadust pangatähtede ja siseriigi sõjavõlgade väljalunastamises. Teisel- poolt aga püüe, et riik pidagu igäüht ülal, igäüks otsigu riigilt oma hüvangu. Üheltpoolt usalduse kriisi tõttu maailma majanduskriis, teisalt aga plaanmajanduse mõttest juhitud rahvuslikud au- tarkiad. Üheltpoolt massiliikumised, kutseühin- gud, sündikaadid ja falanster, teisalt aga autori- tatiivne, juhtiv, suur isiksus, geenius, kellele on olemuslik reeglite purustamine, kuid sageli ka otsustavad eksitused.

Kuis leiab ungari noorus end selles ideede kakofoonias? Missugused ideaalid peaksid ole- ma säärasel ajal, mil pole mingit uut, kokkuvõt- likku programmi ja mis just seepärast upub üksikküsimusisse? Mil see tormilinnu närvili- susega tunneb, et elab ajaloo niisugusel kriitil-isel pöörangul, mil inimkond hästi piiritletud jär- gust teise, kaugelt erinevasse astub. Kas võib siis tema jaoks olla väärtust veel Prantsuse revo- lutsiooni suuril ideil, mille eest PETÖFI õheta- vate valgete ja punaste lippudega oli valmis kan- natama kangelassurma? Kas pole tarvis heita kolikambri need endised ideaalid, mille vastu MUSSOLINI „kuulutab üheõigusluse asemel distsipliini, vennalikkuse asemel tööd, vabaduse asemel aga kohusetäitmist ja ohverdumist isa- maa eest“.

Ei ja sadakorda ei, sest vaat, rõhk on Rooma geeniusel viimaseil sõnadel. Kodumaa üle kõige. Lõppude lõpuks ei langenud ka PETÖFI mitte maailma vabaduse eest, vaid kodumaa eest, sest esijoonel oli ta patrioot ja kõigepäält ungar- lane. Kodumaa ja rahvuse mõiste võib olla ainult see süntees, mis suuri maailmavaatelisi vastu- olusid võib tasandada. Mida väärtuslikumad isi- kud kujundavad rahva, seda väärtuslikum on ka rahvas. Ühe rahva tulevik aga ripub sellest, kui- palju tal on ideaale. Kuid ideaalid ja noorus on loodud üksteise pärast. Ühe rahva tulevik on nii suur, kui suur on ta nooruse tahe ja jõud.

Soome-ugri üliõpilaskondade ülesandeist

Üldise ja üliõpilaste soome-ugri kongressi puhul

Villem Ernits.

Juba viiendat korda koguvad kolme riiklikult suveräänse soome-ugri rahva esindajad, juba neljandat korda samade rahvaste üliõpilaskondade esindajad ühistele nõupidamistele ja kokkusaamistele. Loomulikult tuleb sel puhul käsitlusele senine tegevussuund, samuti võimalikud uued suunitlused ja üritused.

Kuna nende ridade kirjutajal pole praegu käepärast eelmiste soome-ugri kongresside protokolle, siis ei saa ta üksikasjalikule käsitlusele võtta seni tehtud tööd, vaid kavatses esitada mõningad mõtted uusiks suunitlusiks.

On loomulik, et soome-ugri üliõpilaskondade ühispüüded peavad kõigepealt avalduma nende eneste omavaheliste suhete kõvendamises ja süvendamises, alles teises järjekorras kaugemais ülesandeis.

Esikohale asetaksin hõimukeelte oskuse kõvendamise meie üliõpilaskondades. Soome-Eesti suhted on siin juba arvessevõetaval arengastmel — igal semestril on juba mitu stipendiaati Soo-

mest Eestis ja vastupidi. Nende arv võiks tulevikus vahest veelgi tõusta, eriti teaduslike kude eriülesannete täitjate arvel — see moment on esialgse keelega üldise tutvumise kõrval nagu kõrvale jäänud! Teiseks tuleks kindlasti palju rohkem arendada suvist keelepraktikat, kusjuures tuleks nii öelda ahtraks jääma kippuvale suvituskohtade vahetusele lisaks võtta füüsilise töögatasutavate kohtade muretsemine suveks, keeleõppimise võimaldamiseks. Seda viisi saaksid kasustada needki üliõpilased, kel pole koduste kitsaste olude tõttu võimalik vastukülalist oma juures vastu võtta. Ühtlasi oleks füüsiline töö (umbes poole tööpäeva või poole tööpäeva ulatuses!) ideaalseks tasumisvõimaluseks korteri ja söögi eest: ei koorma eriliselt tudengi niikuinii harilikult väga kitsa-uluslikku eelarvet, võimaldab aga teiselt poolt peremehele kõik arved tasuda (täie tööpäeva kasutamise puhul peaks isegi palka saada!), enese tervist, jõudu ja vastupidavust kõvendada, ning jätab lõppeks osa vabaaega puhkuseks ja võimalikukski tööks, vastava hõimukeele teoreetiliseks õppimiseks ja selles keeles kirjanduse lugemiseks. Sel keelepraktika viisil peaks tulevikus häid väljavaateid olema. See eeldab aga vastavate maade üliõpilaskondade välistoimkondade tegelaste otsekohesid, isiklikke suhteid oma tuttavate jõukamate põllupidajatega — ainult kirjalikul asjaajamisel ei tarvitse isegi sellest ilusast asjast midagi välja tulla!

Eesti ja Ungari üliõpilaskondade vahetus on üldse palju nõrgem Eesti ja Soome omast, ja vajaks kindlasti palju tunduvat kõvendamist, samadel alustel, nagu eelpool märgitud. On ju ungari keelel suur tähtsus soome-ugri keeleteaduses, ja ungari kultuuriga tutvumisel üldises hõimutöös.

Hoopis vähe, peaaegu ainult ametlike ülikooli kursuste piirides on meil viljeldud seni suhteid idapoolsete soome-ugri rahvaste keel-

tega ja kultuuridega, muidugi sel ettekäändel, et need asuvad nõukogude maal. Siin peab aga kord küll juba asuma järsumale asjade käsitlemisele: kogu maailm peab juba igasuguseid suhteid nõukogudega, viimased võtavad tähtsaimana tegurina osa rahvusvah. poliitikast, meile isegi väga soodsas rahukindlustamise suunas, kõige laiemalt mõistetud kollektiivlepingute alusel, korraldavad igasuguseid ettevõtteid teaduslikul, ka filoloogilisel alal, milliste ignoreerimine pole teadusemaailmas milgil kombel lubatav ega võimalik — ja meie ei saa kuidagi omi hõimuteaduslikke suhteid mitut tähtsat soome-ugri keelt kõneleva idapoolse hõimurahvaga jalule seada, sellepärast, et see Soome iikooellilastele ja nende mõtteosalistele ei meeldi (käesolevast kongressist olekski juba ka nõukogude soomeugrilasi osa võtnud, kui Soome poolt poleks selles suhtes vetot tarvitatud)! Nii ei saa see ometi maailmalõpuni kesta, ja tulevase, mõnede poolt ihatud, teiste poolt vihatud „uue maailmasõja“ tondi hädaohu kartusel ei maksa ometi kõike kultuuritööd ka hõimualal sellepärast tegemata jätta, et „võib olla kord siiski uus maailmasõda tuleb!“ Võib olla tuleb, kuid võib olla, ja loodame, et ei tulegi — vahest läheb rahupooldajatel jõududel korda end siiski sellevõrra konsolideerida, et välditakse tulevase maailmasõja hädaoht! Olgu kuidas on — kultuuritööd ei tohiks see tont juba aastate kaupa ette takistama hakata (isegi sõja aegu peaks kultuuritöö viimane edasi kestma!).

Kultuurilised suhted ligi 4-miljonilise idasoomeugrilaste hulgaga tulevad tingimata lähemas tulevikus energilisemale käsitlemisele võtta, kusjuures tuleks kasustada peajoontes samasuguseid viise, millistest on juttu olnud eespool. Ühe sõnaga, tuleb võimaldada ungari, soome ja eesti üliõpilastel viibimist mordvalaste, maride (tsheeremisside), komide (sürjanite), udmurtide (votjakite) ja teiste idapoolsete soomeugrilaste ja uraallaste (samojeedide) juures keelte õppimise ja kultuuridega tutvumise otstarbel, ja vastupidi. Et selle juures vastastikkustest poliitilistest ebameeldivustest hoidutakse, on endast mõistetav,

nagu seda praktiseeritakse seni juba paljuil muilerialadel suhetes nõukogudega. Miks ei võida sama ka hõimutöö alal? Tõ ö väljavaated ja võimalikud tulemused otse nõuavad seda! Kord peab ometi ligi 4-miljoniline soomeugriline „Ameerika“ nõukogudemaal üles leitama ja sellega suhteid hakatama pidama! Või puudub meil selleks Kolumbuseid, või julgust!

* * *

*

Niihästi Soomes kui Ungaris peetakse suviseid ülikoolikursusi, eriti välismaalastele. Ka Eestis tuleks niisuguseid ülikooli suvekursusi võimalikult kusagil maal või väikelinnas korraldama hakata (vastav kavatsus tekkis juba Vene ajal, kuid jäi maailmasõja tõttu teostamata*). Ühtlasi tuleks neist kursustest osavõtjaille hõimumaailt (võimalikult ka nõukogudemaalt!) pakkuda võimalikult maksimaalseid soodustusi, eriti eluodavuse võimaldamise alal (kesksuvine aeg võimaldab töötamist kas või telkides, toitlust võidakse korraldada ühisköökkide kaudu jne.). See tegelik eluodavus oleks päätõmbajaks suveülikooli kursustele, kuna see võimaldaks paljudegi hõimuhuviliste südamesoovide täitmist kas või suvelgi hõimumaade kõrgemat teaduslikku õpetust nautida! Kui eluodavusele lisaks saadaks veel suuremale hulgale väikesi taskurahasid stipendiumidena hankida, oleks asi päris ideaalne.

Vist aga peaks suveülikooli pürgijailt nõudma juba teatud oskust vastava hõimukeele alal, olgu see siis omandatud ülikoolitöös, iseõppimisel või keelepraktilal vastaval hõimumaal. Vahest võikski välja kujuneda niisugune viis: üks suvi õpitakse praktiliselt hõimukeelt, järgmine suvi viibitakse suveülikooli kursustel, edaspidi oldakse juba talvestipendiaadiks, asudes lähematel võimalustel eriküsimuste uurimisele.

Villem Ernits.

Varssavis, 13. 6. 1936.

*) V. Üliõpilaste Leht nr. 3—4, 1915. a.

Ungari üliõpilaskondlikust rakingust

Béla Kálmán.

Kui räägime Ungari üliõpilaskonna organiseerimisest ja organisatsioonidest, siis peame mõistma selle all Eesti või teiste rahvaste üliõpilaskorporatsioonidest hoopis erinevat. Meil pole see nii selge ja läbipaistev kui Eestis, kus ainsa ülikooli juurde kuuluvad üksteisest põhiliselt erinevad korporatsioonid ja seltsid, mida kõike ühendab Eesti Üliõpilaskond keskse organina.

Kui heidame põgusa pilgu sõjaelsele ajajärgule, nii peame mõnema, et siis üliõpilaskondlikust organiseerimisest kitsamas mõttes kõnet ei saanud ollagi. Üliõpilaste ringis oli küll n. n. „Ülikooli ring“, kuid see oli sarnane pigem inglise klubidega ja „Galilei ring“, mis kujundas liberaalsete ja kosmopoliitiliste noorte seltskonna.

Maailmasõja veremõllu järele mässuliste anarhiasse uppunud tükeldatud Ungari segadustest sündisid üksteise järele ülikoolinoorte ühingud, kuid erineva organisatsiooni ja sihtide tõttu seisavad nad üksteisest nii kaugel, et neid raske on ühise nimetaja alla viia. Seda killunemist suurendab veel keske organi puudumine, pääle selle seegi asjaolu, et meil organisatsioonide enamikku võivad astuda mitte ainult üliõpilased, vaid ka mitmesuguste kõrgekoolide õpilased, vilistlased, isegi isikud väljaspool kõrgemaid õppeasutisi.

Ungari üli- ja kõrgekoolide õpilaste arv on umbes 25.000 ja neist on enam kui pool organiseerimata. Kuna meil on kaks keskorganit: „Magyar Nemzeti Diákszövetség“ (Ungari Rahvuslik Üliõpilasiit) ja MEFHOSz, seepärast ei saa sinseis üliõpilaste organisatsioonivormides kahe

kuninga valitsemise tõttu olla täielikku ühtlust. Nii võib juhtuda, et ühed organisatsioonid ühte, teised teise keskusse kuuluvad, pääle selle on olemas säärasedki, mis on kummastki rippumatud.

Ülalöeldu põhjal on arusaadav ka see, et kuigi Ungaris ilmub 10 kuni 12 üliõpilaskorporatsiooni, pole siinsel üliõpilaskonnas ainsatki säärast üldist ja ühtlast häälekandjat kui näit. „Üliõpilaskorporatsioon“ Eesti üliõpilaskonnal.

Kuna orgide jagunemine toimub mitmesuguseil põhimõtetel — näit. fakulteedide, maakondade jne. alusel — seepärast on võimalik ühe üliõpilase organiseerumine korraga 2—3 organisatsiooniga.

Jõudmata kõiki orgi üles lugeda, käsitlemest alamal üksikasjalisemalt ainult kaht kõige suuremat, teisi ainult möödaminnes mainides.

Ungari suurim ja tähtsaim üliõpilaskorporatsioon on „Turul“, millesse kuulub u. 6000 üliõpilast ja kõrgekooli õpilast, vilistlaste ja teistega koos u. 22.000 liiget.

„Turul“ kujunes 1919. a. kommunismi järele vabatahtlikust üliõpilaskorporatsioonist ja jaguneb nüüd 94 eri korporatsiooniks, mis jagunevad teaduskondade järgi. Neist on 33 korporatsiooni Budapestis, ülejäänud teistes üli- ja kõrgekoolide linnades. Varemalt kandsid turullased saksa eeskujul musta põhjaga värviteklit, kuid 1933. a-st pääle ungaripärast mütsi ja vormiriiet. „Turul“ on Ungaris kõige rahvuslikum üliõpilaskorporatsioon. Selle sihiks on noorsoo ühendamine ja selle kasvatamine aktiivses rahvuslikus ja kristlikus vaimus. Idee: isamaa üle kõige, Ungari tõu iseteadvuse äratamine ja säilitamine, piiride ja sisemise revisjon, juutide tagasitõrjumine majanduslikul ja poliitilisel alal (1918.—19. a. oli juute ülikoolis 40%, 1930. a. juba ainult 10%; juutide % riigis on 5), Ungari rahvuslike kultuurivarade uurimine ja võitlus Ungari rahva õiguste eest.

„Turuli“ liikmeiks võivad astuda Ungari noored, vaatamata usutunnistusele (loomulikult mitte juudid). „Turuli“ sotsiaalne ja kultuuriline tegevus on suurejooneline. Sel on kuus ajakirja, mensad, klubid, spordiplatsid, spordilennukid, trükikoda, jne. Ja nii on kujunenud „Turul“ üliõpilaste orgist peaaegu ühiskondlikuks liikumiseks.

Suuruselt ja tähtsuselt sarnaneb sellega laiapirrilise tegevusega „Americana“ Föderatsioon, mis kujunes 1921. a. Sesse kuulub 5000 üliõpilast, vilistlaste ja naisliikmetega üheskoos umbes 12.000 liiget. „Americana“ jaguneb maakondade järgi (umbes nagu Soomes) 60-ks korporatsiooniks.

Paar märkust Soome-Ugri kongresside korralduse kohta

On loomulik, et varsti algava kongressi konstruksioonis ei saa enam midagi muuta — võib ainult edaspidiste kongresside kohta mõningaid seisukohti avaldada.

Esiteks — huviringide hulgas puudub soome-ugri filoloogia. Tean, et on juttu olnud suurema soome-ugri filoloogide kongressi korraldusest, kuid tean ka ühtlasi, et sellest ei saa mitmel põhjusel niipea asja, kuna juhtivamate filoloogide poolt seatakse selleks üles esialgu raskesti täidetavaid nõudmisi. Sel puhul olekski vähemnõudlik huviringi kuju esialgu kergemini teostatavam, kuid tooks siiski teatud virgutust, vähemalt täielikumat informatsiooni sel alal töötajaile, kellest nii mitmedki võtavad Soome-Ugri Kultuurkongressist osa; vastava huviringi korralduse puhul oleks see arv loomulikult suurem. Loomulikult ei saa seda enam täieulatuslikult selle kongressi puhul korraldada, vahest ainult omavahelise koosviibimise kujul, nagu seda kord tehti Ungaris.

Teiseks — pole ettenähtud soome-ugri rahvaste sõprade ja uurijate mittesoomeugrilaste

osavõtt. See oleks aga väga tarvilik, sest soome-ugri rahvad on koostöös ja sõpruses paljudegi teiste rahvastega, kes ka võtavad teatava määrani osa soomeugrilisest kultuuritööst või on sellest vähemalt huvitatud, teaduse, ajakirjanduse, kunsti või mõnelt muult seisukohalt. Pole põhjust nende osavõttu keelata, millisest võib olla omajagu kasugi soomeugrilusaate laiemale kandumisel kogu maailmas. Slaavi filoloogide kongressid ongi avatud mitte ainult slaavlastele, vaid ka slavistidele kõigist muist rahvustest. Samuti võtsid esimesest üleilmsest ungarlaste kongressist osa ka ungarisõprade ühingute esindajad ja ungarisõbralikud ekskursioonid kogu maailmast.

Käesolevast kongressist võtab arvatavasti külalisena osa mõni mittesoomeugrilane, eeskätt mõni poolakas. Edaspidi peaks aga niisuguste külaliste osavõttu päris kavakohaselt ette nägema, vastavate ühingute esindajaid kongressist osa võtma paludes ja ka nende vastuvõtu ja kongressil viibimise korralduse kongressi üldkorralduste hulka arvama.

V. Ernits.

niks. Nagu rooma-katoliku kirikus, valitseb siingi vali hierarhia ja autoriteedi austus. Puuduseks on siin see, et juhtimine mitte noorte eneste käes pole, vaid vanade õlgadel. Kuid viimasel ajal tegutseb „Americana“ juba aktiivsemalt aktuaalsete, sotsioloogiliste ja kultuuriliste küsimustega, ega või seda liigeses konservatismis süüdistada.

„Americana“ siht on Ungari üli- ja kõrgkoolide praeguste ja endiste katoliiklike õpilaste ühendamine värvekandvaise korporatsioonesse ja konventidesse, nende ühtlane juhtimine, liikmete kasvatamine praktilisele katolitsismile ja isamaalisusele. „Americana“ nõuab kahevõitluse kui usu- ja kultuurivastase kombe kaotamist. „Americana“ ei tee tegemist poliitikaga ega taha oma liikmeid poliitiliselt mõjustada. Ta harrastab ka seltskondlikku elu (ballid, jne.) ja üldse võib öelda, et ta on aristokraatlikum, kuid vähem rahvuslik kui „Turul“.

Päale nende kahe on veel arvukas hulk väiksemaid organisatsioone, millede liikmete arv ei ulatu üle tuhande. Säärased on „Hungaria“, millesse võetakse vastu ainult Tehnika Ülikooli üliõpilasi; Ungarist eraldatud aladelt (praegusest Tšehhoslovakiast, Rumeeniast, Jugoslaaviast) põgenenud, väljasaadetud, või säält pärit olevate üliõpilaste kolm korporatsiooni; „Szent

Imre“, mis kujunes kahe kolleegiumi liikmetest; protestantlikud üliõpilasliidud („Soli Deo Gloria“, „Baross Gábor Kör“, Luteri liit); „Szent István“ ühing, mis on aristokraatlik ja Habsburgide pooldaja. Päale nende on olemas veel mitmesugused spordi, abiandmise, j. t. seltsid. Olgu tähendatud, et kahe suurema orgi — „Turul“ ja „Americana“ — suurenemise arvel kipuvad kahanema väiksemad.

Organisatsioonide tegevusest osavõtmine takistab Ungaris õige minimaalselt akadeemilist tööd. Välja arvatud mõned erandid, on täielikult kadumas lõbutsev ja priiskav saksa buršitüüp. Üliõpilaste enamik on kuulmatult vaene ja kuna laenusamine raske, ollakse sunnitud kõige kitsamais oludes õpinguid lõpetama. Üliõpilaste kehva majanduslikku seisukorda näitab ka organisatsiooni liikmemaksude äärmine madalus („Turul“is u. 1 kroon, „Americana“s u. 3 krooni aastas). Arusaadavalt pole võimalik orge üliõpilaste liikmemaksudest ülal pidada, vaid see sünnib vilistlaste ja seltskonna suuremal toetusel.

Nagu nägime, leidub Ungari üliõpilaskonna organiseerimise alal veel paljugi tööd ja ülesandeid, kuid see töö on juba paar aastat tagasi paremale teele pöördunud ja võime kindlasti loota, et see rõõmustav edu tulevikuski jätkub.

Béla Kálmán.

NOOR-UNGARI MURRANG

Dr. E. Virányi.

Sõjale järgnenud üldises Euroopa ümberkujunemises kujundas enamiku Euroopa rahvaid endale uue eluvormi. Kui Ungarit vaatleme, siis näeme, et siin kõige raskemini toimub selle nn. „uue maailma“ kujunemine, kuigi Ungari uuendamise püüete idusid võime leida juba käesoleva sajandi esimese aastakümne juhtumisis. On ajalooline tõde, et iga uuenduslik kavatsus lähtub noorsoost. Kus teatud ajal saatuse kingina sünnib kehalt-vaimult tugev noor generatsioon, sääl toimub ümberkujunemine tõkestamatult. Ungari uuenemise üks tõkestav tegur on mitte niivõrt vanade konservatiivne, uuenduste vastu tagasihoidlik käitumine, vaid pigem noore generatsiooni jõuetus ja organiseerimatus. Imeline, jõust pakitsev areng näis koitvat maailmasõja-eelses Ungaris. Kuid Ungaris noorsoo kõige andekamad, kõige tugevamad liikmed läksid ungarlasi, eriti Ungari noorust iseloomustavas isamaalises vaimustuses Maailmasõja ajal võitlusväljale. Õnnelikust, tugevast Ungarist läinud noored tulid tükeldatud, eluvõimalusteta Trianoni-Ungarisse tagasi murtuina, vigastatuna, pettunuina ja arvult kahanenuina. Mõõdunud poolteise-kümne aasta jooksul ei võinud

Ungari noorpõlv selle temast vanema generatsiooni asemele astuda. Tekkis vanade ja noorte front ja sugupõlvade võitlus ei kujunenud võibolla üheski riigis nii teravaks kui Ungaris. See võitlus oli lootusetu ja on seda suurelt osalt veel praegugi. Vanemate generatsiooni kuuluvad ametnikud haarasid majanduselu ja riikliku administratsiooni alal kramplikult kinni vanadest, veel rahuajal muretsetud kohtadest. Eraldatud aladelt tünkale kodumaale voolanud töövõimelised vanadki tähendasid tugevat konkurentsi. Noorus pidas pigem ainult teoreetilist võitlust eakamate vastu. Neid sotsiaalseid ja poliitilisi reforme, mida noorus nõudis või nõudnud oleks, ei võidud teostada, sest vanad tahtsid sõjaeelist, nn. „franz-joosefi aja“ tasakaalustatud olukorda restaureerida. Kuid see ajajärk on mööda ega pole võimalik enam kunagi tagasi tuua.

Noorus kaotas siis lahingu, kui ta kateedreil ja ajakirjanduse veergudel seda nn. „generatsioonide-võitlust“ päevakorras pidas, väljasirutatud kätega aga need almused vastu võttis, mida vanad talle lahkesti viskasid, kui mõned juba õige rahutuks läksid. Tõsise revolutsioonilise aktsioonini ei jõudnud Ungari noorsugu, peale Maailmasõja kunagi. Noorsoo organisatsioonid, eriti ülikooli-noorsoo organisatsioonid muutusid pikkamisi vanadest juhitud ühinguiks. Teatud orge juhtisid vastava ajajärgu valitsused, teised muutusid kiriklikkude ringide taltsaiks tööriistadeks. Sõjajärelmise Ungari nooruse juhid eksisid rängasti, sest et nad noorte-hulkade saatuse mõne andekama või õnnelikuma juhi isiklikule karjäärile ohvriks tõid, ning lükkasid sellega ühtlasi kogu Ungari ümberkujundamise raske, kuid tingimata täituva probleemi koguni tundmatusse tulevikku edasi. Traagikoomiline on vaid, et noorus siiski veel vahete-vahel tugevamini käärib, sest olukord ei parane, vaid üha väljavaatatumaks muutub noorsoo seisukohalt.

Agateinegi raskus takistab Ungari parema tuleviku väljakujunemist. Viga näeme jälle suurelt osalt noorsoos, sest vanadest ei või loota, et nad omist mälestusist ning neile armsaks saanud harjumusist loobunuina kulgeksid julgel sammul uuenduslike püüete sihtide vaimus. Ungari

noorsoo maailmavaade pole ühtlane, seejuures veel kääriv, samuti kaootiline. „Oleme isamaalased ja usklikud“ — seda kuulutab iga ungarlane. Kui aga midagi positiivset küsime, kui uudishimulikud oleme, mida tahab ja kuidas tahab Ungari noorus saavutada paremat tulevikku, siis kohtame kõige ettevaatlikumast konservatiivsusest kõige radikaalsema seisukohani. Ungari probleem aga pole kiriklik ega ka isamaaline probleem — selle sõna vanas, romantilises mõttes. Kel natukegi aru on, see armastab oma kodumaad, sest on huvitatud, et kodumaa oleks suur, tugev ja võimas. Ungari probleem on sotsiaalne probleem eeskätt. Ungari probleem on õigusliku loomuga, nii sise- kui välispoliitilises suhtes. Kui saame väljapaistvaid noori õigusteadlasi, nii teostuvad need põhiseaduslikud reformid, mida riik ning ühiskond vajab. Kui saame geniaalseid, Ungari ja Euroopa rahvaste õnne igatsevaid noori õigusteadlasi, nii laheneb see probleem, mida nimetame „Trianoni õigluse-tuseks“ või teisiti „Doonau-nõo uus korraldamine“. Ungari probleem on tehnilise loomuga: kas mõtleme linnade, kogukondade moderniseerimisele, või maapidamise õiglasemale jaotamisele, vabrikute, kaevanduste, raudtee, vee- ja õhutee arendamisele. Ungari probleem on rahvus-sotsiaalne küsimus: kas mõtleme terveile inimestele riiklikult garanteeritud korraliku ära- elamise võimaldamisele, või haigete ja töö juures vigastatute arstimise korraldamisele. Ungari probleem on kultuuriline probleem ja ses mõttes on Ungari noorsool õige tõsised ülesanded. Iga Ungari kultuurajaloolane tunnistab seda, mida üks Ungari pedagoog, prof. István Boda ütles: „Kultuuri tõusutee viib edasi läbi noorsoo“. Ühtlane rahvuslik kultuur eeldab ühtlast rahvuseteadvust. Tänapäeva Ungari kultuurielul on väljapaistvad talendid, esimesejärgu tegelased, kuid ühtlane rahvuskultuuriline teadvus puudub Ungaris, ühiskondliku differentseerimise tõttu. Pole sääraseid kirjanikke, teadlasi, kunstnikke, keda kuulaks kogu rahvas. Ülikooli aastate vältel muretsevad üliõpilased silmapaistvalt professoreilt põhjaliku erihariduse, kuid kui nad ülikooli lõpetamise järgi ellu astuvad, ekslevad nad orienteerumata, kompassita ja tuletornita Ungari kihavas ühiselus.

Ungari igatseb uute juhtide järgi. Need

võivad esile tõusta ainult noorte keskel. Ungari mitme-miljoniline mass igatseb suurt korraldajat, suurt riigi ja seltskonna organiseerijat, suurt ehitavat geenust. Nii kaua kui see ühes oma lugematute töökaaslastega ei kerki Ungari elu näitelavale, jääb Ungari küsimus lahendamata. Jälle on saanud aktuaalseks suure Ungari riigimehe, Lajos Kossuthi sõnad: „Ungari küsimus kisendab maailma-ajaloo loogikasse ja nõuab lahendust.“

Kes lahendab Ungari küsimuse, on tänapäeval veel saladus. Paljud loodavad kindlasti, et rahvusvaheline poliitiline olukord kujuneb Ungarile soodsaks. Minu arvates võib Ungari probleemi lahendada — kõige praeguse organisatsiooni puudumise, nõrkuse ja vigade kiuste — ainult Ungari noorsugu. Võib-olla, et peab ootama aastakümneid, võib-olla et täna-homme teostuvad ajaloolise tähtsusega muutused Doonau-nõos, esijoones Ungaris. Niipalju on kindel: „mutatio rerumi“ vaim lehvib palju tormi ja raskeid ajaloolisi järke talunud Karpaatide orus.

Kas Ungari noorsoos on vastupidavust, jõudu ja loomisvõimet? — seda jälgib nüüd iga vana- nev ungarlane, eriti need sugupõlved, kes möödunud aastakümneil kuulutasid esimest korda Ungari uuenemise tarvidust. Peab ootama veel aastakümneid või on aeg juba täis? Või hävineb Karpaatide kultuuriala Ostraumi otsiva Saksa tungi ja läände ihkavate slaavide asustumis- püüete kokkupõrkes? Kas on õigus ungari luuletajal, Endre Ady'l, kui ta seda kirjutab: „*Doonau ümbrus on kurb pikseraud, poolriikide, poolrahvaste jaoks valminud kurb häbi-pink.*“

Ja samuti võime küsida, ühes Ady'ga: „Kas siis kunagi ei elanud siin õnnelikud, tugevad, naervad rahvad?“ ...

Sõja järgi ümberkujunenud Euroopa saatuse korraldamises on juba paljude rahvaste noorsugu oma sõna öelnud. Hästi või halvasti, aga on öelnud. Ungari noorsugu veel käärib, veel hädaldab, veel otsib iseennast ja oma tuleviku teed. Kui ta selle leiab ja vankumatu kindlusega tuleviku poole suundub, sel päeval algab uus ajalu- gu igivana Doonau veeres.

Dr. Elemér Virányi

Tartu Ülikooli esimene ungari keele
lektor

Hõimuliikumise mõte

Mõtisklusi Soome-Ugri 5. Kultuurkongressi puhul

Meil on üha sagenenud mõtteavaldused, milles kibedasti arvustatakse „hõimuromantikat“ ja nõutakse tingimatut „realismi“ igasugustes rahvuslikkudes välissuhetes. Kui aga veidi ligemalt kuulata neid seisukohti, siis ilmneb varsti, et „realismi“ nime taga peitub võltsimatu *m a t e r i a l i s m*, püüe ka kultuurilisi seoseid ja sümpaatiatundeid — sularahaks ümber hinnata.

Kartuliekspord ja õunakontingent on muidugi vastuvaidlematult olulised momendid, kuid ainult majanduslikele huvidele ehitatud „hõimusiild“ oleks igatahes palju nigelam kõige romantilisemastki pühapäeva-meeleolude hõimlusest. Näitab ju ajalugu rohkem kui ükskord, kuidas ka rahvusvahelistes suhetes puht-psüühilised sümpaatiad ja antipaatiad on kõrvale tõrjunud isegi kõige kasulikumad kaalutlused. Meenutagem kas või meie enda riigi seniseid suhteid mõne suure naabriga, millist „ebamajanduslikku mõtlemist“ siunavad küll paljud äriinimesed. Või võtkem eriti eklatantseks näiteks Danzigi, — linna, mille jõukus on ikka olnud sõltuv tema suhetest Poolaga, ja mis ometi on maailma poolavaenulikumaid punkte. Ja Memel, mis nälgiks Saksa ääresadamana ja õitseb Leedu ainsa merelepääsuna — kuid ei taha olla Klaipeda kõigest hoolimata. Või võtkem äsjase ajaloo õppetunni Saarimaal, kui meie mitte rahvaste maailmasõjaaegse käitumiseni ei taha tagasi minna ja kas või Belgia tollaegset „ebaasjalikkust“ meelde tuletada.

Ei, puhtmajanduslikud suhted võivad küll olla aluseks ligidaste rahvuslikkude vahekordade kujunemisele, kuid nad ei ole ainuolulised ja anumääravad. Rahvuste elus tuleb ikka arvestada sügavamaid, psüühilisi momente. Eriti kui rahvas ise määrab oma saatust vaba ja mõjusa „avaliku arvamise“ kaudu, siis on veendumus ikka olnud tugevam majanduslikust huvist, kui mõlemad kooskõlastamatult on kokku põrganud. Selle juures muidugi keegi ei taha väita, et huvid veendumusi ei mõjusta. Kuid mida rohkem ühes riigis kehtib tõelik rahvalitsus, seda enam toimuvad kõik seisukohavõtud laiemate hulkade veendumuste kajastusena ja need omakorda on kergemini mõjustatud tundelistest momentidest.

Kui nendel kaalutlustel ka olla hõimusuhete kitsarinnalise „materialiseerimise“ vastu, ei saa siiski selle mõtteviisi edustajatele jätta õigust andmata senise „romantilis e“ hõimluse teatavate joonte kritiseerimisel. Ometi on see kriitika ainult ühekülgne ja peaks saama täiendatud põhjalikuma analüüsi läbi, et liialdatud „roman-

tiliste“ ja ühekülgset materialistlike seisukohade asemel jõuda *r e a l i s m i* ni hõimutões.

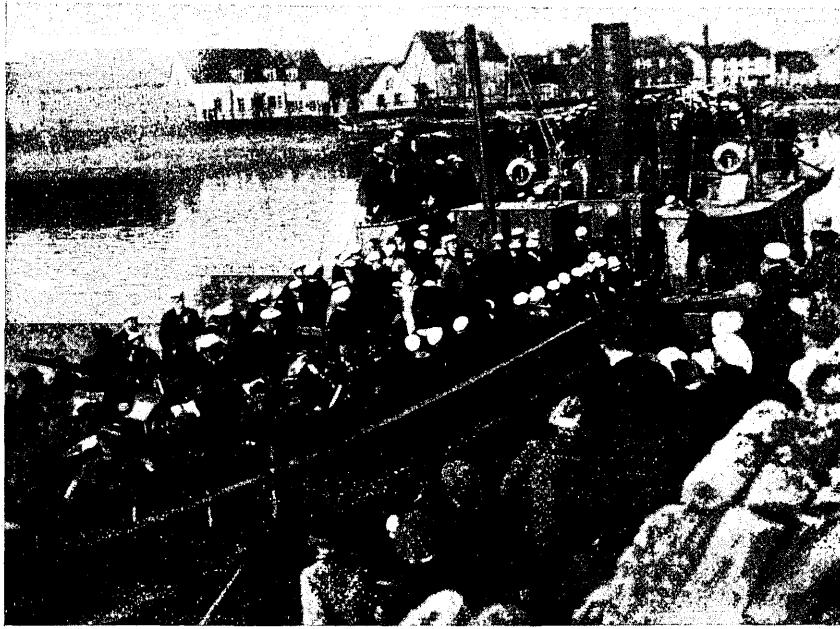
Hõimuliikumist analüüsides tuleb kõige pealt püüda eraldada sügavamaid, sisemisi tõukejõude ja nende väliskujuks olevaid ideoloogilisi põhjendusi ning arendusi.

Kui küsida, mis on hõimuliikumise sügavam psüühiline põhjus, siis ei saa vist ükski objektiivne vaatleja jätta tunnustamata, et selleks on rahvuse üksilduse-tunne. Ka rahvuste kohta käib piiblisõna „See ep ole mitte hea, kui inimene üks on“.

Selle väite kehtivus algab aga alles siis, kui rahvas muutub teadlikuks enda omapäras, ehk teiste sõnadega — kui rahvast saab *r a h v u s*. Eriti just murdeajal, rahvuslikul ärkamisel, on see rahvusliku üksioleku tunne kõige intensiivsem ja annab kõige rohkem pinda mõnesuguse hõimuideoloogia tekkimisele. Antiikajal loodi niisuguseid hõimuideoloogiaid eelistatult a j a s — püüti oma rahvust asetada seosesse mõne ajaloo või legendis kuulsa rahvusega. Nii roomlaste püüe, otsida esivanemaid muistses Troojast.

Uues rahvusajastus (keskaeg, paljude rahvaste juures ka uue aja esimene osa, oli tüüpiliselt mitte-rahvuslik) on hõimluse pearõhk seosel mõne teise *k a a s a e g s e* rahvusega, kui ka muidugi selle seose tekkimine peab olema minevikus. Ainult itaallaste, poolakate ja sakslaste üritused rahvusliku üksildustunde peletamiseks on suunatud eeskätt minevikku: itaallastel — rooma universaliteedile, poolakatel — nende kaht merd ühendavale missioonile, sakslastel — germaani ürgaega. Sellevastu on näiteks skandinavism tüüpiliselt ruumiline, kuigi võiks talle samavõrra otsida ajas minevikulisi põhjendusi. Samuti praegu pärast pikemat uinakut virguma hakkav panslavism sihhib oluliselt kokkukuuluvusele teiste kaasaegsete rahvustega, mitte mingitele arhailistele reministsentsidele. Ka ibeeri „hõimu“-liikumised on rohkem ruumi, kui aja-mõtetelised. Sellesse rahvusliku üksioleku ületamiskategooriasse kuulub ka meie *s o o m e - u g r i l i n e* hõimuliikumine.

Muidugi võib psühholoog väga mitmelaadiliselt kujutada sellist „rahvuslikku üksindustunnet“ ja selle ületamist. Psühhoanalüütikutega võiks teoretiseerida „süütundest“, individuaalpsühholoogidega „alaväärtuslustundest“ jne. Need puht-teoreetilise väärtusega etiketid argu tekitagu kujutlusi, nagu vähendaks selline analüüs hõimuidee väärtust. Kui näiteks rahvuse üksindustunnet adlerlikult rubritseerida „alaväär-

Eesti-Soome üliõpilaspäevist osavõtjad väljasõidul Emajõel.

tuslustundeks“, milleks muide õige palju põhjust, siis ei pruugi keegi tunda omi pühamaid tundeid profaneeritud. Siinkohal ei ole aga nendeks liigitamiseks sundivat vajadust, sest meie piiblikust metafoorist jätkub situatsiooni selgitamiseks.

Niisiis väitsime, et ärkav rahvus ei taha üksi olla, vaid endale otsib tuge mingist seostumisest teiste rahvastega. See seos võib olla aga väga mitmelaadiline — tugeneda üht- või teistlaadi kokkukuuluvusel. Meie hõimuliikumise aluseks kujunes keele teaduslikult avastatud seos.

Ei ole mitte huvitusest märkida, et soomeugri keelte kokkukuuluvus avastati ungarlaste — Joh. Sajnoviczi ja Sam. Gyarmathy — poolt just tol ajal, mil keiser Josef II saksastamispoliitika ajas madjarite meeled ärevile ja seega andis vastu tahtmist mõjuva impulsi ungari rahvuslusele. Sel rõhumisajajärgul ei olnud ungarlasel mõnus ennast tunda „oma tüve vennatu oksana“, nagu ütleb üks nende luuletajaid. On arusaadav, et niisuguses olukorras soome hõimude avastamisel oli enam kui puht-teoreetiline tähendus. — Teatavasti tekkis Ungaris hiljem nn. „türgi-ugri“ sõda, milles üks pool nägi ungari keele ürgpõhjana türgi ja teine ugri keeli. See „sõda“ lõppes keeleteaduses, muide eriti ka soome teadlaste tõhusa kaasabi tõttu, „ugrilaste“ võiduga, kuid ajaloolis-etnoloogilisel alal on ungari-türgi suhted igatahes võrdlematult olulisemad, kui suhted keelesugulastega. Siinkohal ei tohi objektiviiteedi huvides jätta lisamata, et ungarlaste põline ühtekuuluvus türklastega oleks väga vähe sobi-

nud Ungari rahvuslikku ideoloogiasse, mis omistab sellele rahvale erilise euroopaliku tähtsuse just selle tõttu, et Ungari on olnud sajandeid Öhtumaale kaitsemüüriks „türgi hädaohu“ vastu.

Soomes ja Eestis aktsepteeriti hõimluse idee rahvuslikul ärkamisajal arusaadava heameelega. Eriti rahvusliku võitluse pinevusaastatel muutub hõimusuhete viljelemine väga intensiivseks. Soomlastest just nende rahvusteadvuse ärataja Elias Lönnrot, ja tõsirahvusluse isa Yrjö-Koskinen, olid mehed, kes omale otsisid inspiratsiooni suhetest hõimudega, ühtlasi aga ka kohuseteadlikult viisid väärtuslikku inspiratsiooni oma rõhutatud vennasrahvale. Eestlastest kõik ärkamisaja rahvusteadlikumad juhid, Kreutzwaldi, Jannseni, Koidula ja Jakobsoniga eesotsas, otsisid Soomest jõudu ja julgust saksa-vene lämmatavatele mõjudele vastupanemiseks.

Neist ajaloolistest näidetest piisaks meie teesi kinnitamiseks, et hõimuliikumine on oluliselt rahvusluse enese julgustamise aktisioon. Eriti rahvuslikul ärkamisel on teadmine hõimurahvaste olemasolust suureks toeks ja julgustuseks võõrmõjudest teadlikuks emantsipeerimiseks. Suur rahvusele võib piisata selleks julgustumiseks ainult oma rahvuse hiilgavate eelkäijate müüdist, sest kui ta ennast lõppeks on sirgu ajanud, siis on suurrahvas juba ise küllaldane ennastkandev realiteet. Väike-rahvaste juures on aga hõimude olemasolu palju kibedamalt ja alaliselt vajalik vastukaaluna teda ümbritsevate suuremate rahvaste kultuuriliselegi survele. Hõimuliikumine on tema rahvuslusele

tingimata vajalikuks enesekaitse ja enesesäilitamise funktsiooniks.

Muidugi ei pruugi see hõimuliikumise „teleoloogia“ olla ilmne ja ta ei ole isegi mitte alati teadlik. Neid sügavamaid psüühilisi tõukejõude peab aga hõimuliikumine tingimata arvestama, kui ta tahab oma võimalusi täiel määral kasutada ja omi pärisülesandeid tõelikult täita. Sel puhul tuleb hõimuliikumist nimetada oluliselt rahvusluse psüühiliseks enesekaitseks, milline toimub n. ö. automaatse ja tihti ka ebateadlikuna reaktsioonina ja seisab mingite seoste loomises enda ja mõne teise rahvuse või rahvuste grupi vahel.

Sel puhul võib paista teisjärgulise tähtsusega, milline väline põhjendus on ühel rahval niisuguste seoste loomiseks. Ometi ei ole need välised põhjendused ja selle hõimuseose laad mitte täiesti ükskõikne, sest sellest sõltub, kas hõimuliikumine peab paika igas olukorras, või variseb ta kokku tõsisel katsumisel. Kergesti kokkuvarisevast hõimlusaatest oleks muidugi rahvuslusel vähe tõsist tuge.

Hõimuideoloogia tundelise kõlapinna moodustab, nagu eelpool nägime, rahvusliku tunde automaatne enesekaitse. Et see kõlapind võiks vibreerida, seks peab hõimuliikumise ideoloogia kõige pealt olema täies kokkukõlas vast. rahvusliku ideoloogiaga. Vastasel korral nõrgeneks rahvustunne hõimuidee läbi, selle asemel et temast tugevduda. Nii võib rahvusluse ja hõimluse rivaliteet ikka vaid lõppeda negatiivse resultaadiga, sest hoopis võimatu on kujutella, et rahvusluse pinnast võrsunud hõimuliikumine võiks ületada rahvuslust ennast. Kui üksikutel juhtudel niisugune abnormiteet esineb, siis ei ole see enam rahvuslust täiendav hõimlus, vaid rahvuslusevastane internatsionalism. —

Teiseks on vajalik hõimuliikumise tundealiste tõukejõudude täieks kasutamiseks, et hõimuliikumise ideoloogilised põhjendused oleks lihtsalt taibatavad ja löökjõulised ses mõttes, et nad mitte ei apelleeri abstraktsele mõistusele, vaid suudaksid inimesi tundeliselt haarata. —

Kolmandaks peab aga selline hõimuideoloogia ka mõistusliku kriitika ees paika pidama. Mõistuslikud kriteeriumid on muide hõimuideoloogia puhul tõsisemalt arvestatavad, kui rahvusideoloogia puhul, sest rahvuslus on sotsiaalökoonoomilisest poliitikast, vahetust aktsioonist j. t. olulistest teguritest nagu nii jõuliselt kantud, nii et selles dünaamikas ka mõistuslikult väga kritiseeritavad rahvusideoloogiad võivad olla (vähemalt ajuti) edukad. Hõimluse enda dünaamiline potents on aga piiratud — ta on ainult n. ö. kandepinna avarduseks rahvuslusele. Sellepärast on ta ka enam eksponeeritud ratsionaalsele kriitikale.

Kui meie neid vaatekohti rakendame oma soome-ugri hõimuliikumise suhtes, siis peame algusest saadik kindlalt eraldama oma erilise vendlusvahekorra Soomega üldisest hõimutõttest, milline meid seob kõigi keelesugulastega.

Üldine hõimutõte, soome-ugrilise liikumise alus, põhjeneb puht-teoreetilisel keeleteaduslikul alusel. Ainult ekspert-filoloog suudab meile tõestada, et näiteks eesti ja ungari keel on sugulased; meie, vähikud, kuuleme paljudest teistest keeltest samavõrra oma emakeelt meenutavaid sõnu. Ajalugu ja isegi tema muinasaega haarav haru, arkeoloogia, annavad soome-ugrilisele hõimlusele väga nõrku tuge sid ning antropoloogilised ühisjooned näit. meie ja ungarlaste vahel on väga puudulikud. Nimelt koosneb eesti rahvas rõhuvalt osalt daalia, põhja- ja idabalti rassisegust, kuna ungarlased kuuluvad peamiselt alpiinsesse, idabalti ja dinaari rassi. Seega oleks mõlemas rahvuses prevaleerivatest rassidest ainult ühine üks — idabalti — element. Ei saa jätta tähendamata, et meil küll peaga põhja- ja keskeuroopa rahvaga on temas prevaleerivast kolmest rassist rohkem kui üks ühine meil prevaleeriva 3 rassiga!

Meie vahekord soomlusega on hoopis teine. Soome ja eesti keelte sugulus ei ole mitte paljas teoreetilis-filoloogiline probleem, vaid igale rahvaliikmele arusaadav realiteet. Meie ajalugu on küll mõned sajandid kulgenud eriradu, kuid just rahvuspoliitilised kokkupuuted on siiski olnud tihedamad, kui ühegi teise rahvaga, nagu tõestab juba üksi soome vennalik abi 1343 ja 1919. Suur osa soome rahvastikust on meie väljarändajaid-asunikke mitmest ajajärgust ja samuti ka meile on alles hiljuti tulnud rohkesti soome koloniste. Selle tõttu on ka Soome-Eesti puhul teat. mõtet kõnelda „veresugulusest“, olgu lugu veregruppidega kuidas tahes. Kui lisada maade naaberlikkus ja rahvaste sisemine vastastikune sümπατία, siis on küllalt selge pilt, miks Soome on eestlase ainus vennasrahvas.

Just Eesti-Soome suhete ainulaadse tiheduse tõttu ei ole võimalik neid suhteid teha hõimuliikumise üldistatud skeemiks. Olgu Eesti-Soome suhted omaette vennasrahvaste sügavam liit, kuna aga mõlemad koos võiksid rakendada üldiseks hõimusuhtlemiseks kaugemate ja võõramate keelesugulastega.

Seda Eesti-Soome suhete eraldamist üldisest hõimutõttest tuleb nõuda kõige pealt selle tõttu, et üks kett ikka on ainult nii tugev kui tema nõrgem lüli. Kui meie oma suhtes Soomega ainult koordineerime üldisesse hõimutöö skeemi, siis vajub selle suhtlemise intensiteet paratamatult sellele tasemele, mida määrab Ungari maa-alaline ja keeleline kaugus. Selle vastu saame meie Eesti-Soome eriti tihedate suhete kultiveerimise

korral kahtlemata palju mõjusamini ka üldist hõimuliikumist arendada.

Et kindlustada hõimuliikumise niisugust vajalikku arengut, seks tuleb järjekindlalt eraldada Eesti-Soome suhted „üldisest hõimuideest“. Kuna meie vahekord soomlusega peab kujunema eriliseks vendluseks ja endasse koordineeritult haarama rahvusliku elu kõik alad, siis ei ole mõtet seda nimetada üldistavalt hõimluseks, mis on võrdlematult nõrgem side. Vendlus Soomega — südamlikud hõimu suhted teiste keelesugulastega, eriti Ungariga.

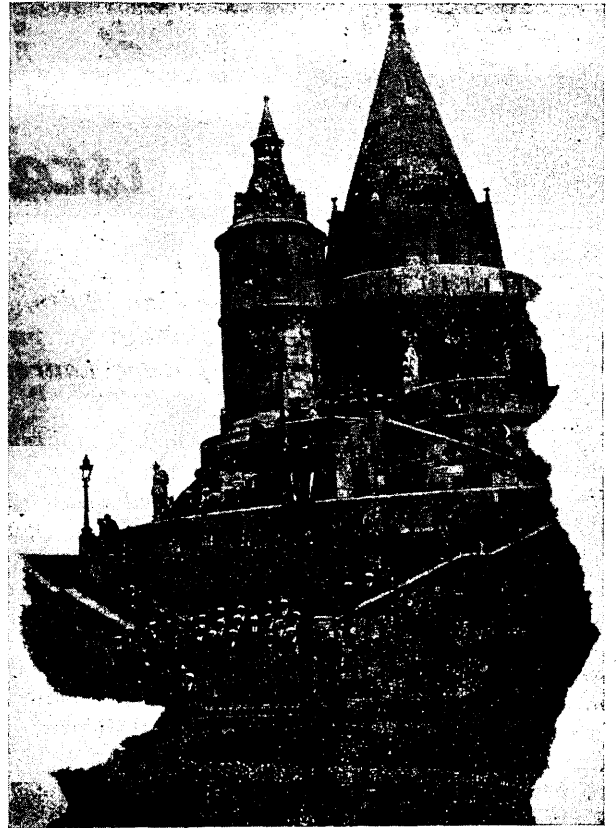
Sellest järgneb, et üldise hõimutöö alusena tuleb eeskätt kultiveerida seda ala, millelt üldsee soome-ugri hõimluse mõte on võrsunud — s. o. keelelist sugulust. Kerkib aga küsimus, kas teoreetilis-filoloogiline sugulus suudab täita neid nõudeid, milliseid meie eelpool psühholoogilistel kaalutlustel püstitasime hõimuliikumisele, siis näib meie vastus kalduvat võrdlemisi negatiivseks. Küll on keeleteaduslikult tõestatud sugulus mõistuslikult aktsepteeritav, kuid kas ta suudab liikuma panna vajalikke tundeid ja jõude? Vaevalt seni, kuni ta jääb ainult võrdlus- ja liginemisliikumiseks. Kui meie kahte väga sarnast rahvast võrdleme ja ligindame, siis võib see küll tekitada teatava ühistunde; kui aga võrdleme ja ligindame õige erinevaid rahvaid, siis tekitab see analüüsiväe pikapeale rohkem võõristust.

Sellepärast tuleks nõuda küll meie Eesti-Soome vendlusliikumisel kõiki rahvusliku elu erialasid ligendavaid kontakte, teineteise põhjalikumalt tundmaõppimist, võrdlust ja isegi vaidlust. Meie üldine hõimuliikumine, eriti mis puutub suhetesse Ungariga, peaks aga omale valima teise tee. See mis meil puudub otsestest sarnasustest ja ligidusest, tuleks teha tasa ühise koordineeritud aktsiooniga meie teiste samuti kaugemate ja eriti mahajäänud hõimude rahvuslikuks äratamiseks.

Meie üldine hõimuliikumine peaks olema eeskätt aktsioon selle hõimluse laiendamiseks, kui ta tahab olla ise elujõuline ja pakkuda ka midagi väärtuslikku vast. hõimumaade rahvuslusele. Seda hõimlust saab laiendada ainult seega, kui meie teisi, veel uinuvaid soome-ugri hõime rahvuslikult äratame ja hääbuvaid hõime aitame nende võitluses olemasolust eest.

Seega tuleks meie üldisele hõimuliikumisele seada tegelikult eesmärgiks: soome-ugri missioon, äratus- ja õhutustöö.

Niisugune ülesanne annaks meie hõimutööle hoogu ja elu. Ühiselt niisuguse ülesande teostamisele asumine ühendaks ja ligindaks meie Eesti-Soome vendust tõhusamalt ungari sümpaatse hõimuga, kui alaline ainult vastastikuste poolteoreetiliste paralleeljoonte tõmbamine, milleks

Akadeemiline Meeskoor Budapestis 1926. a. Kaluri pastiooni juures.

praegu hõimutöö on kujunenud. Teooria asemel aktsioon, see oleks realistlik loosung üldisele hõimutööle.

Selle uue hoo saavutamiseks tuleks aga hõimutöö ideoloogidel ennast revideerida just ses suunas, et kaoks Eesti-Soome venduse alistamine hõimuliikumise üldraami. Selle skematiseerimise ürgus on ju väga taibatav — peamiselt on hõimutööd edasi viinud filoloogid, kellele iga hõimlus on kvalitatiivselt ühesugune ja ainult kvantitatiivselt erinev. Nii on neile Eesti-Soome sugulus põhimõttelikult samalaadiline, kui näit. Eesti-Ungari sugulus: nimelt filoloogiline. Tegelikult aga on see eksitus — ainult üldine hõimusugulus on puht-filoloogiline, kuna meid ja soomlasi seovad veel tuhat teist sidet.

Filoloogilise seose aktiveerimine tõsiseks hõimuliikumiseks on meie rahvuslusele vajalik ja väärikas ülesanne. Loodetavasti ka eelolev 5. Soome-Ugri kultuurkongress lisandab siin mõningaid, kõikide hõimude rahvuslusest välja kasvavaid mõttesuundi, kuidas just muuta teoreetiseerivat hõimlust — aktsiooniks, soome-ugriliseks misjoniks, mis oleks realiteediks ka meie rahvaste ühiskondlikus elus.

Hõimutöö ja soome-ugri teaduste töömait

Ankeet:

Soome keele lektor mag. Aino Suits, ungari keele lektor dr. Josef Györke, prof. Andrus Saareste, prof. Juulius Mägiste, prof. Harry Moora, mag. Juhan Aul, Üliõpilaskonna välisloimek. juhataja ksv! Irene Laurman.

„Üliõpilaslehel on saanud traditsiooniks korraldada ulatlikumaid ja võimalikult süvendatud ankeete meie kultuuriliste päevaküsimuste kohta. Loomulikult tahaks eesti üliõpilaskonna häälekandja eriti eeloleva hõimukongressi puhul täita seda arvamuste ja asjaliku informatsiooni vahendamise ülesannet, mis tal seni on mõnikord õnnestunud huvitaval määral. On ju eesti üliõpilaskonnale alati lähedal seisnud kultuuriline hõimutöö. Selle töö tegijad ning juhid kuuluvad peamiselt Tartu valminud akadeemilise intelligenti, nii et „Üliõpilaslehe“ käesolev üritus on toetatud soodsate eeldustega. Kahjuks langes ankeedi korraldamine akadeemiliselt liiga „anarhilisele“ ajale, nii et osutusid kättesaamatuks säärased hõimukultuuri küsimuste alal tähtsat jõud, nagu soomeugri keeleteadlane prof. J. Mark, kirjandusteadlane A. Annist, etnograaf F. Linnus ja rahvaluule-teadlane prof. W. Anderson. Seda suurt tühikut ankeedis tuleb nentida resignatsiooniga ja loota, et mõnelt erialalt siiski on suudetud tuua huvitavaid andmeid hõimukultuuri seikade kohta.

Küsimused intervjueeritavale — rahvuslike teaduste esindajaile olid umbkaudu järgmised: arvamus hõimuliikumisest üldse ja eelolevast kongressist eriti; soove hõimutöö arenduse kohta; andmeid erialalistest kokkupuuteist hõimurahvastega ja

eriala tähtsusest hõimukultuuris, samuti võrdlusi erialalise teadusliku töö taseme kohta meil ja teiste hõimurahvaste juures; lõppeks isiklike muljeid kokkupuuteist hõimurahvaste ja -maadega.

Esimesena läheb korda usutella Soome-Eesti tegeliku hõimutöö peamist kandjat Tartus. See on proua Aino Suits, mag. phil., soome keele lektor ülikoolis.

Kõnelus algab eelolevast kongressist. Pr. Suits tunnistab, et neist suurkongressidest pole ta seni osa võtnud, küll aga erialade esindajate hõimupäevist. „Olen kaasa teinud kaks eestisoome ajaloolaste kongressi; need igatahes saavutavad praktilist tähtsust. Eriti viimane, 1936. a. kevadel, oli viljakas vaatamata oma välisele vaiksusele. Siin mindi päriselt tööküsimuste juurde, õhutati tegevusele uut ühistel uurimisaladel ja piiritledi neid. On selge, et kui hõimutöö peab olema viljakas, siis teda tuleb rohkem piirata. Sellepärast võib tervitada ka suure Soome-Ugri Kultuurikongressi jagunemist eri harrastusringesse.

Muide on nüüdse kongressi puhul väljaandmisel parktiline soome-eesti-ungari keeleõpik (praegu on ta kirjastamine läinud ärilisele alusele — Eesti Turistide Büroole). See sisaldaks grammatikat, sõnastiku ja

lihtsamaid kõnelusi, „parleur“i“. Viimase koostamisel kogesin raskusi — peab ju siin püsima õige kitsal alal otsese tõlkimise ja iga keele omapärase väljendusviisi taotluse vahel.

Mis puutub mõttesse soomeugri rahvaste tihedamast ja ulatlikust kultuurblokist, siis igatahes soomlaste seisukohalt see näib olevat kauge küsimus. Olemasolev rahvusteadusliku uurimise blokk nende maade vahel aga saab kindlasti ikka tihedamaks ja siit levib hõimlus teistelegi aladele. Siiski tundub nende rahvaste suure üldsuse tihedam kontakt praegu veel ebamäärasena. Asja raskendavad mitmesugused poliitilised orientatsioonid ja rühmitused Euroopas.

Palju rohkem alust on kitsamal sõprusühendusel — Eesti-Soome vahelisel. Oma viimasel kahel käigul Soome olen isiklikult selles veelgi rohkem veendunud. Soomes on tõeline Eesti-harrastus viimasel ajal väga tõusnud sellest hoolimata, et Eestis võib arvata, nagu oleks soomlaste poolt tehtud Eesti ellu segamised saatnud eestlased häämingusse. Eri ringkonnad Soomes harrastavad igaüks oma maailmavaadete seisukohalt praegu Eestit elulisemalt ja lähedamalt kui umbes 10 aastat tagasi, mil siirdusin Soomest Eestisse. Kui võrrelda soomlaste toleaeagset ja praegust osavõttu Eesti elust, siis vahe on valdav.

Võib koguni olla, et soomlaste segamine eesti asjusse on kõigis ringkonnis äratanud suuremat tähelepanu Eesti vastu. Eriti uue Eesti-Soomes klubi asutamine, kus osavõtjajaks on Soome kõrgemaid riigijuhte peaministriga alates (klubi avasinemine oli E. Vabariigi tänavuse aastapäeva pühitsemine Helsingi ülikooli aulas), näitab, kuidas Soomes on ärgatunud nägema, et kontakt nende kahe maa vahel peab ajutisest hõimutsemisest muutuma pidevaks teineteise elu jälgimiseks ja kokkupuuteks.

Kaua on juba kestnud ideeline ja kirjanduslik kontakt Soome ning Eesti vahel. Viimasel ajal on Eestis palju mõnikord ka liiga teravalt räägitud sellest ebasuhtest, mis ilmneb teineteise kirjanduse omastamises — tõlkimises oma keelde. Huvitavalt võib konstateerida, et alates Tuglase noorea-novellide tõlgetega (minu sulest) on soome arvustus aastakümnete kestel alati hästi vastu võtnud tõlkeid eesti kirjandusest. Sellest hoolimata ei ole eesti kirjandus Soomes küllaldast lugejaskonda leidnud. Põhjuseks on siin praegu veel harjumatus. Soomlased rohkem tundlevad Eesti suhtes kui evivad tarvet eesti vaimsusega tutvumiseks. Küll võib erisuguste vaheaegade järele näha vaimseid mõjuvoole Soomest Eestisse sellest ajast alates, kui ilmus „Kalevala“ ja kui Koidulad ning Eisenid tutvusid soome vaimsusega. Vastupidiseid voole palju ei leia, kuigi nende algamise moment võib olla juba lähedal. Uue kultuurkontakti loomine ei ole kerge ega ühepäeva asi. On ju aastasadade tulemus, et soome publik kõigest hoolimata pidevalt jälgib kõigepealt skandinaavia kirjandust ja kultuuri.

Ülikooli poolt soodustatud praktilise hõimutööga Eestis võin olla rahul. Ülikooli nõudnud soome keele lektoraadi alal

on küllalt suured, nii et võimaldub põhjalikum õpetuseandmine kui tavaliselt lektorikohal. Kui 11 aasta eest asusin siin tegelikule tööle, siis oli soome keelest huvitatute ring väga suur. Leidus osavõtjaid teisist teaduskonnist; ei sihitud niivõrd eksameile ega filoloogilisele põhjalikkusele kui üldisele tunnetega seotud soome-harrastusele. See kõik tõi filoloogilisse töösse vahest pinnalisust. Eksamineeritavaid oli tol ajal aastas 100 inimese ümber. Praegu aga käivad soome keele kursust kuulamas enamasti vaid spetsialistid — eesti filoloogid. Ka on kava nüüd hoopis nõudlikum ja kursus kiirem. Seejuures on eksamite tulemuste tase niivõrd tõusnud, et mõnel tähtpäeval ei juhtu ühtki läbikukkumist. Neil, kes taotlevad vähemalt cum laude't eesti keeles, tuleb sooritada kursus soome kirjanduses vastavalt soome keskkoolide kursusele. Et kogu tööga toime tulla, selleks tarvitatakse õpinguks suuremaid teoseid ja käiakse hoolega loenguil. Kirjanduseloenguid pean soome keeles, nii et nende kuulamine nõuab juba asjatundmist. Iga 2—3 aasta pärast olen korranud

eksamikavalist kirjanduse üldkursust, vaheajal olen lugenud eriajajärkudest ja -vooludest.

Üldine hõimuharrastus on minu arvates Eestis vaikselt jäänud ka mujal kui soome keele loenguil. See on asjale enesele peaaegu kasuks, viib teotsemise praktilisemale pinnale. Ootamata võib Tartus leida haritud isikuid, kes omaette kavapärast harrastavad soomlust ja soome keele õpinguid ilma avaliku meeoleolusemiseta. Kogu liikumise ilme on muutunud. Eriti eesti õpetajaskonnas on ühendus soome õpetajatega väga läbi löönud. Tartu Õpetajate Ühingu tänavusel soome keele kursusel, mida andsin, õpiti palju paremate tulemustega kui säärasteil kursusel varem. Veel näide hõimuliikumise muutumisest asjalikuks: kaks aastat tagasi võeti Naisseltsi majapidamiskooli kavas ainsaks võõrkeeleks soome keel ja Tartu koolivalitsuse soovil õpitakse viimases klassis tarvitama oma ala soomekeelset praktilist kirjandust ning ajakirjandust. Soome mõju majapidamise ja praktiliste oskuste aladel on meil üldse levimas ja kahtlemata tervitatav, kuna Soomes on kodukul-

Ungari pusta. Lambakarjus tagurpidi pöördud kasukas, mis kaitseb kuumuse vastu.

tuur kõrgel järjel. Õpilaste huvi soome praktilise elu vastu on ilmsesti elav.

Dr. Josef Györke, ungariskeele lektor:

„Kui vaadata ideaalselt kauges tulevikku, siis ühes tehnika arenemisega võib oodata päris sügavat lähenemist ja ühendust soome-ugri rahvaste vahel. Germaanlaste ja romaanelaste kõrval esinev kompaktsem soome-ugri rahvatõug võiks sel juhul mängida Euroopas senisest suuremat osa — koguni poliitiliselt. Kui meie rahvad ei asuks nii kaugel üksteisest, siis oleks soome-ugri ühendusmõte praegugi praktilisem. Näiteks ei ole praegu mõeldav, et Ungari saaks Eestist osta metsa: seda lähemalt muretseda tuleb palju odavam. Võib küll kujutella, et soome-ugri rahvaste sugulus muutub tegelikumaks ja praktilisemaks zepelinide sajandil; see aga tooks iseenesest kaasa üldkultuurilise õppimise üksteiselt. Seni on see sugulus eksisteerinud peamiselt ideaalselt, välja arvatud soome-ugri keeleteaduses, kus meie rahvaste koostööl on praktiline tähtsus. On ju soome-ugri filoloogilisest kirjandusest $\frac{3}{4}$ ungarikeelne, nii et soome-eesti fennougristid peavad oskama ungariskeelt. Kuid samuti on ungarlasile-keeleteadlasile prae-

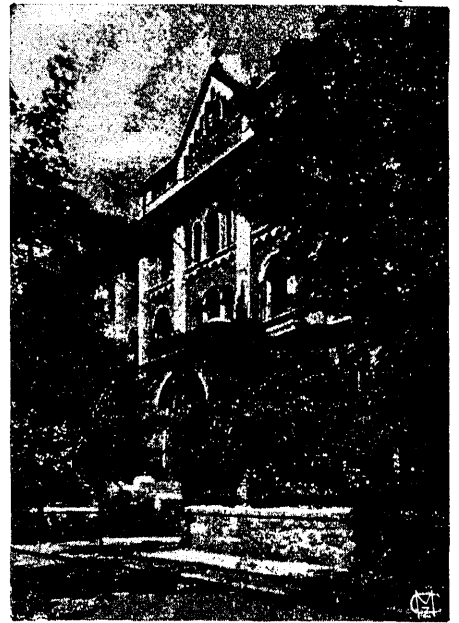
gu tarvilik eesti keele mõistmine, sest sel alal on eesti keeles juba ilmunud väärtuslikke ning tähtsaid teoseid. Ajakiri „Eesti Keelgi“ sisaldab tähtsaid kirjutisi soome-ugri filoloogiale valdkonnast. Ka muude alade teadlased Ungaris võivad kasu saada eestikeelsest erikirjandusest.

Igatahes ei ole minu arvates põhja- ja lõunapoolsete hõimurahvaste üksteisele lähenemine lootusetu, vaid ainult ajaküsimus.

Tartus huvitavad küllasõitvaid ungarlasi kõigepealt Eesti Rahva Muuseum, Ülikool ja Tartu Ungari Teadusliku Instituudi raamatukogu. Instituut on seni avaldanud 16 oma väljaannet, mil suur hõimukultuuriline tähtsus. Praegu ilmub 16.—27. numbrina suurem — 200-leheküljeline — koguteos Tallinna kongressi ja Ungari haridusministri saabumise puhul. Koguteos sisaldab peamiselt filoloogilisi ja ka juriidilisi uurimusi — prof. J. Mägistelt, A. Raunilt, P. Aristelt ja ungariskeelsete professoreilt. Väljaannete kirjastamiseks on Instituut toetust saanud Eesti Ülikoolilt kui ka Ungarist.

Ungari lektoraadi alal Tartus õpetöö päris rahuldav. Küll aga võib kurvastada see, et sellest tööst osavõtjaid on võrdlemisi vähe. Ungaris igatahes kuulab soome-ugri filoloogiat palju rohkem üliõpilasi. Kuid vähesed lektorikursusest osavõtjad Tartus teevad seda paremaid edusamme. Kuulajate seas on töötajajärgedelt esimeseks osutunud prof. J. Mägiste, kes 2 kuu jooksul õppis keele ära nii täielikult, et Ungaris ei tahetud teda pidada muulaseks.

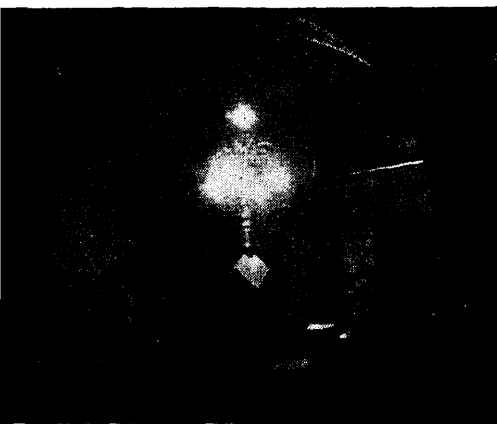
Ülikooli kavad on ungariskeelsete lektoraadi alal nõudeis rahuldavad. Annan ka eestikeelseis loenguis ülevaateid ungariskeelsetest kirjandusest; siin peavad kuulajad originaaltekste tõlkima. Kahjuks on siingi osavõtjaid vähevoitu, kui välja arvata semestri algus.

Eötvös Kollegium. Budapestis.

Väga tähtis on meie maade vahelise kontakti arendamiseks noorte soome-ugri keeleteadlaste vastastikune vahetus, mis on kestnud juba 5 aastat. Praegu õpib Tartus ungariskeelset üliõpilane preili Magda Kispal, kuna Budapestis viibib Tartu filoloog Felix Oinas. Ka on olnud stipendiume professoreile — nii hiljuti Ungari poolt prof. A. Saarestele. Samuti on rida eestikeelset naislauljaid õppinud Budapestis. Praegu töötab sääl üks eestikeelset preili Ungari valitsuse stipendiaadina sel alal. Muide võib märkida, et Ungarisse on abielunud 30—40 eestikeelset preilit, kuna vastupidiseist juhtudest tean ainult ühte. Siin puudub tasakaal hõimusuhteis täiesti.

Hõimuliikumine Ungaris on südameasjaks saanud õpetajate seas. Ungariskeelset keskkooliõpetajaid peavad oma ülikooliõpinguis tegelema ka soome ja eestikeelsetega. Samal ajal maksab ka ajaloolaste kohta, kuigi eksamil neilt ei nõuta nii põhjalikult; lõppeks peavad ungariskeelset eksami, milles nõutakse teadmisi

Sissekäik Eötvös kolleegiumi.

soome ja eesti keeltest, sooritamata kõik filosoofiateaduskonna üliõpilased. Filosoofiateaduskonna alla kuuluvad aga provintsi-ülkikooles ka säärased ained, nagu maadeteadus ja keemia.

Tegelikku hõimutööd teeb ja organiseerib Ungaris Turáni Társaság — Turaani Selts. Selle liikmeskond koosneb professoreist, ministeeriumi kõrgeist ametnikest (peamiselt haridusministeeriumist), kirjanikest, keskkooliõpetajaist ja üliõpilasist. Nende seas on rida Eestis tuntud hõimutegelasi nagu J. Csekey, E. Virányi, A. Bán, ministeeriumist I. Nagy, kes muide kõik sõidavad eelolevaks kongressiks Eestisse. Turaani Seltsi kuulub tähtsama aristokraatia seast krahv Pál Teleky, geograaf, paljude akadeemiate liige ja väga lihtne inimene, kuigi on endine pea- ja välisminister.

Peab märkima, et viimasel ajal ilmun. ungarikeelsed tõlked eesti kirjandusest on leidnud väga hääd vastuvõttu ja on kõik müüdnud! Eesti tõlgete seeria avaldas Izidor Kner'i kirjastus (küll toetusega), mis on kuulus oma maitserikaste ja spetsiaalsete väljaannetega. Ilmunud kuuest köitest on dr. A. Bán tõlkinud järgmised: A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“, E. Vilde „Mäeküla piimamees“ ja novellivalimik M. Metsanurgalt (kogudest „Elu murrab sisse“ ja „Viimnepäev“). Dr. E. Virányi tõlkes ilmusid: valimik A. Gailiti novelle kogudest „Ristisõitjad“ ja „Vastu hommikut“, köide novelle Fr. Tuglase „Saatuses“ ja novellivalimik A. Kivikalt.

Peale selle on tõlkeid eesti novellikirjandusest ilmunud ungaris ajakirjus ja ajalehis. Dr. A. Báni varem tõlgitud „Kalevipoeg“ anti hiljuti välja uues trükis.“

Prof. Andrus Saareste, eesti keeleteadlane:

„Kahtlemata on see tervitav kultuuritöö, kui kolme rahvast püütakse vaimseil aladel üksteisele lähendada. See on suur edusamm rahvaste lähendamises üldse, mida tuleb lugeda nüüdisaja üheks paremaks püüdeks.

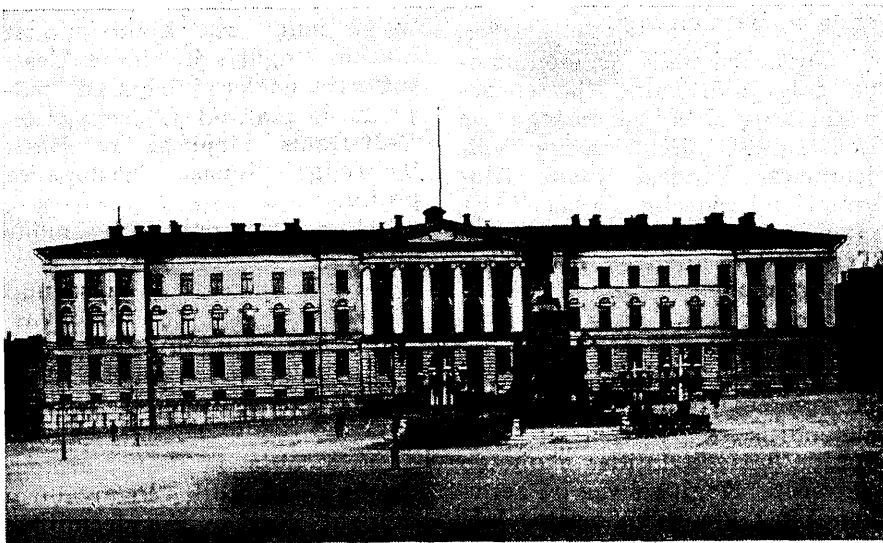
Oleks küll parem, kui Soome-Ugri kultuurkongressid ei kalduks võtma seltskondlik-poliitilist ilmet. Poliitika igatahes tuleks siin täiesti kõrvale jätta, sest sel alal on kolm iseseisvat hõimurahvast üksteisest täiesti lahku läinud. Ei tohiks endile lubada kompleksideavaldusi naabrite vastu — rahu ajal peetagu rahu. Et tõhusalt midagi teha võõrriiges elavate sugurahvaste hääks, selleks peab võitma nende riikide valitsuste usaldust ja tegutsema lojaalselt. Kogemused Karjalaga annavad kurva näite vastupidiste meetodite tulemustest. Rahulikul, puht-kultuurisel teel tegutsedes peaks võimalduma ka uurijate saatmine Venes asuvate hõimurahvaste juurde. Hõimukongressidele peaks kutsutama ka Vene ja Läti esindajaid. Viimase maaga peaksime paran-

dama suhet liivlaste pärast. Ses mõttes on hõimufrondil mõnelt poolt tehtud vigu.

Kongressidel, nagu on eelolev, peaks vastastikune keelteoskus püsima ühel pinnal tähtsuse mõttes. Igaüks peaks saama teise rahva esindajast aru, aga võiks kõnelda oma keelt. Iseasi on, kui viisakuse pärast tarvitatakse teise hõimurahva keelt.

Selle asemel, et paisutada „hõimutööd“ reaalladel, mille rahvuslikkusel või rahvusvahelisusel ei ole mingit tähtsust, tehtaks praktilisemalt, kui püütaks ühiselt korraldada soomeugri filoloogia ala. Sellega mõtlen peaaegu kõiki rahvuslikke teadusi — keeleteadust, rahvaluule-teadust, etnograafiat, ka arheoloogiat, ajalugu. Nendel aladel peaks uurimine koordineeritama — muidugi ka Venes asuvate rahvaste suhtes, ja eriti tihedalt Soome-Eesti vahel. Kõik need teadused vajavad peale sisulise koordineerimise ka kulukaid ettevõtteid, asutisi, mille abistamiseks võiksid hõimukongressid mõndagi teha.

Imelikul kombel pole seni soomeugri filoloogide erikongressse üldse peetud. Prof. Se-

Helsingi ülikool.

tälä algatusel peeti kord küll nõu säärase kongressi korraldamiseks. Praeguslgi kongressil puudub selle tegelikuma hõimutöö-ala harrastusring. Ettevalmistatud kongresse aga soomeugri filoloogia kindlasti vajaks. Seniste suurte hõimukongresside seltskondliku ilme tõttu on tegelikud filoloogid - töömehed püsinud neist võrdlemisi eemal. Ungari filoloogid ei kuulu kõik Turaani Seltsi. Samas on Ungariski raskusi filoloogilise kirjanduse ostmisega ja avaldamisega. Meil pole lugu parem, küll aga nähtavasti Soomes. Just nende puuduste kõrvaldamine peaks olema suurte hõimukongresside tähtsaks ülesandeks.

Hõimuliikumise populaarsem tähtsus seisab üksteise tundmaõppimises ja üksteiselt õppimises rahvaste vahel. Ungarlastega on huvitav läbi käia just selle tõttu, et nad meist suuresti erinevad. Meil igatahes ei puudu eeldusi teistelt rahvastelt ammendamiseks: oleme väga erinevalt pooltelt mõjustatud ja oleme vastuvõetut osanud ümber töötada. Meil on Lääne meetoodilisust ja ühtlasi slaavi vabamat joont; puudub pedantsus ja jäikus. Nii võiks keelelisest sugulusest algatud tutvumine ungarlastega anda meile mõndagi.

Ungarlasi näib iseloomustavat selge mõtlemine ja eneseavaldus — ühes kärmusega ja imesteldava piltlikkusega väljenduses. Viimast joont illustreerivad näiteks Juhasz'i ja Hankiss'i kirjandusajalood. Teaduslikud tööd püsivad lähedal romaani mõtlemisviisile. Neis on rohkem vormitunnet kui raskepärastust. Põhjapoolt õpime vähem vormikust ja rohkem põhjalikkust ning meetoodilisust. Ungarlasilt võib õppida ka seda, kuidas kohelda ligimest. Kogu rahvas on seltskondlik, lahke ja rõõmsameelne. Vastutulelikkus kauplusis jätab siin hoopis teise mulje kui meil.

Teiselt rahvalt midagi kooperida on muidugi absurdne. Küll aga võib mujal nähtu saada elamuseks ja ergutuseks. Kahtlemata võiksid ungarlased huvitavat leida ka meist. Viimasel ajal ongi ungarlased eestlasi rohkem tundma õppinud, võrreldes olukorraga 8—9 aastat tagasi. Väikesiltki inimesilt kuuleb teadmeid Eestist. Hääd Eesti sõbrad on need, kes on viibinud meil — peamiselt teaduslikud stipendiaadid. Nad on naasnud väga hääde muljetega ja tahavad meid jälle külastada, samuti kui meie neid.

Ungaris igatahes leidub üllatavalt suuri eestluse sõpru. Meie tutvustamiseks on palju teinud eriti A. Bán, J. Csekey ja E. Virányi. On loota, et neile lisandub ka noori jõude. Nii on endine Tartu stipendiaat J. Fazekas avaldanud raamatu eesti kirjakeele arengu ja arendamise kohta.

Muidugi võib Ungaris küllalt kohata ka meile vähem rõõmustavat hõimuinformatsiooni, õieti selle puudumist. Ajakirjandus toob Eestist väga vähe teateid: isegi 1935. a. 8. detsembri sündmusist sai vaevalt kuulda (sedagi Riia allikate kaudu!), esialgu ühest saksa lehest. Sel alal peaks saavutatama kasvõi mõõdukatki parandust, kuigi suur osa ajakirjandust kuulub Ungaris juutidele. Eesti tutvustamiseks ajalehis on palju korda saatnud J. Csekey; temalt ilmus kirjutisi ka Eesti Vabariigi viimase aastapäeva puhul.

Humoristlikum näide mõne ungarlase teadmisist Eesti kohta on juhtum, kus küsija, saanud kuulda meie pealinna nime, vastab: „Olen kuulnud! Vene raadio annab oma programmi Stalinist!“ (Tegu on vene Stalini nimelise raadiojaamaga).

Filoloogia kuulajad ülikoolis muidugi kõik enam-vähem tundsid Eestit. Akadeemilisis ringkonnis ütlevad ungarlased meile komplimente: mõnigi asi

olevat Soomes ja Eestis korraldatud nii hästi, et nad pidavat minema põhjapoolle õppima. Kui arvestada meie tööjõudude vähesust, senist lühikest tegevusaega ja aineliste võimaluste senist piiratust filoloogilistel aladel, siis võib öelda, et oma eelduste kohaselt seisamegi samal tasemel Ungariga. Muidugi on ungarlastel selja taga hoopis teised teadusl. varad kui meil: rida kümneid aastaid ilmunud teaduslikke ajakirju, palju väitekirju jne. Ometi oleme elava murdekeele uurimises ühes soomlastega ungarlasist ees. Nende filoloogias võtab palju aega ja jõudu oma pikaalase kirjakeele kõrgetasemeline uurimine. Eestikeele Arhiivi ja soome Sankirja-Säätiö taolised asutised puuduvad Ungaris. Põhjuseks on osalt ka see, et ungari murdeis pole erivused nii suured nagu meil ja et murdealad on rohkem segi paisatud; lõppeks on kogu elu säääl maal aristokraatsemalt koondatud. Meil on praegu kahtlemata unarul just kirjakeele uurimine — aine ise on veel värske ja ta pilt küllalt lähedane.

Igal juhul on suurtel õppida ka väikeselt. Sagedasti annab suuremate rahvaste traditsioonidega pühitsetud bürokratism end tunda nende ülikooleski. Üldiselt on ülikoolid Ungaris korraldatud rohkem koolikombel. Teataval määral võiks sellest õppida, kui arvestada vähese orienteerumisvõimega õpilaste töö huve. Muide peab kiitma ettekande-tehnikat ungari ülikoolis. Ka mujal üllatab ungarlaste kõneosavus: kõik sujub rõõmsalt ja vormikalt, ilma raskepärastusteta ja sobimatusteta.

Peab imestama, kui võrd hästi on ehitatud ja varustatud Ungari provintsiülikoolid. Debreczen omab vahest kauneima uue ülikoolihoone Euroopas. Selles leidub igale õppejõule hästi sisustatud erituba. Sama ülikooli raamatukogu on luksuslik.“

Prof. Juulius Mägiste, Läänemere-Soome keeleteadlane.

„Soome-Ugri hõimuliikumine kuulub õieti nüüdisaja üldtendentsi. Kui õhutatakse üldse rahvaste omavahelist lähenemist ja üksteise tundmaõppimist, miks ei peaks me siis tihendama kultuurilisi sidemeid ka oma sugulase ja naabri Soomega ning kaugema hõimu Ungariga. Et see liikumine on kultuuriline, mitte poliitiline, seda peaks mõistma igaüks tema seniste tendentside põhjal. Soome-Ugri kongresside ja nende taga seisvate valitsuste hooleks peaks olema muuseas kontakti jaluleseadmine Venemaaga sel määral, et avarduksid uurimisvõimalused. Soome-ugri kultuuritööle oleks see küsimus esimesejärgu tähtsusega, kuna see suuresti aitaks selgitada meie hõimkonna ühtekuulumise aluseid ning tuleviku-ülesandeid.

Kongressi juhtivad ringkonnad peaksid üldse rohkem tähelepanu pöörama soome-ugri filoloogiale vajadusile. On ju see teadus kogu hõimuliikumise algataja ja tulevikuski üks tema keskpunkte. Hõimutegevuse arendamine eri harrastusringide kaudu, nagu seda näeme eriti tõhusalt välja-arendatuna praegusel kongressil, on igatahes õige mõte: huvialade otsese kokkupuute abil pääsetakse kaugemale üldsõnalisest ja pidukõnelisest toonist. Organiseerimist ringide kaupa on alati praktiseeritud; nüüd on nende arv suurenenud reaalaraladel. Eeloleva kongressi kava on koostatud asjalikult; üldsõnalist on ette näha vähe. Ettekandeist on paljud õige instrueerivad. Peab nimetama häid ülevaateid Soome ja Eesti majandusest, J. Hankiss'i kõnet „Ungari kirjanduse asend maailmas“. Näitena kongressi jaoks tehtud tõsisest ettevalmistustööst peab nimetama Juhan Auli antropoloogilist uurimust eestlaste üle. See ettekanne on

kuuldavasti koostatud kongressi ettevalmistava toimkonna toetusel. Eelmisel kongressil tõi üks ungari teadlane huvitavaid andmeid ungarlaste antropoloogia kohta, leides oma rahvas samu rassisugemeid, mis on sagedased eestlaste ja soomlastegi seas, nii et ka rassiküsimused võivad ja peavad kuuluma kongresside kausse.

Eestis peetav kongress pakub haruldaselt õnnelikku võimalust kokkupuutumiseks just Ungari tegelastega, kellest muidu lahutab suur kaugus. Soomlastega on kokkupuuted meil väikese vahemaa tõttu loomulikult palju lihtsamad ja väljaspool kongressi piiregi teostatavad. Siin peab tänulik olema kongressi praktilisele korraldusele, mis on võimaldanud osavõtjaille soodususi. Seniste kongresside tähtsaks teeneks on ka tegeliku üliõpilaste- ja teadlaste-vahetuse propaganda kolme maa vahel. Säärane läbikäimine on igale rahvale kasulik silmaringi laienduseks.

Eelolev kongress paistab silma selle tõttu, et siin on kavatus sõlmida Ungari ettepanekul Eesti-Ungari ja Soome-Ungari kultuurilepingud. Need kanoniseeriks senise osalt juba olemasoleva kultuurilise koostöö ja laiendaksid kultuurilist läbikäimist. See „luksus“ ei oleks meile üleliigne, kui arvestada, et oleme juba organiseerinud kultuurisuhteid mitmetegi

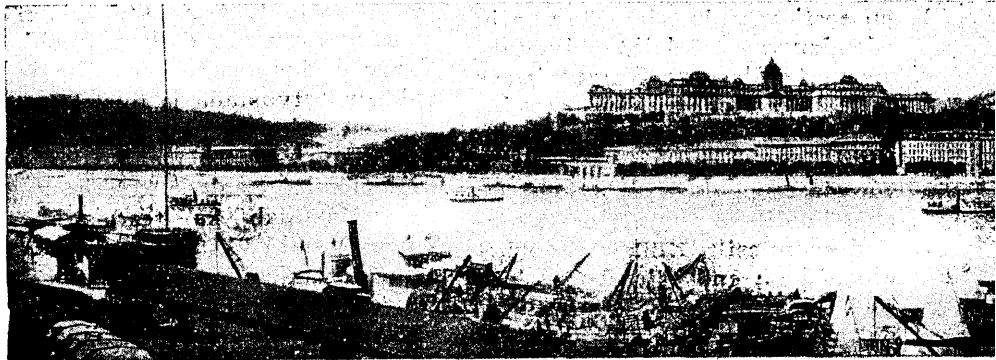
rahvastega — rootslastega, prantslastega jne.

Käesoleva kongressi ühenduses oli üles kerkinud korraldada ms. eriti huvipakkuv Vene soome-ugrilaste trükiteoste näitus Tallinnas, mis kahjuks pole teostunud. Loodetavasti see ettevõte, mis eriti tähtis oleks Vene soome-ugrilaste viimase-aegse silmapaistva kultuurilise arengu ligemaks tundmaõppimiseks, siiski meil teostub kusagil kunagi, ja ehk mitte väga kauges tulevikus.“

Prof. Harry Moora, arheoloog:

„Rahvuspoliitiliselt seisukohalt ei ole öelda palju uut hõimuliikumise kohta. Võib märkida, et see liikumine, hoolimata oma suurel määral püha-päevalisest laadist, on andnud ka reaalseid tagajärgi — kõigepealt teadusl. stipendiaatide vahetamisega. Jääks soovida, et seda suunda rohkem välja arendataks. Poliitilise maigu andmine hõimutegevusele viiks aga ilmsesti ta kokkuvarisemisele.

Eeloleval suurskongressil sõlmida kavatsetavast Ungari-Soome ja Ungari-Eesti kultuurikonventsioonist oleks kasu ka arheoloogiale muude rahvusl. teaduste kõrval. Kongress iseennest on ju rohkem populaarne kui teadustevaheline ettevõte, nii et ta mõju otseselt selle teaduse alale ei ulatu. Kuigi meil arheoloogilistel aladel praegu

Vaade Ungari kuninglikule lossile Pešti poolel.

kokkupuuteid Ungariga pea-aegu ei ole näidata, siis ometi oleks kontaktloomine huvitav. Meie metalliaegade kultuurid nimelt on seisnud ühenduses Ungari aladega: Doonau-mait veeti metalle Visla suudmesse ja säält meile. Sama teed käisid ka paljud valmisesemed ja nende vormid.

Arheoloogilised uurimused ei ütle küll palju jaatavat kogu muinasaegse soome-ugri hõimkonna kultuurilise ühtekuuluvuse kohta. Just ungarlased on meiega võrreldes jõudnud hoopis teiste mõjude piirkonda. Selles ulatuses nii siis ei saa arheologia kaasa rääkida soome-ugri suguluse küsimuses, see jääks rohkem antropoloogia alaks.

Kuid samuti on oma idapoolseist hõimlasist ainelise kultuuri alal üsna vara eristunud need soomesugu rahvad, kes on elanud Läänemere rannikupiirkonnas. Eristumise põhjuseks on olnud kõigepealt Läänemeri neid rahvaid omavahel ühendava ja ilmastikulise tegurina; soojem kliima võimaldas rohkem põllundust. Idapoolsesse — mandrilisse — gruppi äid veps-lased, Volga soomlased, teatud määrani ka karjalased. Ka vadjalasi hakkas Läänemere piirkonnast lahutama Novgorodi vallutus ja ülevõim.

Eesti arheoloogial on hõimuliikumisest tulu olnud rohkem kaudselt — kuivõrra on õpitud ja osatud soome keelt ja selle kaudu pääsetud kasutama vastavat kirjandust. Soome poolt on saadud ka soodustusi. Muidugi on eesti arheoloogiat väga palju edendanud tööalaline kontakt soome teadlastega. Nagu mitmes meie teises rahvuslikus teaduses, nii ka eesti arheoloogias on töö organisatsioon rajatud soomlaste poolt: meie jõud on oma koolituse suurelt osalt saanud soomlasilt. Kõik meie arheoloogid on end täiendamas käinud Soomes. See kõik on mõjude vastuvõtmine praksises ja jääb veidi väljapoole kitsama hõimuliikumise piire. Seda olu-

lisemad on säärase koostöö tulemused: soomlaste juhatuseta oleks meie arheologia pidanud alguses kooli otsima Saksast, mis sisuliselt kui ka väliselt olnuks vähem õnnelik lahendus. Arheologia kui meie rahvusliku teaduse probleemistik oli Soomes omapoolt juba tarvili-kuks kujunenud. Ka hiljem on läbikäimine soome ja eesti arheoloogide vahel olnud seevõrd tihe, et pole tarvis olnud pidada selle ala hõimukongresse. Küll on korraldatud arheoloogide kongresse laiemas huviringis — koos Skandinaaviaga ja teiste Balti riikidega.“

Magister J u h a n A u l, antropoloog:

„Hõimuliikumine võiks olla see tee, mille kaudu saaks luua tugevamat tervikut meie hõimkonna rahvaist. See oleks mõeldav poliitiliseltki — nimelt iseisivate soome-ugri rahvaste suhtes. Teine küsimus on muidugi, kuivõrd saab praegu erinevalt orienteerunud rahvaid tegelikult sel pinnal ühendada. Praeguse hõimuliikumise taotlused pole tegelikult ka säärase, et nende pärast võiks tekkida poliitilisi vastuolusid asjaosaliste rahvaste vahel. Hõimurahvaste koostöö juures ei maksa esile tõsta poliitilisi erivusi, vaid ainult seda, mis on omavahel ühine ja millest saab luua uusi väärtusi. See kõik juhib niimelt puhtkultuurilistele aladele.

Eelolev hõimukongress peetakse meie maal ja on sellepärast meile palju tähtsam kui teistel maadel korraldatud kongressid. Omas kodus saame end teistele rohkem tutvustada ja teiste tunnustust võita. Kongressi peamõtte ei lange mitte teaduslikule tööle (kuigi erialade kokkupuude võimaldab ka teaduslikke äratusi), vaid üksteise populaarsemale tundmaõppimisele. Seejuures on ikkagi teadusliku väärtusega kongressi aruanded — teaduslik seeria, mis ilma kongressita oleks jäänud koos-

tamata. Kongress on oma ettevalmistusis otse loonud uusi teaduslik-kultuurilisi väärtusi.

Asja teine külg, nimelt meie tutvustamise ja tundmise küsimus hõimumais, pole meile riiklikult sugugi tähtsuseta. Säärase tutvustamistöö annaks positiivseid tagajärgi suhteis iga rahvaga. Elamusiks küpsevaid muljeid teisist rahvaist ja maist ei saa mitte paberilt, vaid tegelikust kokkupuutest.

Antropoloogiat pole hõimutegevus seni soodustanud, kuid edaspidi sünnib see kindlasti. Antropoloogia alal on meil töötamine alles algastmes ja seepärast siin on sidemeid välismaadega üldse veel vähe (on ju kogu see distsipliin alles noor). Praegusel kongressilgi puutuvad kokku hõimurahvaste antropoloogid, olgugi ei puudub vastav harrastusring ja eestipoolne ettekanne peetakse arstiteadlaste ringis.

Antropoloogia alal on Ungaris töötatud juba aastakümneid ja Soomeski pikemat aega: neil mail on olemas ka vastavad professorid. Nii on mõistetav, et meie töö antropoloogias ei ulatu veel hõimumaade saavutuste tasemeni. Ungaris on olemas rikkalikud antropoloogilised muuseumid ja osteoloogilised kogud, mis hästi läbi töötatud. Soomes korraldas Teaduste Akadeemia hiljuti rahvastiku üldise mõõtmise, mille andmed on läbitöötamisel. Eestis on pidevalt ja metoodiliselt kaks viimast aastat mõõdetud täiskasvanuid — kaitsevaelasi — üle riigi (umbes 13 000 mõõtmist; Soomes on arv väiksem). Pealeselle on tehtud mõõtmisi koolides: uurimise sihiks on siin eriküsimused. Mõlemal ainealal on meil andmete läbitöötamine veel pooleli.

Kui sagedasti küsitakse, kas eestlased on segarahvas või puhas rass, siis sellele võib vastata ilma mingisuguste uurimusteta. Pääliskaudnegi vaatlemine ütleb, et oleme segarahvas.

Meie põhimiseks tõuelemen-
diks on ikkagi idabalti
rass, millesse kuulub 29,2%
eestlasist puhtal ja enamvähem
puhtal kujul. See tüüp on juuk-
seilt ja silmilt hele, keskmist
kasvu (meie oludes suhteliselt
lüheldane), tugeva, jässaka ke-
hahitusega. Peavorm on meso-
kefaalne = keskpealine, kaldu-
vusega lühidagi poole; nägu on
madal, laiavõitu. Järgmine täht-
tis element on meil põhja
rass — 24,8% eestlasi. Seda
tõugu iseloomustab pikk kasv,
sihvakas kehahitus, hele värvus,
dolihokefaalne (piklik) pea. Tu-
leb arvestada, et meie mõlemad
pearassid on üldiselt segunen-
nud. Suurim protsent eestlasi —
tervelt 32,7% — kuulubki he-
ledasse segatüüpi, mis
on tulemus idabalti ja põhja tõu
ristlemisest. Pruunijuukselised
on siia muidugi kaasa arvatud.
Mõned antropoloogid muide ole-
tavad ka tumedavärvilist põhja
tüüpi; samuti näeb Karjalas pu-
hast tumedajuukselist idabalti
tõugu.

Lõppeks leidub eestlaste seas
tumedavärvuselisi, kaa-
sa arvatud ka silmade värv, kok-
ku 13,3%. See kesk- ja lõuna-
euroopaline grupp jaguneb veel
eritõugudesse: alpiinid, vahe-
mere rass, dinaari rass. Slaavla-
sed muide enamikus kuuluvad
alpi, vahemere ja (lõunas) ka
turaani rassi.

Tumedavärvuseline rahvaosa
moodustab meil tõuliselt igata-
hes võõrkeha. Minevikus pidi
tumedaid Eestis leiduma vähem;
nad on siia sattunud asustuste
ja immigratsiooni tõttu. Kõige
rohkem on neid tunginud saar-
tele (peale Muhu) ja lõunapool-
sesse Kesk-Eestisse: Mulgimaa-
le, Kesk-Tartumaale, Valgamaa-
le. Need maakohad on omal ajal
saanud sõdades kõige rohkem
laastada. Tumedavärvuseliste
asustused on olnud mitmekord-
sed ja hiljem tõuliselt ümbru-
sega väga segunenud.

Üldine arvamus, et pruun vär-

vus võtab pärivuse teel ülekaalu
heledama seas, on ekslik. Üle-
kaal ilmneb ainult segavereliste
esimeses põlves; hiljem vahe-
korrad tasanduvad.

Vana soome-ugri element aval-
dub oletatavasti idabalti rassis;
kunagise soome-ugri tõu värvust
me muidugi ei tea. Juba kiviajal
esinevad meil kõrvuti mõlemad
praegused peatüübid — idabalti
ja põhja tõud. Aja jooksul näib
põhja tõugu rahvastik vähene-
nud olevat. Tuleb märkida, et
Eesti alal on välja kujunenud
küllalt lokaaltüüpe: Viljandi-
maa idabalti-tüüp on teissugune
kui Harju oma; neist erineb jälle
Petserimaa idabaltlane. Setud
on muide küllalt puhast tõugu.
Vene tõuline mõju on piirilähe-
dases Setus arvatavasti väiksem
kui kaugemal sisemaal, nimelt
Tartumaal. Läti mõju suhtes
võiks arvata, et nad on meile
andnud lisaks tumedat tüüpi,
mida neil leidub rohkem. Mee-
nutatagu ülemaal Mulgimaa —
Läti naabruse — kohta öeldut:
Üldiselt aga on neil tõuvahekor-
rad samad, mis ilmnevad Eestis,
kuigi neil on kujunenud teissu-
guseid lokaaltüüpe. Kui rajada
hõimusuhteid antropoloogiale,
siis peaksime hõimlema ka lät-
lastega. Nähtavasti on psühho-
loogilis-kultuurilised pärimused
neis asjus siiski tähtsamad kui
rassilised!

Huvitav on Eestis see, et põh-
ja ja idabalti tüübil on kummal-
gi omad levikualad. Põhja tüüp
esineb puhtaimalt ja on ülekaal-
us Muhus, Põhja-Pärnumaal,
mandri-Läänemaal ja Lääne-
Harjus. Idabalti tõu valduses on
Põhja-Eesti idapoolse Kesk-Har-
jumaa joont, Võrumaa, Petseri-
maa, Hiiu, Lõuna-Pärnumaa
(Karksi—Halliste ainult osali-
selt). Sega-alad tüüpilisel kujul
on Viljandimaa, Tartumaa, Val-
gamaa. Rootslased on meil võrd-
lemisi tumedad, kuigi põhja
tüüpi. Rootsi tõuline mõju meile
on olnud kindlasti väike ajaloo-
lisel ajal; vähemalt praeg-

guse Rootsi rahvastiku ilme ei
tule meil arvesse.

Võrdlemisi suur on meie tõu-
line sugulus soomlastega
— seda peamiselt idabalti tüübi
kaudu. Tumedavärvilisi leidub
neil küll veidi rohkem kui eest-
laste seas; selles avaldub vahest
laplaste mõju. Protsentides an-
tud ülevaade soome rahva rassi-
lisest koosseisust puudub seni.

Ungaris öeldakse idabalti
tüüpi kuuluvat 35% rahvast.
Selle määra juures peab küll
kahtlema. Põhja tüüpi leidub
ungarlaste seas väga vähe (ai-
nult mõni protsent), küll aga
rohkesti dinaari, turaani, alpi
tõugu. Nimetatakse ju Ungarit
„rahvaste katlaks“! Nii siis on
meie rassiline sugulus ungar-
lastega õige väike.

Väiksemate hõimurahvaste koh-
ta on antropoloogial seni vähe
öelda — neist on tehtud ainult
väikesearvulisi mõõtmisi ja mõ-
ningaid eritõid. Liivlased igata-
hes on omaette lokaaltüüp, väga
pika kasvuga ja rohkete põhja-
rassi sugemetega. Näeme, et pii-
ratud alal võib kujuneda eri-
rasse.

Võrdlusi läänepoolsete naab-
rite, nagu Põhja-Saksa rahvas-
tiku kohta, on raske tuua, kuna
sellest maa-alast pole tehtud
antropoloogilist ülevaadet. Sak-
sa propaganda-tõuteadus võib
serveerida ka säärast, mil pole
tegu teadusega. Siiski võib Sak-
sast ajajooksul loota tõhusaid
uurimistulemusi antropoloogia
alal, kuna too on sääal nüüd
hoogsalt alustatud.“

Üliõpilaskonna Välistoim-
konna juhataja ksv. Irene Laurmann:

„Tallinna hõimukongressi pee-
takse kahjuks säärasel ajal, mis
on ebasobiv üliõpilaskonnale.
Akadeemilise töö ajal, kus üli-
õpilased on koos Tartus, või-
nuks kongressi puhul üliõpilas-
konnalt oodata suuremaid üri-
tusi ja suuremat abi. Kongressi
korralduse Tartu osa igatahes

lasub peamiselt üliõpilaskonna õlul. Siit kaudu käib kirjavahe- tus ja siit organiseeritakse un- gari külaliste vastuvõttu Tartus. Üliõpilaskond annab kongressi korraldamiseks jõude ka Tallin- nasse — ekskursioonijuhtideks, korrapidajaks, auvalvureiks. Peale selle võetakse meie poolt osa harrastusringide organiseerimisest.

Kongressile saadab Eesti Üliõpilaskond kaheksa ametlikku esindajat. „Üliõpilaste harrastus- ringis“ peetakse kolme maa va- heline koosolek, mis asendab tu- levase õppeaasta Soome-Eesti Üliõpilaspäevi (viimaste üliõpi- laspäevade resolutsiooni põhjal). Ses ringis on ette näha resolutsioone, mis fikseeriksid koos- tööd ka ungarlastega — kõige- pealt praktikantide vahetamise alal. Üliõpilased saaksid võima- lusi suvevaheajal praktiseerida hõimumaal omal alal, nagu seda on seni korraldatud Eesti ja Poola vahel. Ungari üliõpilasi muide saabub kongressile 45 ümber.

Seni on palju hõimutööd teh- tud iga-aastasil Soome-Eesti Üliõpilaspäevil. Siin on võetud vas- tu palju resolutsioone hõimu- harrastuse edendamise kohta kummagi rahva juures; muidugi

jääb iseasjaks, kui palju kum- magi maa valitsused ja selts- kond on võimaldanud nende ot- sustuste mõjulepääsu. Soome- Eesti Üliõpilaspäevist on osa võtnud ka ungari üliõpilasi; on kaalutud koostöö võimalust nen- dega. Ungarlased on omalt poolt avaldanud koguni soovi astuda SELL-i liikmeks, mis polnud aga lähiviidav.

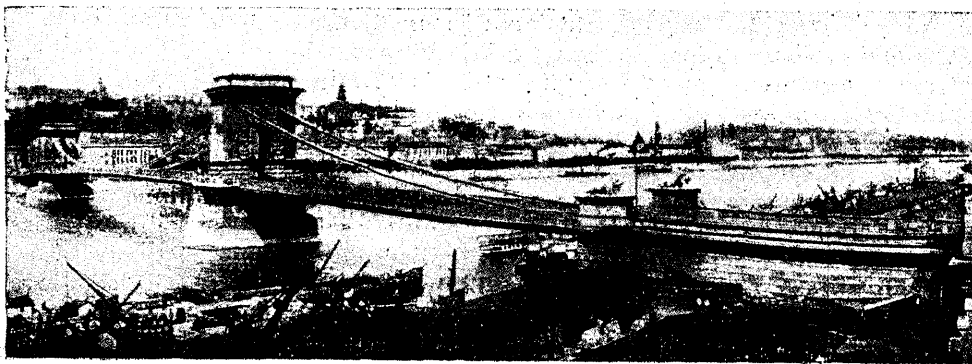
Soome ja Eesti üliõpilaskon- nad on pidanud oma asjaks ka võõrriikides elavate väiksemate hõimude kultuuri arendust ja nende olukorra soodustamist. Eeskätt käib see Ingeri ja Liivi kohta. Kahjuks peab märkima, et Läti võimud on kord ühel soome hõimutegelasel ära keela- nud sõidu liivlaste juurde.

Soome ja Eesti üliõpilaskon- dadel on praegu päevakorral omavahelise kõnelejate vahetuse organiseerimine. Edustus on ette näinud summad päevaraha- deks kõnelejaile, kes Soomes peaksid akadeemilisele publiku- ettekandeid päevakohaseil tee- madel. Meil suvine üliõpilaste vahetus Soomega on kestnud ju- ba aastaid; üldiselt sõidab roh- kem eestlasi külla soomlasile kui vastupidi. Kogu see liikumine on praegu vahest veidi kahane- nud. Tihedamat koostööd soo-

me üliõpilaskonnaga peaks mui- de arendama kirjanduse vaheta- mise alal: on ju meil võrdlemisi raske saada soomekeelseid raa- matuid.

Puht-hõimualalisi asju ei aja üliõpilaskonnas teatavasti mitte Välistoimkond, vaid A k a d e e- m i l i n e H õ i m u k l u b i. Sel- lesse on igast üliõpilasorganisat- sioonist kutsutud esindajaid. Enamasti iga nädala-kahe järele peetakse eri organisatsioonides hõimuõhtuid. Neile palutakse esinema hõimumaade stipendi- aate; ettekandeid peetakse ena- masti kirjanduslikel teemadel. Võõrkeeltes küll organisatsoo- nides ei esineta. Hõimumaade rahvuslik muusika aga ei vaja tõlkimist ja on siin tihti harras- tatud. Osavõtt neist õhtuist on ikka elav.

On küllalt loomulik, et kõigist kultuurilisist välismõjudest on Soome mõju meie üliõpilaskon- na elus suurim. Soomes viimasel SELL-i konverentsil viibides võisin kogeda, et osavõtjate eri- rahvaste seast on eestlasel ker- geim kontakti leida ikkagi soomlastega. Siin mõjub kaasa mingi temperamendisugulus; ot- sest mõistmist võimaldav keele- sugulus niikuinii on lähenemise praktiliseks aluseks.“

Kettsild üle Doonau — Buda ja Pešti linnaosa vahel.

Tervitusi Soome-Ugri Kultuurkongressile Poolast

Huvi viienda Soome-Ugri Kultuurkongressi vastu on Poolas küllalt suur, eriti nende hulgas, kes õpivad soome-ugri keeli poola ülikoolides ja teistes õppeasutustes; nende ridade kirjutaja teada õpetatakse Poolas ungari keelt Varssavi, Kraakowi, Poznani ja Lwowi ülikoolides, peale selle veel Ida-Instituudis Varssavis ja erikursustel; soome ja eesti keelt õpetatakse seni ainult Varssavi ülikoolis, varemini on eesti keelt ka Vilnos Ida-Instituudis õpetatud. Nende lektoraatide õpilased on loomulikult huvitatud vastavaist maadest, praeguse kongressi puhul aga eriti Eestist.

On väga kahju, et Poolas akadeemiline aasta alles esimesel juulil lõpeb (mõnel erialal kestavad eksamid veel juuli algupoolelgi). Selle tõttu on võimatu kõigil neil eesti, soome ja ungari keelt õppinud isikuil tulla külalistena osa võtma Soome-Ugri kongressist, kes seda kõige parema meelegagi tahaksid. Kavatsedes juba mõni päev või paar nädalat hiljemini sõita Eestisse või Soome keelepraktikale. Meid huvitaksid selle kongressi mitmed huviringid, eriti aga Soome-Ugri üliõpilaskongress — see oleks hea juhuse vastastikuseks tutvumiseks ja tulevase ühistöö algamiseks. Loodame siiski, et püüame vastastikkusele tutvumisele, ühistööle ja ühistele sihtidele teiste, kuigi kaudsemate ja pikemate teede kaudu. Meie lektoraadid on võrdlemisi noored ja alles hiljuti said nad head teadus-

likud alused Varssavi Ungari Instituudi (Varsói magyar Intézet) ja sama ülikooli Soome-Eesti Raamatukogu kaudu, milline pole küll ametlikult avatud, kuid omab juba hulga raamatuid kõigi soome-ugri keelte kohta. Sellest raamatukogust võib tekkida hiljemini Soome-Ugri Instituut Varssavi ülikooli juures, teaduslikuks abinõuks tulevastele soome-ugri keelte õppijatele.

Kuna meil praegu Poolas puuduvad kvalifitseeritud jõud soome-ugri keelte alal, siis ei või meie seni esitada tähtsamaid uurimusi soome-ugri teaduste alalt, peale mõne üksiku eri juhuse. Tähtsamate teaduslike tulemuste saavutamiseks on loomulikult tarvis pikemaid ja põhjalikumaid õpinguid nende keelte alal, jätkates peale lektoraatide õpinguid Budapestis, Helsingis ja Tartus. Osalt ongi seda ju teostatud: poola filoloog Sawicki on õppinud soome-ugri keeli Budapestis, teine poola filoloog Kudziński viibib praegu samal otstarbel Helsingis.

Tähendan veel, et on tekkinud kavatsus asutada poola keelist ajakirja-ülevaadet Soome ja Eesti kohta (Przegląd Fińsko-Estoński); Ungarit käsitleva poolakeelse ajakirja (Przegląd Polska-Wzgierski) esimene number on juba ilmunud.

Elagu viies Soome-Ugri kongress, elagu Soome-Ugri üliõpilaskongress!

Waceaw Ciechalsky

Lühike Soome-Ugri hõimude esiajalugu

Teaduse kiire areng eriti viimasel ajal on sundinud ümber hindama paljugi endiseid tõdesid; on sündinud vanu maha matma ja teinekord vägisi leiutama uusi. Nõnda ajalooksi. Eriti soome-ugrilaste omas.

Sest paljudest on siis sellest aega tagasi, kui meid peeti veel kaljukindlalt metsikute hunnide ja mongolite puhastverd järeltulijaks ja isegi praegu püsivad mõned vanamoodi õpetlased sellel arvamisel! Kuid viimasel ajal on ärksamad autoriteedid meie ajaloo uurimise

põllul, esijoones Mägi-Kurdla, A. Jung, ja teised, avanud hoopis avaramad perspektiivid meie kuulsuse-rikka mineviku rekonstrueerimisel. Olgugi et tardunud mõtteviisiga diplomeeritud ajaloo uurijate enamik nende pioneeride esitatud mõtteid muigamisega ja õlakehitusega mõõdab, ei tohiks see tund enam kaugel olla, mil nüüd naerdud õpetus ametlikuks ja riiklikuks teaduseks saab. Sest üks vallutanud kord pilgatud natsareenlase õpetus suure Rooma, Ura Linda kroonika vägeva

Saksa ja Sigtuna ja Vönnu võitmise teooria veel vägevama Läti. Küllap sellepärast varsti Eestigi koolides hakatakse õppima ajalugu Mägi-Kurdla koostatud õpperaamatute järgi.

Et minagi püüan omas tagasihoidlikus eraõpetlase kutses jõudu mööda ajaga kaasa sammuda, siis olen omal käel püüdnud teha mõningaid uurimusi ja nendega täiendada meie esivanemate oreooli ehk nimbus mõne kiirekese võrra. Ja et praegusel ajal juba rahvasterviku huvides oleks kuritegu oma küünalt vaka all hoida, siis tahan anda siin lühikese konsekti soome-ugri rahvaste hämarast esiajaloo.

Tähelepanu ka Petserimaale.

Üliõpilasnoored on tihtipeale olnud õige mitmete riiklikult tähtsate probleemide esimesi teerajajaid ja seda täie õigusega, sest võrsub ju meie üliõpilaskonnast riigielu tuleviku juhtkond ja kohustuste kandja. Samuti on üliõpilasnoorus juba lihtsalt rahva osana teatud jõuüksuseks, millel oma arvamused, oma kutsumused ja oma otsused. Teatud valimikuna, vaimse eliidina üliõpilasnoorus aga juba moraalselt on võimeline mitmetes küsimustes õige kaalukalt kaasa lööma. Selleks ta on mitte üksnes kutsutud, vaid koguni õigustatud, väga suurel määral aga sootuks kohustatudki.

Üks alapid, kus üliõpilaskond kahtlemata õige mõjuval sõnal on kaasa löönud ja kaasa aidanud, on hõimuasjandus, kus mõnel korral aga koguni on isegi rohkem tehtud, kui oleks just vaja olnud.

Neid asjaolusid ei maksa siin aga mainida, vaid pühendagem muile maile, neile aladele, mis seisavad söötis ning vajavad värskendavaid tuuli ning vastsemat viljelemist.

On ju nii, et üliõpilaskond oma üksikute tegevusorganite kaudu on suuresti tähelepanu kinkinud meie hõimurahvaile nii ülelahe maal, Aluksne eestlasile, liivlasile Läänemere rannamaal ja hõimudele kaugel Euroopa südames. Ajuti on tähelepanu kingitud ka Venemaal viirevaile soomesugu rahvaile, kuigi vähesel määral.

Üks ala aga näikse seni söötis seisnud. See on meile kõigile lähedane, käegakatsutavas kauguses olev Petserimaa. Siin on koguni raskegi rääkida mingist hõimust, niivõrd lähedal on nimetatud maanurk meile. Lähedal oli ta meile varemgi juba, Tartu-Petseri raudtee rajamine mõnede aastate eest tõi tolle tagamaa hoopis lähedale. Kas Petserimaa meile aga niisuguses läheduses on lähedane ka igakülgelt, on muidugi eri küsimus.

Tõepoolest see on otsekui mingi needus, et Petserimaad tuntakse nii vähe. Nii vähe? — Sellele vaieldakse ja sõditakse muidugi käte ja jalgadega vastu, niivõrd hästi tuntavat Petserimaad. Ja üks kergeusklikkudel ole muidugi hoopis kerge ning mugav seda arvamust jagada. Või kes tahab siis suuremasti olla huvitatud sellest maanurgast, mis pidavat olema mingi lootusetu kolgas, kas tükike arenemise algatmel olevast Aasiast, või tükk toorutsevast Mexikost kuski Pihkva järve rannamaal, või koguni niisugune kaklejate, riidlejate ja pussitajate terrorismi, kuhu mõistlikul maailmakodanikul ei sobigi astuda.

Ometi pole oleviku Petserimaa ligilähedaltki niisugune hirmu ja õudsuste paradiis, kus rahulikule kodanikule poleks aset. Pussitajate ja gulänjederohket Petserimaad pole tegelikult enam olemas. Gulänjed on ju küll alles jäänud, pus-

Kust tuleks otsida soome-ugri laste algkodu, selles küsimuses pole minagi veel jõudnud rahuldavale selgusele. Olgugi, et Saksa traditsiooni kohaselt peaks olema see koht Uural (saksa: uralt, mis tähendab igivana — seega küllalt sobiv tõendis soome-ugri laste vanast päritolust tolle mäestiku jalalt). Kuid mõned teised nähtused sunnivad meid pöörduma rohkem lõunasse — Mesopotamiasse, mis vanal ajal oli kuulus oma viljakuselt, nagu seda näitab juba tema turaani päritoluga nimi — Mesipotimaa.

Mesipotimaa ürgelanikud olid vanad liivlased. Rahvusvahelised uurijad nimetavad neid sumerlasteks. Kuid meil pole selleks põhjust, sest sõna „sumer“ on ilmselt tuletatud sõnast „sömer“, mis ju teatavasti pole midagi muud kui liiv. Järjelikult ka sumerlased =

sömerlased = liivlased. Et siin pole ruumi nappuse tõttu koht soome-ugri laste ajaloo pidevaks kirjeldamiseks, siis lepin ainult olulisemate momentide mainimisega nende edaspidises arenguloos.

Mesopotaamiast rändas osa hõime vanasse Kreekasse, kus kasvas palju kreeke. Tähtsaim sangar neil päevil oli Odysseus ehk Odysseia, kes oli kuulus oma kavaluselt ja petmise oskuselt, millest on tulnud ta nimigi: Oh tüssaja! Kreekast siirdusid mõned suguharud, eesotsas eestlastega, Itaaliasse ja vallutasid selle kahurite ja püsside abil (nagu näitab nimi eestlased = eest lased, s. t. neil olid eestlaetavad ja lastavad relvad). Sellega said nad roomlaste isandaiks ja tegid need oma orjadeks. See seik oli ametlikus ajaloos seni tundmata, kuid alles paari kuu eest leiti Bari (tõendus sellest,

et juba 2000 aasta eest eestlased pidasid baari) sadamat süvendades Adria mere põhjast suur ruunikirjadega kaetud kivi, millel leiduv tekst oli eestikeelne ja riimitud, kõlades järgmiselt:

Ma säilitan tundmatu ime
siin Aadria sinises vees!
Kust roomlased said oma nime?
Nad r o o m a s i d eestlaste ees!

See seletus on niivõrd lihtne ja selge, et ei vaja enam mingisuguseid kommentaare. Muidugi teada on rooma ajaloolased piinlikkuse pärast selle tõiga surnuks vaikinud.

Roomast siirdusid eestlased edasi põhja poole, teel teetsedes enamasti hobusekauplemisega, nagu tõendab nende asutatud linn Pariis, mis oli tähtsamaks paristamiskeskuseks. Sealt edasi ida poole, oma praegusesse asukohta matkates, pi-

sitamised on aga ununenud ja niisuguseid külakondlikke kaklusi, kus mehi oleks nagu loogu maha jäänud, neid enam ei ole. Tavalised tühi- sed tülitsemisedki ei tõuse niisuguse tasemeni, et Petserimaa saaks siin ligilähedaselt võistelda ses suhtes teatud võiduvõimalustega Eesti muu maaosaga. Aga see halb kuulsus, millega Petserimaa tunnukse olevat otsekui veriselt ristitud, on püsinud. Et niisugune kunagine ning nüüd eelarvamuslikuks kujunenud suhtumine Petserimaasse pole kaua-kaua leidnud õiendamist, siis seetõttu kaklusteromantiline Petserimaa elab Eesti üldises vaatevinklis endiselt edasi.

Muidugi pole Petserimaa halvustamise süüist vaba ka kaasaegne eesti ajakirjandus, kus vilksab küll ridu tollest „kurikuulsast Petserimaast“, küll võrdlusi, milles toonitatakse sarnasust tolle olematu Petserimaaga, kus aga harva leidub niisuguseid ridu, kus õigelt ning erapooletult oleks hinnatud ka Petserimaa ja petserimaalaste positiivseid töötulemusi.

Kahjuks meie ajakirjandus selles kui mitmes teiseski osas jätab õige suuresti soovida, samuti nagu meil vastupidiselt leidub ajakirjanikke, kes oskavad ajalehesõnumeid reporteerida küll politseiprotokollide andmetel ka tollest kurikuulsast Petserimaast, kelle aju aga ei oska jõuda mõne küsimuse juurde, mis tunneks huvi kas näiteks Petserimaa kultuurielu saavutuste, viljasaagi, ühiskondlikkude algatuste või rahva meeleolude ja tunnete vastu.

Ei tahaks uskuda, et akadeemiline pere jagaks samasugust suhtumist, küll oleks aga tervi-

tatav, kui siin üles kerkinud küsimused leiaksid laiemat kaalumist ja läbimõtlemit.

Kui rääkida veel Petserimaast, siis samal ajal kui me liivlaste eluspidamiseks, samuti Aluksne ja Lipna eestlaste eest oma hõimuklubide ja muude organisatsioonide kaudu oleme tõsiselt mures, nii et me agarasti oleme neile jõulukinke viimas ja rahvamaja ehitamist algatamas, samal ajal meie ei teagi, et Petserimaal ning Petserimaa eestlaste eluolu jätab suuresti soovida, et siinsed eestlased kõikjal ootavad kui mitte jõulukinke, siis vähemalt julgustajaid, tegevusele õhutajaid ja eeskujuandjaid, kelle abil ja nõuandel oleks kergem raskustest üle saada.

Seni on see ala seisnud aga söötis ning Petserimaale on akadeemilise nooruse poolt tulnud üksnes puhtteaduslikel põhjusil, puhtast uudishimust aetuna, etnograafilisil harrastusil või vanavara- ja rahvaluulekorjajadena.

See on lausa ülekohus Petserimaa vastu, et Petserimaale on akadeemilise noorsoo poolt nõnda vähe tähelepanu kingitud. See on ülekohus meie riigi vastu, sest Petserimaa on kõigele lisaks veel piirimaa. Ega ometi arvata, et Petserimaa võib selles mõttes jääda kesteab kelle või jumala hooleks. Või arvatakse jätkuvat nendest jõududest ja sellest käputäiest tegelasist, kes Petserimaal teenivad ametnikena, kooliõpetajatena või muudel ametialadel. Need jõud teevad muidugi oma töö, kuid sellest siiski ei piisa, vaid tarvis on meie kõigi ühist tööd.

Kõigepealt peab kaduma mingi seni kestnud üleõlavaatamine Petserimaa suhtes. Kuigi siin

did nad peatuse tegema praeguses Poolas, sest nende hobustel sündisid varsad. Selle juhtumise mälestuseks on praegune Varssavi linn. Sealt tulid nad oma praegusesse asukohta Läänemere äärde. Nagu siit selgub, on minu teooria hoopis vastupidine seni ametlikult maksivale vaatekohale, et eestlased on rännanud siia ida poolt. Kuid nagu näete, oleme juba ürgaegadest saadik lääne orientatsiooniga rahvas ja sellepärast ei pruugi meil sugugi häbi tunda barbaarse ida eelpostiks olemisest.

Teised soome-ugri hõimud jõudsid oma praegustesse asupaikadesse osalt sama, osalt teisi teid tarvitas. Ka nende minevik on rikas kuulsusrohkeist seikadest. Vogulid näiteks olid vana India kõikvõimsad valitsejad, keda ajaloos tun-

takse suur-mogulite nime all. Et sõna algtaht on teine, see pole muud kui lihtne trükiviga, sest üks igaüks ju tea, et M pole midagi muud kui ümberpööratud W. Nad rändasid oma praegustesse asupaikadesse siis, kui olid tüdinud suure riigi valitsemise muredest.

Tšeremissid olid vanal ajal kuulsa oma ilusate naiste poolest. Sest juba muinasajal korraldati iludusvõistlusi ja kõik esikohale tulejad olid mainitud sugukonna liikmed. Võistluse peapresident tervitas ülesrivistatud iluduskuningannasid sõnadega: „Tere, missid!“ ja selle järele hakati kutsuma tervet rahvast tšeremissideks.

Votjakid olid tuntud riietuse reformeerijatena, kuna nad esimestena hakkasid kandma jakke. Kui naabruses asuvad venelased seda esma-

kordselt märkasid, sõnasid nad kohe: „Vott jakid!“ Sellest sai ka rahvas oma nime. Votjakite naabrid ostjakid hakkasid esimeste eeskuju järele riietuma. Kuid et neil endil alul veel küllalt osavaid rätsepaid polnud, siis pidid nad jakid ostma votjakite käest. Sellest nad said ka oma nime.

Soome hõimudest on tuntud hämelased kui häme ehk sousti väljamõtledjad.

Need oleksid mõned seniavaldata märkmed ja laastud suurest ajaloo ümberhindamise tööst, mida nüüd tehakse ööd ja päevad meie andekamate eraõpetlaste poolt ja mille edukas ja kuulsusrikkas lõpuleviimiseks lätlaste ja sakslaste eeskujul annab kaasa oma isaliku õn- nistuse teie eraõpetlane

King Kong-Kongivere.

leidubki mõnes suhtes suuri omapärasusi, ei saa Petserimaas siiski näha üksnes mingit muuseuminurka, vaid temasse tuleb suhtuda kui ajaloo keerdkäike kandvasse maanurgasse, millesse aga iseseisvuseaegne suhtumine peab olema heatahtlik, abistav ning seega õiglane, riiklikult koguni hädavajalik.

Kui juttu teha siinseist eestlasist, siis on vähe seilest, et me näeme neis vaid slaavipärasust, vene kiriku mõjusid ja igati venelisi jooni. Meie peame nägema ka seda, mis on meile omast Petserimaal ja mis siin üldse on riigitervikluse seisukohalt, samuti aga üldiseltki positiivset. Ja et siin positiivset leidub, et siin leidub julget elutahet ning vitaalsust, seda teavad need, kes tunnevad siinse rahva sisulist olemust.

Siinne eestlus vajab aga tuge, siinne eestlus vajab julgustamist, õhutamist ja arusaamist aga ka Eesti muu maa poolt, nimelt sisemaa poolt. Ja et ka üliõpilasnoorus võib siin head eeskujuga anda ning palju korda saata, on ilmselt selge. Üliõpilasnoorus peab aga seejuures kasvatama pilku ka nende tingimuste vastu, milles rahvas Petserimaal elab, ning elab koguni niivõrd elujõuliselt.

Aga mitte üksnes siinse rahva elujulguse tõstmise pärast pole siinseile eestlasile soojasüdamelisi tuletoojaid tarvis, vaid veel rohkem on meil avameelseid mõistjaid Petserimaa suhtes tarvis seepärast, et sellega me aitame tõkestada slaavluse edasitungimist, samaaegselt teed tasandades eestluse edasitungiks, milleks igatahes pind Petserimaal isegi kõige veneliseimas

osis saab olla soodus. Heatahtliku, osavõtliku suhtumisega aitame ka siinseil eestluse eestvõitlejail, õpetajail ja teisel ametnikel, samuti ka siinse rahva seast tõusnud eestlusmõtte kandjail oma kaitse- kui ka edasitungipositsioonidel seista kindlalt.

Üliõpilaskond võib siin küllaltki palju kaasa aidata ja õhutajaks olla kui mitte muidu, siis kõnelendudel, ekskursioonidel, või koguni matkade kaudu. Petserimaa võtab neid igatahes vastu lahtisi käsi.

Ses mõttes olgu sisemaa suhtumuse õiglasemaks muutumine Petserimaa osas, kogu sisemaa, samuti ka üliõpilashõimlejate kaasabi Petserimaa suhtes teretulnud!

On huvitav märkida, et meie näeme küll hõimusid piiri taga, kodunurgad ja kodused küsimused tikuvad aga tihti ununema.

Ometi pole need read mõeldud sugugi mitte selleks, et nõuda senisest hõimutegevusest ja hõimuasjanduse arendusest loobumist, vaid need tahavad olla üksnes meeldetuletuseks ja tähelepanu viiteks, et Petserimaale kingitaks ka senisest rohkemal määral sõprust ja et meie kodu ses mõttes saaks kindlaks kogutervikuna. Selleks eelkõige hoolt ja hakkamist ka Petserimaa suhtes!

Tuldagu siia, õhutatagu eestlust ja vaadatagu Petserimaa ka lähemalt. Tehtagu seda teadlikult ning avatud südamega. Kõigepealt tehkem seega oma kodu igati kindlaks!

Paul Vahi.

Ühest surevast hõimust

Eesti kolooniad Lätis — neist oleme kuulnud nii mõndagi, eriti aga viimasel ajal, mil lätlaste sees on tõusnud tugev rahvuslik taasärkamine. Oleme kuulnud piiriäärsete eestlaste, eriti Aluksne eestlaste käekäigust, ent ka Lutsi maarahvast, kes elab kaugel Lõuna-Lätis. Vähem kui eelmaintuist on küll juttu olnud *Leivu rahvast* (*). Laiemaile ringkonnile on vist üsna tundmatu ja teadmata selle pisikese verehõimu olemasolu, kes asub üsna lähedal Eesti lõunapiirile, Põhja-Lätis. Seepärast poleks vist üleearune, eriti käesoleva Soome-Ugri kultuurkongressi puhul, pisut peatuda selle sureva hõimukillukese juures.

Vaevu kaksikümmend kilomeetrit lõunasse linnulennul Eesti piirist, umbes Hopa (Ape)

*) Mõnel pool kirjanduses ka Koiva maarahva nime all mainitud.

linna kohalt, ja oledki *Paikna* (Paikeni) külas, leivu rahva praeguses tsentrumis, kus leivu keelgi (õigemini küll murdel) on veel teatav eluõigus.

Teadmine leivu rahva olemasolust — see pole hilisavastus. Juba 1782. a. mainib *A. W. Hupel* mõne reaga mõne tuhande eestlase olemasolu praeguse Kalnamuiža, Zeltini ja Aluksne ümbruses. Teisena viitab *H. von Brackel* 1841. a. imelikule *Soome hõimu jäänusele*, kes asuvad Liivimaa äärmisil piirmail. Hiljemini on leivu rahva vastu huvi tundnud ja nende kohta kirjutanud keeleuurijad *Sjögren*, *Wiedemann*, *Ojansuu*, *Kettunen*, *Ariste* (**). Viimased kolm on ka leivu rahva juures isiklikult viibinud. Ka

**) Lähemaid andmeid: „E. Kirjandus“ Nr. 8, 1935, „Leivu rahvas“.

hõimutegelane Voolaine on leivu rahva juures korduvalt viibinud.

Huvitav on leivu rahva päritolu-küsimus. Juba Sjögreni ja Wiedemanni uurimused tõestasid, et leivu rahvas on õieti osake eestlasi, ja et leivu keel on iseseisev eesti keele murre. Senini vastamata on aga küsimus, kust sai see rahvakiluke siia lätlaste sekka. Senised uurijad on oletanud kolonisatsiooni Lõuna-Eestist, eeskätt Harglast. Leivu rahvatraditsioon aga kõneleb, et leivu rahvas olevat olnud ikka ja alati oma praeguses asupaigas. Lätlased tulnud siia hiljemini, ümbritsenud leivu rahva ja isoleerinud nad Eesti eestlastest. Kui uskuda kolonisatsiooni-teooriat, siis peab kolonisatsioon küll väga vara toimunud olema, et see fakt nii jäljetult rahva teadvusest kustuda on saanud. Pigemini võiks küll uskuda rahvatraditsiooni, seda juba puht rahvuslikel kaalutlusil, kuna pole ju kumbki kahest elni-metatud seisukohast seni teaduslike uurimuste varal ei põhjendatud ega ka ümber lükatud.

Asunud on leivu rahvas varemalt võrdlemisi laial alal, tervelt kuue valla piires: Iلسeni (Ilzene), Seltini (Zeltini), Alamõisa (Lejasciems), Alsviki (Alsviki), Mäemõisa (Kalnamuiža) ja Duure (Düre) vallas.

Ka arvult olnud neid varemalt võrdlemisi rohkelt — umbes 100 a. tagasi üle kahe tuhande.

Mõndagi huvitavat leivu rahva kunagise asumisala kohta pakub Lejasciemi kirikuarhiiv. Nii leidub seal rida kohanimesid 1835. a., mis on üsna eestipärased, näit.: Lembe küla, Maie küla, Ki va küla, Liive küla, Küla küla, Pudsuli küla jne. Ka rida isikunimesid samast aastast on kindlasti eesti päritolu, näit.: Aasa, Tilga, Kasak, Uiska. Ka veidi hilisemast ajast (1854) leidus üsna rikkalikult tuttavakõlalisi nimesid nagu: Anne Kandel, Ilse Karjats, Anne Kalle, Jahn Paks, Lihse Wanna (Vana) jne. Niipalju leivu rahva minevikust.

Ent kuis on siis lugu olevikuga? — Eestluse suhtes on see igatahes küll lootusetu. Sama ei saa aga öelda lätluse suhtes, sest praegu on siin kõik lätlased, leivusid resp. eestlasi aga ametlikult mitte ühtki! Küll on leivu keele oskajaid Iلسenis veel üle 130 isiku ja mujal valdadeski olevat kuulu järgi mõnekene siin-seal, ent igapäevaseks kõnekeeleks on see veel ainult 5—7 inimesele.

Muile on aga leivu keel minevikuasjaks, mida ainult harva, mõne uudishimuliku keeleuuriija pealekäimisel kõneldakse. Veel neljakümne aasta eest olnud leivu keel üsna elujõuline, ent

praegu oskavad seda ainult vähesed korralikult. Koolisundus ja selle agarad teostajad — läti kooliõpetajad, on hoolitsenud leivu rahva kiire lätistumise eest. Leivu keel on peamiselt veel ainult 60—70 aastaste vanakeste salaoskuseks, mille mõistmist otsekui poolhäbenedes mainitakse. Noorem generatsioon seda ei oska. Keeleuuriija seisab siin praegu ainult veel riismete ees, mida on ülim aeg säilitamiseks kirja panna.

Leivu rahva lätistumine on ka täiesti mõistetav. Elavad nad ju üsna isoleeritult lätlaste seas ja kokkupuuteid eestlastega on neil väga vähe. Ka arusaamine eesti keelest pole leivudel kerge, niivõrd diferentseerunud on nende murre muist eesti murdeist. Ainult lõunaeestlaste keelest saavad nad aru, kuna põhja-eestiline kirjakeel on neile täiesti mõistmatu. Kool on neil olnud alati lätikeelne, samuti jumalateenistus kirikus. (N. B. Rahvatraditsiooni järgi olevat mitu inim-põlve tagasi kirikus leivu keeli jutlust peetud. Praegune kirikuõpetaja ei tea sellest aga midagi). On selge, et sellise olukorra puhul ei saa siin juttu olla peaaegu mittemingisugusest rahvustundest. Ainult mõni sädemeke leidub seda praegu ühes perekonnas ja sedagi ainult selle-tõttu, et seal on korduvalt peatunud keeleuurijad — professorid ja üliõpilased. Ent see kõik on juba hilja.

Selle hõimukillukese saatus on läinud paratamatut rada ja lätistumine on olnud loomuliku arengu vili. Ei ole siin ju lõppeks süüdistada kedagi, ega teha etteheiteid kellelegi. Leivu rahva saatus — saada lätlasiks, oli määratud juba enne Eesti iseseisvustumist. Kahjatseda jääb ainult, et siia varemni ei ole puutunud eesti filoloogid ega etnograafid, kes pidevama süstemaatilise tööga oleks võinud nii mõndagi huvitavat avastada, ja säilitada, mis nüüd juba võimatu.

Praegu aga läheb elu leivude maal oma rada. Leivud, õigemini küll nende lätistunud järglased teevad usinasti põllutööd. Nad on nii mõneski tükis ette jõudnumad ja sageli ka jõukamad kui päris-lätlased.

Läheneb jaanipäev ja varsti hakkavad lätlased oma kuulsaid *liigo*-laule laulma. Laulavad neid leivudki, ent vahel sekka kuuled mõne üsna korralikku vana eesti regivärsi leivu keeles, mille refrääniks tuntud *kaske, kange*.

Muidu läheb aga kõik u u e n d a t u d L ä t i ü l e s e h i t a m i s e suunas ja tõstab leivugi vajalikul korral tõsise lätlasena hüvaku käe kaks näppu ja lausub Lätis praegu nii populaarse lause: „Zvēram uz ticību Latvijai un vadonim“ (umbes: „Töotame uskuda Latvijasse ja juhisse“).

Valter Niilus.

Iلسenis, 14. 06. 36.

Meie üliõpilaskonna valmisolekust rahvusliku löögijõuna

Eesti üliõpilaskonnal, kui meie rahvuse alati-värskel haritlasgeneratsioonil, on meie rahvusliku programmi edu seisukohalt täita väga vastutusrikas ülesanne. Mõned meie rahvuslikust liikumisest ja programmist seni eemalseisnud tegelased, kes praegu rohkem olude sunnil on rahvuslased, on olnud agard tegema ettehteid meie üliõpilaskonnale, et see ei olevat küllalt rahvuslik ega olevat võimeline täitma temale pandud lootusi meie rahvuslikus programmis. Õnneks ei ole meil tarvis siin teha tühje sõnu selle küsimuse üle teoretiseerides, vaid laseme faktidel ise kõnelda.

„Üliõpilaslehe“ lugejatel oli ühes meie eelmises numbris võimalus tutvuda meie üliõpilaskonna tegevusega meie kodukaitses vabariigi algusaastaist kuni praeguseni, kust loeme, et üliõpilaskond on olnud ikka see truu ja ustav kohusetäitja oma riigi ja rahvuse kasuks igal pool ikka esirinnas ja valmis ootamas abivajavat hetket. „Tartu ülikooli organiseeritud üliõpilaskond on end varem tööle saand rakendada kui ükski teine osa seltskonnast: nad olid esimesed, kes astusid miilitsasse, esimestena asusid nad salajast kaitseliitu organiseerima okupatsiooni ajal ja olid esimesed, kes kaitseliitlasena astusid sissetungiva vaenlase vastu. Esimesena olid nad ka 1. detsembril väljas.“ „Üliõpilaste kuulub ka see au, et nad 12. märtsil, ööl, kui teistel kodanikkudel aimugi ei olnud sündmuste käigust, sõjariistus seisid ja käsklusi ootasid.“¹⁾ Üliõpilaste ja organisatsioonide osast Vabadussõjas on varemalt juba kirjutatud, mispärast siin ei ole tarvis enam sellest kirjutada. Üliõpilaskonnal ei ole küll seesuguste teenete eest ette näidata mingit tunnustavat märki või kiidukirja, kuid üliõpilaskond ei ootagi seda ja ta ei tee midagi sellepärast, et saada ametlikku hinnangut, vaid selleks, et auga täita oma kohust ning on rahuldunud sellest teadmisest.

Üliõpilaskonnale kuulub ka see au, et meil rahvuslikud küsimused üldse on jõudnud päevakorraks. Mitmed aastad pidas rahvuslikke küsimusi üliõpilaskond ainult oma asjaks, kuna muu seltskond ja vanemad haritlased ja isegi ajakirjandus, eriti päälinnas, tegid seele tööle kõvat opositsiooni ja mõnitasid üliõpilaskonda, et see julges väljendada oma tervet rahvuslikku reageeringut kuulsa „eraakadeemia“ avamisel, millelega taheti rajada uut „kultuurieelposti idas“ ja taheti alavääristada meie teadust ja ülikooli.

1) „Üliõpilasleht“ nr. 2, 1936 „Üliõpilane ja oma kaitse.“

Tol ajal oli sõna „rahvuslus“ meie muude avalikkude tegelaste silmis palju kardetavam kui „kommunism“, sellest võis vabalt rääkida, aga suurt julgust ja füüsilist tugevust oli tarvis, et võida häldada seda hirmutavat sõna „rahvuslus“.

Üliõpilaskonnast tuli algatus meie riikluse ja rahvusluse propagandaks. Mõjukalt astuti välja meie rahvusliku elu väärnämete vastu. Oldi mindud juba niikaugemale rahvuslikus õõnestustöös, et juba ilmus mõningaid populaarteaduslikke raamatuid, kus haliseti meie maa ja rahva väikuse üle ning ennustati sellest pessimistlikku tulevikupilti. Üliõpilaskond tõi seesugused asjad päevavalgele ja mõistis nad hukka, esitades märgukirja vastavatele asutustele. Isegi riiki, kaitseliitu, usku, isamaalisi laule jne. oli võimalik koguni avalikul registreeritud koosolekul mõnitada. Kolme-nelja-meheline rahvuslikkude üliõpilaste grupp võttis Tartus ühest säärasest „noorsotside“ koosolekust osa. Saalitäis publikut kuulas ja vaatas rahulikult kõike seda päält, ei protestind ükski politseinik, kaitseliitlane, sõjaväelane ega keegi muu riigiametnik-palgaline, kuigi neid sääil oli, punane lipp aina võidut-ses laval moonutatud rahvuslaulude saatel — näidati, kuidas meie kaitsejõud „desarmeerudes“ panevad plehku punaste lippude eest. Väike üliõpilasgrupp, ei keegi muu, astus otsustava sammu, tõusis püsti, avaldas protesti ja palus lõpetada seesuguse fandi ning koosolek nurjuski. Telefonilise korralduse tõttu saabus ühest organisatsioonist 60—70-meheline abivägi, kes meie ümber kogunud noorsotsid ära hirmutas; siis oli aga politsei meid agar sisse piirama ja suure kiirusega koosnes ränk süüdistusakt. Pärast seda ei julgenud sotsid Tartus enam seesuguseid etendusid korraldada.

Aeg on vahepeäl palju muutund. Nüüd silmad teinekord tookordseid punalipsumehi otse rühmiti suurte rahvuslaste ridades, koguni rahvuslust jutlustamas — meie töö on vilja kandnud, kuid näib, et rahvuslus ei ole siiski südameasi, vaid olustikust tingitud mood. Neil, kellel meie riiklus, rahvus ja rahvuslus on südameasi tekib kibe kahtlus ega ole siis ime kui mõneltpoolt räägitakse nüüd koguni, et üliõpilaskond ei olevat küllalt rahvuslik...(!?)

Leidub veel palju mitmesuguseid näiteid meie üliõpilaskonna valmisolekust ja löögivõimest rahvuslikkude hädaohtude ja ettevõtete puhul. Seda kõike võimaldab meie üliõpilaskonna demokraatlik korraldus ja meie vaba organiseerumismoodus, mille tõttu meie üliõpilas-

kond tegelikult on võinud toetuda niisugustele kompaksetele ja võimsatele üksustele, nagu seda on meie üliõpilasorganisatsioonid. Maades, kus on asunud neid vabadusi piirama, on kohe märgata olnud üliõpilaskonna löögivõime vähenemist tähtsusetuseni. Kuid tänu meie riigitegelaste tarkusele on meil sellest aru saadud ja üliõpilaskonnal on jäänud soodus võimalus täita oma suuri ülesandeid vabalt. Meie Üliõpilaskonna demokraatlik korraldus ja funktsioonid on olnud teatud mõttes sarnased demokraatlikule riigikorraldusele ja seetõttu ongi meie üliõpilaskond kogu aeg olnud teatud abiorganiks meie riigi süsteemis, kust on algatatud mõningad üritused, tehes eeltööd järgnevatele riiklikudele sammudele. Ja need on küündind isegi meie riigi välispoliitikani. Eks oli SELL-i maade üliõpilasliit kogu aeg eelastmeks alles hiljuti loodud Eesti-Läti-Leedu riikide liidule.

Meie rahvuslik propaganda on peaaegu teres ulatuses laenatud just üliõpilaskonnalt. On ju nüüd ametlikult tehtavat nimede eestistamispropagandat kogu iseseisvusaja just üliõpilaskond propageerind. Rahvusliku propaganda-kõnelendude idee tekkis üliõpilaskonnas juba paljude aastate eest, samuti selle teostamine, mis langes just eriti raskele vapsismi võidukäigu ajale. Praegune riiklik propaganda on võinud siit mõndagi võtta eeskujuks ja nii mõnedki just üliõpilaskonna rahvuslikus töös kogunenud isikud on leidnud tunnustamist kutsumisega riikliku propaganda teenistusse.

Nagu kõigest sellest selgub on just üliõpilaskond õieti kogu aeg olnud meie rahvusliku propaganda keskuseks, kust on üritatud mitmeid

rahvuslikke ettevõtteid. Ja kui nüüd mõnelt poolt arvatakse, et üliõpilaskond ei ole küllalt rahvuslik, siis põhjeneb see mitmetel eksitustel. Kuna nüüd paljud ülesanded on läinud riigiasutuste ja palgaliste inimeste kätte ja riik ise on täie energiaga pöördunud seesuguse propaganda teele, siis loomulikult üliõpilaskonna osatähtsus sellel alal on jäänud palju vähemaks, ta ei paista enam selle kõrval teravalt silma.

Üliõpilaskond on kahtlematult meie rahvuse kõige rahvuslikum osa. Ta on õieti olnud ja on ka edaspidi meie rahvuslik valvur, kes reageerib ja funktsioneerib kergesti, kes iga vaenlase puhul teeb esimese rünnaku kuni vastavad riiklikud organid astuvad korrapärasesse tegevusse, siis taandub üliõpilaskond oma otsese töö juurde, sest ta peab ju ka oma tööd tegema, kuna meil veel ikka üliõpilastele ette heidetakse logelemist, prassimist jne., mis muidugi on praegu eriti ülekohtune, meile, kes me oleme õieti hoopis koguni kõige suuremad tööorjad.

Üliõpilaskond ei oota käsklusi, ta teeb oma tööd vabalt täie südamega, raha ja palgata. On seepärast väga hädaohtlik haavata või piirata üliõpilaskonnas seda vabaltegutsemise tahet ja puhata südame häält. Seetõttu on hädaohtlikud igasugused põhjusetu nurisemised ja härdamised, mis pikapeale halvavad üliõpilaskonna tahet ja löögivõimet. Ja ainult sel teel võib hävida meie rahvuslik üliõpilaskond. Muidu meie üliõpilaskond täidab alati eeskujulikult oma kohust ja on kiiresti valmis andma oma esimest abi ning pidama võitlust kõigi rahvuslike pahede ning hädaohtude vastu.

J.

Adolf Hint. VATKU TÕBILAS. Romaan. Eesti Kirj. Kooperatiiv Tartus (1936). Illustratsioonid E. Järvelt. 276 lk. Hind Kr. 3.45.

Kujutada elu nagu ta on — selle taga tundub nii naiivset realisti kui ka avara hinge kunstnikku. Rõõmustavalt tendentsivaba meie praegusel taotleval ajajärgul („kirjandus elu teenistuses“), aga ka ilma kõike siduva filosoofiata ning mõningal

määril kompositsioonilise laialivalguse all kannatav — seesugused mõtted kerkivad Adolf Hinti uue teose puhul „Vatku tõbilas“. Küll ei tarvitse kompositsiooni lõtvus miinuseks olla Hinti juures rohkem kui mõne teise eesti romaani kirjniku juures, ega ta ei ole sellega eriliselt silmapaistev, sest kontsentreerimise puudus vahib meil mujalt palju teravamalt vastu (näit. hiljuti ilmunud E. Kippeli „Suure nutu ajal“).

See pole mitte juhuslik nähe, et eestlased ei saa ega saa oma draamale jalgu alla kõrgetest auhindadest hoolimata, meie romaaniid lähenevad ikka hiina näidenditele.

Lähemalt vaadates aga õnneks pehmeneb see etteheide Hinti romaani juures veelgi, sest tal johtub see nii põhimõttelisest ellusuhtumisest, kui ka teema valikust. Ainult õp. laul Laiu kuhu nagu vana tuttava sissetoomine ilma erilise põhjusega mõjub küll segavalt, kui ei olda lugenud autori eelmist romaani „Pidaliitõbi“ (1934). Teos peaks siiski moodustama iseseisva terviku, kuna „Vatku tõbilas“ ei ole ometi „Pidaliitõve“ järg. Samuti jääme küsivalt peatuma romaani lõpuosas, kus valgustatakse Juuli Hiilase ja August Jürissoni suhet kaunis ülelibisevalt. — Vaatame aga, mida käsitleb õieti see raamat?

Kirjastuse eelreklaami tõttu ootasime lugu, milles Vatku leprosooriumis tervenev 18-aastane Juuli Hiilas

karmi maailmaga kokku puutudes pettunult tööbilasse tagasi pöördub. Mõningal määral on aga õigustatud seda teost pidada pidalisse jäänud poisi Tiudur Soomuse tagajärjetut ihalemist Juuli järele ja poisi traagilist surma kõie ja pussi läbi käsitlevaks. Kõige rohkem tuleb aga uskuda juba päälkirja kaudu ilmnevat autori enda seisukohta: Vaadeldakse pidalitõbe ennast, kuidas ta sirutab oma haarmelised käsivarred inimese elu järele, kuidas põhjavede lämmitatud salasoodest tõusnud mürgised aurud lammutavad pikkamisi inimesi või panevad neid veel tõve köidikuks nautima elu viimseid viletsaid raasukesti (Pikk Vilemi ja Liisu abielurikkumine). Nii siis ongi tegelaseks õieti pidalitõbi, see salapärane ning parandamatuks peetav haigus, mille muhkude kõrval arsti söehappe-lume pulgakene jääb ainult mänguasjaks. Pidalitõve pessimism laiutab Vatku tööbila inimeste üle, saab toitu Juuli

tagasipöördumisestki tööbilasse kas või tervena. Eks olnud temagi elu nurjumise põhjuseks pidalitõbi. Raamat lõpeb sümboolsena tunduva lausega: „ning pisut kindlamanahkanna hakkab Juuli astuma Vatku arstimaja heledate tulede poole.“

Teema on igatahes väga huvitavalet asetatud ja me ei pettu ka mitte põrmugi. Siin oleks võinud ees olla väga libe kallak pidalitõve maitsetuks ja paisutatud personifikatsiooniks. Hint on aga püsinud nauditavas ja austatavas asjalikkuses. See juba näitab, et „Vatku tööbila“ autorist on võrsumas õige kunstilise instinktiga kirjanik. Ainult paar korda vääratab Hint odavat efekti taotlenu (Hara aleviku „Abissiiningasse mineja“ lennukilugu, mõni orava või jänese lapsepärast mõistuslikuks sokutamine jne.), muidu tunneme ta sulle taga tiisedat asjatundjat. Hint on ju ka võrsunud tema enese sõnade järgi (intervjuu „Vaba Maas“) pida-

litõve keskest ja ei ole mitte asjatult „Audako“ leprosooriumiga tutvunud.

Hää ainetundmise kõrval on Hint ka tubli psühholoog. Tarvitseb vaid lugeda I päätükki, et selles veenduda. Oma parima on Hint aga andnud II päätükkis, kus Vatku minev pidalitõbine Tiudur Soomus läbi-märjana metsas ringi tõllerdab ja kodunt lahkudes oma emale käratab: „Kurrati kohva, too siia sukad ja pill! Ära vahi otsa nagu lammas.“ Tiudur, see inetu ning tige, aga argusest tingitud virila hirvitusega varustatud „tume inimeselaps“ on vägagi jaanoksalik.

* Kokkuvõttes on Hinti romaan tusedamaid ja paljutootavamaid 1936. a. esimese poole kirjandustoodangus. Üksikutest vääratustest vabaneb autor arvatavasti juba varsti ja siis võime teda tunnustada kui noort andekat eesti prosaisti

Bernard Kangro.

AKADEEMILISI TEATEID

Reform õigusteaduskonnas

Seni õigusteaduskonnas oli 16 ainet, millest on peetud loenguid ja millest on tulnud teha eksameid. Mõõdunud aastal lisati sellele veel tsiviilõiguse erikursus, sest tsiviilõiguse ala on niivõrd laialdane, et see ei mahu enam õiguse üldõpetuse raamidesse. Selle kursuse on ka välismail palju pikem. Nii näiteks Prantsuse ülikoolides loetakse tsiviilõiguse kursust kõik kolm esimest õppeaastat.

Et siduda ka õigusteaduskonna üliõpilasi rohkem õppetööga, seks moodustati mõõdunud aastal eriline komisjon, kes tegi ettepanekud ja esitas nad hiljuti õigusteaduskonna kogule, kes võttis need ka vastu. Nende järele õigusteaduskonna üliõpilaste töökoorem suureneb, sest senine koormatus ei nõudnud üliõpilastelt kaugeltki täit tööjõudu ega pinget kogu nelja õppeaasta kestes, mida näitab ka see, et kõige rohkem oli just õigusteaduskonna üliõpilaste seas neid, kes pidasid õpingute kõrval veel mitmesuguseid ametiteid ja õppisid ühtlasi ka ülikoolis.

Teine õppetöö ümberkorraldamise põhjus on see, et viia üliõpilasi otsese õppetöö juure praktikumide kaudu vähemalt ühes aines.

Praktikumete korraldas ülikool ka

seni, kuid need olid vabatahtlikud. Samuti ka seminarid olid vabatahtlikud. Neid seminare ja praktikumete õigusteaduskonna kogul oli õiguse vastavate õppetöö korraldamiste määruste põhjal teha ka sundlikeks.

Kolm suuremat muudatust

1) Õppekorralduse määruse paragrahv 4. põhjal tehti siis sunduslikuks praktikum ühes aines üliõpilase enese valiku järele, s. o. üliõpilane ise valib omale aine, mille praktikulistest töödest ta soovib osa võtta.

2) Õppekorralduse määruste paragrahv 3. põhjal on tehtud sunduslikuks eksami sooritamine ühes aines üliõpilase valikul nende ainete hulgas, mida ülikoolis loetakse üld-sunduslikeks aineteks kõrval soovitatavate ainetena.

Üldises ulatuses jäävad nad siiski vabatahtlikeks. Seni on loenguid peetud vabatahtlikeks ainetena näiteks kriminaalõigusest, kirikuõigusest, kohtulikust arstiteadusest, sõjaväe kriminalistikast, mitmesuguseid loengutesarju rahvusvahelisest eraõigusest, mitmeist eriküsimusist tsiviilõiguse alalt, tööõigusest jne.

Neid aineid on soovitatav kuulata oma teadmiste süvendamiseks just viimastel õppeaastatel. Nüüd siis iga üliõpilane peab tegema eksami ühes neist aineist.

Kirjalik diplomitöö vajalik. Seni polnud õigusteaduskonna üliõpilastel vaja teha mingeid ulatuslikumaid kirjatöid. Nüüd on otsustatud nõuda õigusteaduskonna lõpetamiseks kirjaliku diplomitöö esitamist, millele tarbekorral võib järgneda veel kollokvium asjaomase õppetöö juures.

Diplomitöö peab vastama tase-mele, mida nõutakse ülikooli auhin-natõölt vähemalt 3. auhinna saami-seks.

Diplomitööna võidakse võtta ar-vesse ka auhinnatöö või vastava õp-pejõu esitusele ka seminaritöö kui see oma ulatuselt vastab diplomit-töö nõuetele.

Diplomitööd nõuti ka enne 1925. aastat, siis kui ülikool töötas veel ajutiselt Vene ülikooli määruste põh-jal. Vahepeal katsuti sest loobuda, kuid on osutunud, et kirjaliku töö nõudmine on siiski tarvilik.

Seadusandlik töö meie väikeses riigis on peaaegu sama suur kui mõ-nes suures riigis, sest meilgi pea-vad iga asja jaoks olema omad sea-dused ja määrused — seepärast on vajalik, et võimalikult rohkemal ar-

vul juriste oskaks ennast ka kirjali- kult väljendada ja tunnaks huvi mõ- ne õigusteadusliku eriküsimuse vas- tu. Diplomitöö ongi siin mõeldud peale muu just ka üheks huviärata- mise abinõuks õigusteaduslike kude probleemide vastu.

Haldusõigus jagatakse kaheks osaks.

Vähema muudatusena teaduskon- na kogu on võtnud vastu veel otsuse, et senine haldusõiguse ja haldus- protsessi (endise nimetusega admi- nistratiivõigus ja -protsess) kursuse, mida seni loeti küll eraldi, kuid eks- amid hinnati ühise hindega, nüüd ka eksamil hinnatakse eraldi. Nii haldusõigus kuuluks 3. aasta õppe- kavasse ja haldusprotsess 4. aasta õppekursusesse. See kursuse pooli- tamine läheb veel kinnitamiseks ülikooli nõukogule. Teised, sisuli- selt küll suuremad muudatused, hak- kavad maksta teaduskonna kogu otsuse põhjal, nagu seda ette näe- vad vastavad määrused.

Uuendused hakkavad maksta 1937. a.

Mis puutub nende uuenduste makspanekku aegadesse, siis neid loomulikult ei saa teostada päeva- pealt. Seminariharjutustest osavõt- mist ja valitud lisaaines eksamisoo- ritamist otsustati hakata nõudma neilt õigusteaduskonna üliõpilastelt, kellel on õigus ülikooli lõpetada alates maikuu eksamite sesoonist 1937. a.

Diplomitöö esitamist on otsusta- tud nõuda kõigilt neilt õigusteadus- konna üliõpilastelt, kes soovivad ülikooli lõpetada pärast 1937. a. jaanuarikuu eksamihooga.

Nende korralduste maksmahak- kamisega tuleb loomulikult uusi ko- hustusi ka õppejõududele. Kui üli- õpilastel nõutakse praktikume, siis loomulikult peab teaduskond neid ka korraldama kõigilt vastavatelt aladelt. Seks on aga vaja teha täien- dusi õppejõudude koosseisude suhtes; osutub vajalikuks assistendi- kohtade loomine, nagu see on teis- teski teaduskondades. Kuigi meie ülikoolis seni on olnud kõige roh- kem õigusteaduse üliõpilasi, õppe- jõudude koosseis õigusteaduskonnas peale usuteaduskonna on aga kõige väiksem, mis pole sugugi just loo- mulik nähtus.

ÜLIKOOLI LÕPETASID.

Õigusteaduskonnas: Ilo Aasa, Bernhard Blumfeldt, Elmar Keerd, Antonina Kink, Karl Leik, Kaljo Luud, Johannes Mesek, Valli Ottas, Heinrich Pehka, Endel Reier,

Gustav Roosvee, August Vares, Gus- tav Keerdoja, Enno Laineste, Karl Artur Landra (cum laude), Erich Roland Lipstok, Nikolai Voldemar Luksep, Elvi Mäelt, Ilmar Mägi, Heinrich Nisu, Arthur Nottbeck, Antonina Parm, Maria Poska, Jaan Puhu, Konstantin Raid (cum laude), Tiina Randalu, Ernst Stackelberg, Elisabet Soosaar, Kaljula Teder, Gustav Tiedemann, Anna Uuesoo, Vladimir Vuks, Mihail Zautin.

Õigusteaduskonna ma- jandusteaduse osakonnas: Martin Johannes Jaama, Val-entina Kaal, Marie Leit, Elvira Paudins, Thea Punnisk, Ernst Roost,

Põllumajandusteadus- konnas: Anatoli Entson, Nikolai Koltsov, Richard Leetoja, Hermann Luik, Ferdinand Luht, Joosep Leon- hard Retnik, Karl Ruus, Ilmar Saue, Gerta Emma Sillaots, Erich Johan- nes Vellenurm, Nikolai Viilub, Mih- kel Virkus, Tamara Gross ja Hein- rich Brodeky.

Usuteaduskonnas: Arkadi Filippov, Robert Jaama, Johannes Laurson, Adonis Prosper Neumann, Johannes Sild, Elmar Tõldsepp, Kus- tav Viise, Konstantin Kütt.

Arstiteaduskonnas: Ed- gar Berkis, Tatjana Dormidontov, Hellmuth Hirsch, Hans Kienast, Ed- gar Kredemann, Leili Marks, Hein- rich Petlen, Veinar Põkk (c. l.), Voldemar Saulin, Aksel Schleier, Salme Treial; rohuteaduse osakon- nas: Helga Hindrikson, Karl Lei- decker, Rudolf Raud, Ernst Tekkel, Helmi Tusti, Hans Västriik.

Loomaarsti- teadus- konnas: Ernst Bergmann, Artur Hantsov, Osvald Hinrikus, Helmar Kiiver, Theodor Kõivastik, Volde- mar Mägi (c. l.), Harry Lind (c. l.), Nikolai Räga, Aleksander Raudsepp, Viivu Saral, Anatoli Sienkiewicz.

Filosoofia- teadus- konnas: Karl Aben, Magnus Kindlam, Vambola Klauren, Leida Kutser, Salme Ojanson, Adelheid Okas, Valter Püss, Nikolai Rechn, Johannes Taal, Eduard Laugaste.

Mat- looduste adus- konnas: Anatoli Drawing (c. l.), Harry Kommusar (c. l.), Marie Sil- lar, Harald Keres (c. l.), Valter Laut (c. l.), Rudolf Horn, Paul Prosovits (c. l.), Paul Kents (c. l.), August Jaanhold, Johannes Limberg, Georg Schelnin ja Dagmar Strandell — kõik cum laude.

Majandusteaduse osa- konnas: Olga Fischmann, Ferdi- nand Markson, Erik Nordmann, Juta Ollik, Johannes Peel, Anette Too- masson.

UUSI MAGISTREID.

Mag. phil. astme omandasid: Romaani filoloogia alal Marta Pa- liso, filosoofia alal Leopold Anvelt, filosoofia alal Ilmar Tõnisson, üld- ajaloo alal Sigrid Zube. Mag. phil. kraadi vääriliseks tunnistati Fried- rich Olup (Magistritöö: „Eesti laste psüühilisest kooliküpsusest“). Kee- mia magistri astme omandas Boris Nartissosov (magistritöö: „Vulkaniseeritud kautšuki venitamiskõverate uurimine vanastamise puhul.“).

Mag. jur. kraadi vääriliseks tun- nistati Timotheus Grünthal (magis- tritöö: „Pandiõiguse, eriti kinnis- pandiõiguse arengust Rooma-, Saksa- ja Balti õiguses“).

Mag. agr. kraadi vääriliseks tun- nistati Juhan Hindrikson (magis- tritöö: „Võimasina mikroobide sisalda- vuse sõltuvus puhastusviisidest“).

AMETISSE KINNITAMISI.

Ülikooli Nõukogu esitisel on här- ra Riigivanem edasi kinnitanud ametisse Vana Testamendi usuteaduse ja semi keelte korralise professori A. B ul m e r i n c q'i kuni 30. juunini 1938, mil kätte jõuab nimetatud 70.-a. vanaduspäär.

Edasi kinnitati ametisse: Tegel. majandusteaduste seminari raamatu- kogu korraldaja M. K o n t, Füüsi- kal. keemia lohar. noor. ass. P. P r o s o v i t s, Zool. inst. noor. ass. Linda Ritsland, Loomapatol. inst. se- nine noor ass. A. K i p p e r v a n e m a k s a s s i s t e d i k s, Väikeloomakasv. kab. abiass. C. R u u s, abijõud teh- nikatead. kabinettides M. K ä p p, A. K ü t t, J. J õ u l, E. V a i n o, H. L a u l, I Haavakl. van. ass. J. S õ r r a, Operatiivkirurgia kab. aj. abij. V. P õ k k, anorgaanilise keemia la- boratooriumi noorem assistent E. R a u p ja abijõud ins. A. H o l s t.

Ametisse kinnitati: Loomakasv- tuse kab. noor. assistent L. T õ l p u s sama kabineti vanema assis- tendi k. t.-ks; August Eenlaid Entomoloogia katsejaama abiassis- tendiks, Voldemar H u s s a r masi- nate konstrutsioonide ja tehnilise joonestamise laboratooriumi ajut. abijõuks, Tähetorni abiassistendiks H. K e r e s.

Põllumajapidamine kabineti abi- assist. Ervin P ü s s'i teenistusaega pikendati ühe kuu võrra, arvates 1. VI kuni 30. VI s. a.

DIPLOOMITUD EDASI- ÕPPIJAJID.

Diploomitud edasiõppijaks kinni- tati kriminaalõiguse alal üheks aas- taks Endel K õ s t n e r; Diploomi- tud edasiõppijaks olemise aega pi- kendati ühe aasta võrra Vassili R a n d m e t s'ale.

UUS ERADOTSENT.

Mat.-loodusteaduskonna esitisel ja ülikooli nõukogu otsusel on dr. phil. nat. Vilhelm Anderson valitud eradotsendiks astrofüüsika alal.

PROF. P. TARVEL — UUS FILOSOOFIATEADUSKONNA DEKAAN.

Vastavalt ülikooli esitisele on haridusminister vabastanud prof. P. Haliste filosoofiateaduskonna dekaani kohustest, arvates 1. sept. s. a. ja kinnitanud dekaaniks prof. P. Tarveli.

ASUTATI RAKENDUSFARMAATSIA INSTITUUT.

Ülikooli Nõukogu otsusel ja haridusministri kinnitusele on asutatud ülikoolis rakendusfarmatsiainstituut. Vastavalt õppetool asutati arvates 1. sept. 1935 ja täideti möödunud poolaastal. Esialgu töötab instituut senistes farmatseutilise keemia laboratooriumi ruumides.

DOTSENTUUR TÄITMISELE.

Arstiteaduskond on asunud eripatoloogia, diagnostika ja teraapia dotsentuuri (sisehaiguste polikliinik) täitmisele arvates 23. maist s. a. See õppetool vabanes prof. H. Koppeli siirdumisega pensionile ja muudeti hiljemini dotsentuuriks.

ÜLEMINEK ÜHEST TEADUSKONNAST TEISE.

Ülikooli Valitsuse otsusel 5. juunist s. a. tuleb neil üliõpilastel, kes soovivad ühest teaduskonnast teise üleminekuks, esitada vastavad soovivaldused ülikooli sekretariaati hiljemalt 15. septembriks. Kahe esimese õppesemestri kestel ülemineku ei võimaldata.

Ülemineku toimub rektori otsusel, kui oma nõusoleku on andnud vastavate teaduskondade dekaanid.

KUTSE PENNSYLVANIA GEOLOOGILISE ASUTISE JUUBELIPIDUSTUSTELE.

Pennsylvania Geoloogiliselt asutiselt on tulnud Tartu Ülikoolile kutse — võtta osa 100 a. juubelipidustustest, mis peetakse 12. ja 13. juunil s. a.

TÄHTPÄEVAD 1936 a. II POOL- AASTAL.

1. Semestri algus 1. septembril, lõpp — 15. detsembril.

2. Ülikooli sisseastumise soovivaldised tuleb ülikooli valitsusele kuni 20. augustini sisse anda.

3. Immatrikulatsioon on 14. septembril.

4. Viimaks tähtajaks, mil rektori poolt maksvaks tunnistatud põhjustel immatrikulatsioon veel lubatud, on 26. september.

5. Õppemaksust vabastamise, õppemaksu tähtaja pikendamise, õppemaksu osade kaupa maksmise ja abiraha saamise soovivalduste sisseandmise, Vabaduse Risti kavaleride Vabadussõja invaliidide laste ning õppursõdurite registreerimise viimaseks tähtpäevaks on 26. september.

6. Õppemaksude ja praktiliste tööde maksude öiendamise kui ka loengutele kirjutamise viimaseks tähtpäevaks on 5. oktoober.

7. Kõik loengud ja muu õppetöö algavad 15. septembril ja ei või lõppeda enne 8. detsembrist.

8. Kõik üliõpilased on kohustatud hiljemalt 2 nädala jooksul pärast õppetöö algust oma aadressi ülikooli kantseleist saadaval aadressilehel üles andma. Korterit muutmisel õppeaja vältusel tuleb uus aadress hiljemalt 3 päeva jooksul ülikooli kantseleis teatada.

9. Kõik üliõpilaste organisatsioonid peavad hiljemalt 10. oktoobri oma liikmete ja juhatuse nimekirja, samuti korteri asukoha ülikooli valitsusele teatama, vastasel korral tuleb selle määruse mittetäitjate organisatsioonide tegevuse lõpetamise küsimus otsustamisele.

LÄTI ÜLIÕPILASSELTSI „AUSTRUMSI“ EKSKURSION LÄBI EESTI.

30. maist kuni 3. juunini korraldas Lätis üliõpilasselts „Austrums“ ligi viiepäevase ekskursiooni põhjalikumaks tutvumiseks Eesti vaatumisväärsimate kohtadega.

Tähendatud pikemast ringreisist võttis osa eesotsas vilistlaskogu esimehena J. Skudrega ja Seltsi esimehe V. Jonsoniga. ligi 90. „Austrumsi“ kaasvõitlejat, vilistlast ja nende perekondade liikmeid, kusjuures kasutada oli kogu Eestis viibimisel kolm erivagunit, milles väljuti Riias.

Valgas oli ekskursantidel vastas „Austrumsi“ sõprusorganisatsiooni Eesti üliõpilaste seltsi kaasvõitleja, kes jäi külaliste saatjaks kogu reisiril. Valgast sõideti otse Narva, kus viibiti esimesel suvistepühäl.

Narvas võttis külalisi vastu Läti konsul adv. Pahl; linnapää abi Luts tertivas saabujaid läti keelses kõnes. Linnas vaadeldi — Kreenholmi, koske, raekoda, maa-aluseid käike ja õhtul viibiti Narva-Jõesuus.

Teine suvistepüha pühendati Tallinnale — raekoja, Toompää, sõjaimuuseumi Kadrioru jne. vaatlemisele kuna vahepääl tehti ka väljasõit Piritalle ja kloostrisse.

Tartu saabusid ekskursandid 2. juuni hommikul, kus neid jaamas käisid vastu võtmas EÜSi vilistlaskogu esimees adv. H. Sumberg, Seltsi eestseisuse liikmed, hulk kaasvõitlejaid ja vilistlasi.

Hommikul kell 8. korraldati külalistele hommikueine Eesti üliõpilaste Seltsi ruumes; hiljem tutvuti EÜS-i kaasvõitlejate ja vilistlaste saatel ülikooli raamatukoguga, ülikooliga ja Eesti Rahva Muuseumiga. Lõunase rongiga väljuti Petserisse, kust pääle tutvumist kloostriga, sõideti edasi Riiga.

Ekskursiooni korraldamisega jäid naaberakadeemlased täielikult rahule; Eestis viibitud ligi 5 päeva võimaldasid neil saada põgusat ülevaadet meie maast ja olust.

V Soome-Ugri Kultuurkongressi üliõpilasharrastusringi kava

Neljapäeval, 25. juunil kell 19.00 kuni 21.00:

Koosviibimine.

Reedel, 26. juunil kella 17.30—20.00: Vastavalt VIII Soome-Eesti üliõpilaspäevade 4. resolutsioonile tuleb pidamisele 1936. a. üliõpilaspäevi asendav koosolek ametlikkudele delegaatidele, mille päevakord oleks järgmine:

1. Kirjanduse vahetamine ja koostöö ajakirjanduse alal.
2. Üliõpilasvahetus ja stipendiaadid.
3. Õppereisid.
4. Kõnelejatevahetus.
5. Koosolekud ja ettekanded.
6. Liivi küsimus.
7. Läbirääkimisi.

Laupäeval, 27. juunil kella 15.00 kuni 17.00: Ettekanne: „Tegelikke saavutusi Soome-Eesti hõimutöö alal“ — Tartu Akadeemilise Hõimuklubi esindaja prl. Salme Sini-mets.

Sõnavõtte ja resolutsioone kolme hõimu rahva üliõpilaskondade hõimurahva üliõpilaskondade hõimutöö alalt.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: V. Pärtelpoeg. Tegevtoimetaja: Jaan Ots. Toimetuse liikmed: A. Eliaser, H. Tõnisson. Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus. Toimetuse aadress: Tartu, Üliõpilasmaja.

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus 1936.

K. M.

EESTI KIVIÕLI A.Ü.

S U U R I M Õ L I T Õ Õ S T U S E E S T I S

Tehased: Kiviõlis

Müügibüroo: Tallinn,
Pärnu mnt. 10

A-S.

Eesti Reisibüroo

PEAKONTOR: TALLINN, RAEKOJAPLATSIL, KINGA TÄN. NR. 3, TELEFON 433-20

OSAKONNAD: TARTU, SUURTURG 7, TEL. 3-72

PÄRNU, RÜÜTLI TÄN. ENDLA MAJAS, TEL. 1-13

Telegrammide aadr.: ERBO, Tallinn

I Raudteepiletite müük:

- a) kõikidesse kodumaa jaamadesse
- b) kõikidesse Euroopa suurematesse linnadesse.

II. Laevapiletite müük:

- a) kõikidel kodumaa ja Baltimere liinidel
- b) ookeanipiletid inglise, saksa, poola, prantsuse, rootsi, hollandi, itaalia ja ameerika laevaliinidel, kõikidesse suurematesse ulgumere sadamasse.

III. Õhusõidupiletite müük:

«Aero», «Aerotransporti», «Derulufti» ja «Loti» liinidele.

- Esindus ja agentuur kõikidest suurematest Euroopa reisibüroodest.
- Rahavahetus ning valuuta ost ja müük turistidele.
- Välismaa passide ja viisumite muretsemine.
- Ringreisupiletid turistidele terves Euroopas.
- Kohalikkude omnibuse liinide piletid, o-ü. «Mootor» jt.

Nõuanded ja arvestused reisude kohta tasuta.

A-S. Eesti Reisibüroo

Jälgige meie vaateakende
uudisväljapanekuid!

obiva materjali suverieetuseks

leiate

AKTSIA SELTS
TEKLA
RIIDEKAUPLUSTEST

Tallinn, Suur Karja 15
Tallinn, Pärnu mnt. 6 (enne Valli 10)
Haapsalu, Ehte 2
Kuressaare, Kauba 2
Mustvee, Tartu 15
Narva, Peetri pl. 2
Petseri, Kaubarida 6/7
Pärnu, Vee ja Pika t. nurgal
Rakvere, Turuplats
Valga, Kesk 14
Viljandi, Tartu 6-a
Võru, Jüri 5-a

Kogu haritlaskond tarvitab
"ESTO" kvaliteetsaadusi:

VORSTE, ●

S I N K E, ●

KONSERVE, ●

SEKSEREID, ●

VÕILEIBU, ●

PIRUKAID ●

jne. jne. jne. ●

Ühisus

„Estonia Eksporttapamajade“

vorsti- ja konservisuurtööstus Tallinnas,
tel. 305-51, 305-82, 309-53, 309-55.

Tallinna

Majaomanikkude Pank

Tallinn, Harju 29

Kodukeskjaam 427-49

Hoiusummad

Laenud

Linnamaksude

vastuvõtmine

ÄEVALEHT

Laste Rõõm

Graafikatööstus

Raamatu- ja kirjutus-
materjalikauplused

TALLINNAS,

Pikk tn. 2 ja Jaani tn. 6

TALLINNA

EESTI KIRJASTUSE ÜHISUS

Tallinn, Pikk tän. 2,
kodune keskjaam 428-83